

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ Θ' — 1935
ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1935

ΤΕΥΧΟΣ 199

ΟΔΥΣΣΕΙΑ

Ἄπ' τὰ ζυγὰ τῶν καραβιῶν φτερά
γραμμένο, τ' ὄνομά σου εἶχα διαβάσει
στά πέλαγα τοῦ Αἰγαίου τὰ φωτέρά,
γιὰ τῆς ἐποποιίας τὸ γιορτάσι
ὅταν ἐλάμναν· καὶ στοὺς μακρυνοὺς
ὀρίζοντες, κάτου ἀπ' τοὺς οὐρανοὺς
τοὺς νέους, νέα μιά θάλασσα ποὺ ἐθρόει,
στὴν πλώρη του ὁ Ὀδυσσεὺς ἀναγυρτός,
ἀφυγκραζόταν, στὸ λαμπρὸ ἀστροφῶς,
τῆς Σειρήνας ψυχῆς του τὸ ἀχολοῖ.

ΚΑΗΜΟΣ

Ἡλιε, οὐρανέ, θάλασσες, ἄστρα,
ποτάμια, δασερά βουνά,
δικός σας εἶμαι, γῆ ἀνθοπλάστρα,
κι ἀνέμοι, νέφη ἀλαργινά.

Κι εἶμαι δικός σου, φῶς, ἡ αἰώνια
ποὺ στροβιλίζεται ἡ ζωὴ!
Καθὼς σὲ δέντρου πυκνὰ κλώνια,
μουρμούρισμα εἶμαι καὶ πνοή,

ποὺ ἀκούει ἡ Νύχτα! — Ὅμως πόνος
μέσ' στὴν καρδιά μου ἐγὼ δὲν κλειῶ,
παρὰ πιασμένος ποὺ εἶμαι μόνο,
στὸν ἄσωστό σας ἀργαλειό.

Κι' ὅ,τι κι' ἄν κάνω, κι' ἄν πεθάνω,
δετὸς μὲ τίς μορφές, τρανό,
στὸ κόσμον πάντα τὸν ἄπάνω,
τέτοιο ἓνα πόνον θὰ πονῶ !

ΜΟΝΟΣ

Πόθος καὶ κακῶν ἄρ' ἦν τις.
Σαφοκλῆς.

Μόνος. Καὶ πᾶς μὲ τοὺς θλιμμένους,
ποῦ σοῦ μιλοῦνε καὶ ποῦ κλαῖν,
γιὰ κάποιους πολυαγαπημένους,
καὶ δὲ στερεύουν, κι' ὄλο λέν :

«— Χάρες ὁ νιὸς εἶχε περισσες,
καὶ γνώσ' ἡ κόρη κι' ὁμορφιά·
τέτοια, σὲ μύριες μέσα ζήσες,
ἀργὰ καὶ ποῦ νὰ λάχῃ μιά.»

Καὶ στάλα-στάλα ξεκουκκίζουν
τὸ κομπολόι θρηνητικό :
ποῦ οἱ ρίζες τῶν ματιῶν σαπίζουν,
κι' ἐσύ χορταίνεις σπαραγμό !

Εἶν' ἄσυλό σου ἢ ξέν' ἢ θλίψη·
πιὰ ἄλλου χαρὰ δὲ σὲ προγγᾶ·
καὶ σὰ νὰ σ' ἔχ' ἡ νύχτα κρύψει,
μονάχα ὁ πόνος σου βογγᾶ

καὶ σὲ μεθᾶ ! — Μὰ τί μεθύσι,
γιὰ τὴν καρδιά σου πιὸ πικρό,
νὰ συλλογιέσαι πῶς θὰ σβύσῃ
κι' αὐτός σου ὁ πόνος μὲ καιρό !

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

ΤΑ ΥΠΟΚΟΡΙΣΤΙΚΑ

Ἀξιῶθηκα ν' ἀκούσω καὶ τὸ ὑποκοριστικὸ τοῦ κινήματος.

— Δὲν τὸ κατάφεραν καλά, τέλος πάντων, αὐτὸ τὸ κινήματάκι, ἔλεγε μέσα στὸ τράμ, ὕστερ' ἀπ' τὴ συντριβὴ τῆς ἀνταρσίας, κάποιος ποῦ γνώριζε, φαίνεται, ἀπὸ «κινήματάκια».

Ὁ θαυμάσιος αὐτὸς ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει βρεῖ ἓνα μοναδικὸ τρόπο νὰ ἐξευτελίξῃ ὅλα τὰ πράγματα. Τὰ ἐξευτελίζει μὲ τὸ χᾶϊδι. Ἔτσι καὶ τὰ «κινήματα» ἔγιναν «κινήματάκια». Κι' ἀπ' τὴ στιγμή, ποῦ ἔγιναν «κινήματάκια», κάθε τρεῖς καὶ λίγο εἶχαμε κι' ἀπὸ ἓνα. Ποιὸν νὰ τρομάξῃ πιά ἓνα «κινήματάκι», ποιὸς νὰ λογαριάσῃ τίς συνέπειές του, ποιὸς νὰ συλλογιστῇ σοβαρὰ τοὺς κινδύνους του; «Τί λέτε, βρέ παιδιὰ; Κάνουμε ἓνα κινήματάκι;» Ἔτσι, μιὰ ἐπανάσταση κατάντησε νὰ λογαριάζεται τὸ ἀπλούστερο μέσο γιὰ νὰ πέσῃ μιὰ Κυβέρνηση καὶ νὰ ρθῇ στὰ πράγματα μιὰ ἄλλη. Πολὺ ἀπλούστερο ἀκόμα καὶ ἀπὸ μιὰ ἐκλογή. Εἶδατε τί εἶπαν μερικοὶ στασιαστὲς ἀξιοματικοὶ στὴ Ρόδο, μιλώντας μὲ ἀντιπροσώπους τῶν ἀθηναϊκῶν ἑφημερίδων. Δὲν εἶχαν φαντασθῆ, εἶπαν, πῶς τὰ πράγματα θὰ παίρνουν τόσο σοβαρὸ δρόμο. Πίστευαν ὅτι, μὲ τὴν πρώτη ἀναμπουμπούλα, ὅπως ἔγινε καὶ τόσες ἄλλες φορές, ἡ Κυβέρνηση θὰ δινε τὴν παραίτησή της, θὰ παίρνουν αὐτοὶ τὴν ἐξουσία, κι' ἔτσι ἡ ὑπόθεση θὰ τελειωνε πολὺ ἀπλούστερα ἀπὸ μιὰ ἐκλογή, δίχως ν' ἀνοίξῃ μύτη. Αὐτὰ εἶπαν ἄπάνω κάτω. Καὶ τοὺς πιστεύω. Ἀπόδειξη καὶ ὁ σύντομος αὐτὸς διάλογος

μεταξὺ τοῦ ἀρχιστσιαστοῦ τοῦ Στόλου καὶ ἑνὸς Ἀθηναίου δημοσιογράφου, ποῦ δημοσιεύτηκε σὲ μιὰν ἀνταπόκριση ἀπὸ τὴ Ρόδο :

— Καὶ παρακάτω ποιὸ ἦταν τὸ σχέδιό σας;

— Δὲν εἶχαμε κανένα σχέδιο.

Τι χρειάζοταν τὸ παρακάτω σχέδιο; Ἐνα «κινήματάκι» δὲν ἔχει στρατηγικὴ συνέχεια. Τελειώνει μέσα σὲ λίγες ὥρες, χωρὶς κανένα σχέδιο. Αὐτὴ τὴ φορά ὅμως δὲν τέλειωσε τόσο ἀπλά. Τὸ Κράτος πῆρε στὰ σοβαρὰ τὸ «κινήματάκι». Κι' οἱ δημιουργοὶ του, ὅταν ἀντίκρουσαν τὴν ἀνέλπιστη αὐτὴ στάση τοῦ Κράτους, εἶπαν ἀφελέστατα :

— Ἔτσι λοιπόν; Ἐννοεῖτε σοβαρὰ νὰ σκοτωθοῦμε; Μὰ τότε φεύγουμε. . .

Καὶ ἔφυγαν.

Ἄν, τώρα, ὑπάρχουν ὅλες οἱ ἐλπίδες πῶς γιὰ πολλὰ χρόνια δὲ θὰ ξαναῖδοῦμε «κίνημα», αὐτὸ θὰ τὸ χρωστοῦμε σ' ἓνα ὑποκοριστικόν. Τὰ «κινήματα» ἐξευτελίστηκαν μόνον τοὺς στὴν Ἑλλάδα. Γιατί, ἂν δὲν εἶχαν καταντήσῃ «κινήματάκια», δὲ θὰ γινόταν, μὲ τόσην εὐκολία καὶ χωρὶς κανένα οὐσιαστικὸ περιεχόμενο, καὶ τὸ τελευταῖο ποῦ ἔλαβε μιὰ τόσο οἰκτρὴ τύχη. Ποιὸς νὰ καταπιαστῇ πιά νὰ κἀνῃ «κινήματάκι»; Περισσότερο ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ ἔννομου Κράτους, θᾶχῃ τὸ φόβο τοῦ γελοίου, ποῦ συντριβεὶ δριστηκώτερα ἀπὸ κάθε ἄλλη δύναμη.

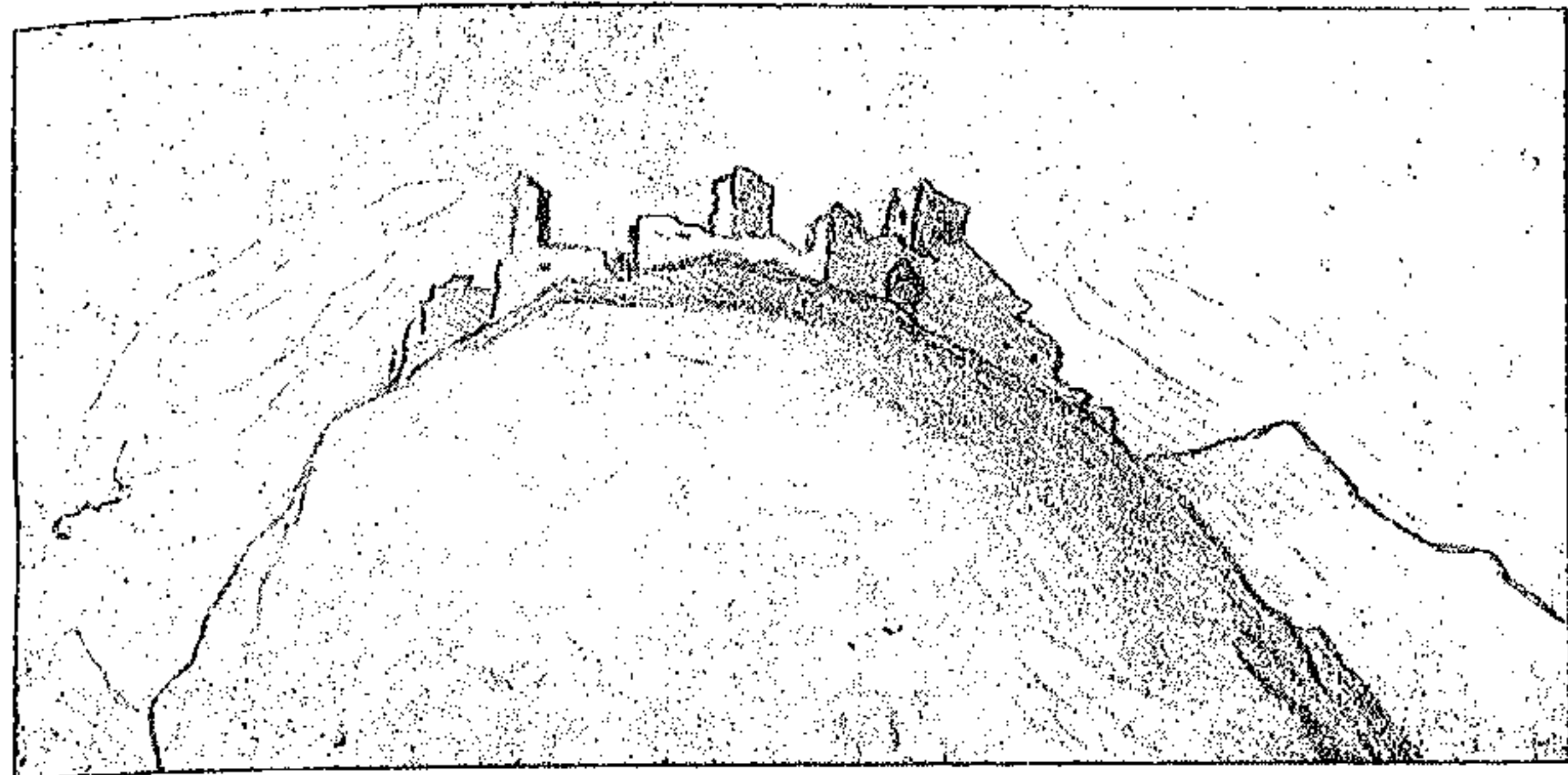
Ἄς εὐλογήσουμε λοιπόν τὰ ὑποκοριστικά. Τὸ ὑποκοριστικὸ εἶναι ἡ θυμοσοφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἰδιότυπὴ του ἀντιμετώπιση τῆς ζωῆς. Εἶ-

ναι ἡ εἰρωνεία του πού χαΐδεύει. Εἶναι τὸ χάϊδι του πού φιλοσοφεῖ. Ἀμφιβάλλω ἂν κανένας ἄλλος λαὸς στὸν κόσμο ἔχει τόσα ὑποκοριστικά ὅσα ὁ ἑλληνικός. Στὴν Ἑλλάδα, ὅλα εἶναι ἐπιδεκτικά ὑποκορισμοῦ. Ἐμψυχα καὶ ἄψυχα, πράγματα καὶ ἰδέες. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού γεννηθῆ, τὸ Ἑλληνόπουλο τρέφεται μὲ ὑποκοριστικά. Πίνει τὸ γαλατάκι του, τρώει τὸ ψωμάκι του, δροσιζέται μὲ νεράκι, παίρνει καὶ τὸ λαδάκι του ἀκόμα, ὅταν ἀρρωστήσῃ. Ἀργότερα, διαβάζει τὰ βιβλιαράκια του καὶ μαθαίνει τὰ μαθηματάκια του. Ἐπειτα φροντίζει νὰ βρῆ μιά δουλίτσα ἢ νὰ πάρῃ καμμιά θεσοῦλα καὶ νὰ βγάλῃ λίγα παραδάκια. Καὶ ἐξοκολουθοῦν ἔπειτα τὰ ὑποκοριστικά σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ. Ὁ μπαρμπέρης, γιὰ νὰ μᾶς καταφέρῃ νὰ περιμένουμε τὴ σειρά μας μιάν ὀλόκληρη ὥρα, μᾶς λέει ὅτι ἔχει τρία ξυρισματάκια νὰ κάνῃ καὶ τελειώνει. Ὁ συμβολαιογράφος μᾶς ζητεῖ μιάν ὑπογραφοῦλα. Ὁ δημόσιος ὑπάλληλος, γιὰ νὰ βγῆ ἀπὸ εὐθύνες, «ἀμολάει ἓνα ἐγγραφέκι» στὴν προϊσταμένη ἀρχή, «ἀπεκδέεται πάσης εὐθύνης» καὶ ξενοιάζει. Ὁ γιατρός μᾶς πληροφροεῖ πὼς ἔχουμε μιά γριππούλα καὶ μᾶς δίνει θάρρος. Ὁ ποιητὴς γράφει ποιηματατάκια, ὁ διηγηματογράφος διηγηματατάκια καὶ ὁ θεατρικὸς συγγραφέας δραματατάκια. Ἡ κυρία τοῦ κόσμου παραγγέλνει

τουαλετίτσες, καπελάκια, σκαρπινάκια καὶ κρατεῖ τσαντάκι. Ἡ γυναίκα τοῦ λαοῦ ἔχει ἀντρούλη, πού τὴ δέρνει τρεῖς φορές τὴν ἡμέρα. Τὸ καλοκαίρι στὴν Ἑλλάδα εἶναι καλοκαιράκι, ὁ βοριάς βοριαδάκι, ἡ βροχὴ βροχούλα. Κι' ἂν ἀνέβουμε ἀκόμα ψηλότερα, ὁ παντοδύναμος Θεὸς γίνεται Θεοῦλης! Ἄν μπορεῖτε, βρῆτε μου, παρακαλῶ, στὸ λεξικό ἑνὸς ἄλλου λαοῦ, τὰ ἀντίστοιχα ὄλων αὐτῶν τῶν ὑποκοριστικῶν, εἴτε μονολεκτικά, εἴτε καὶ περιφραστικά ἀκόμα. Μάταια θὰ κοπιάσετε

Εἶναι, λοιπόν, τὸ ὑποκοριστικὸ μιά χαδιάρικη, ἀπλῶς, διάθεση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ; Ὑποθέτω πὼς εἶναι κάτι βαθύτερο καὶ χαρακτηριστικώτερο. Εἶναι μιά διάθεση φιλοσοφική. Γιὰ τὸν Ἕλληνα, δὲν ὑπάρχουν πράγματα σπουδαῖα. Τίποτε δὲν ἀξίζει νὰ τὸ πάρῃ στὰ σοβαρά. Τὰ χαΐδεύει ὅλα γιὰ νὰ τὰ ἀπογυμνώσῃ ἀπὸ κάθε σοβαρότητα. Καὶ ὕστερα, παίζει μαζί τους. Ἄν τοῦ βγαίνουν κάποτε ξινὰ τὰ παιγνίδια, εἶναι ἄλλο ζήτημα. Πολλοὶ τώρα σπάζουν τὸ κεφάλι τους νὰ ἐξηγήσουν πὼς βρέθηκαν ἄνθρωποι νὰ μπλεχθοῦν σὲ μιά περιπέτεια τόσο καταδικασμένη σὲ ἀποτυχία. Ζητήστε ἀπλούστατα τὰ προηγούμενα «κινηματατάκια». Καὶ ὁμῶς τὰ «κινηματατάκια» ἔφαγαν τὸ «κίνημα». Ἐνα ὑποκοριστικὸ ἔκανε τὸ θαῦμα του.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Τὸ Βυζαντινὸν Κάστρον Ἀγινορίου.

ΕΙΚΟΣΙΠΕΝΤΕ ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΝΑΟΙ ΕΝ ΚΟΡΙΝΘΙΑ

Ἀφιερῶται τῷ Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κορινθίας
κ. ΔΑΜΑΣΚΗΝῶ

Πολυετεῖς καὶ κοπιώδεις ἐρευνητικαὶ προσπάθειαι ἀνὰ πάντα τὰ μέρη τῆς Ἑλλαδικῆς γῆς, ἀπὸ Κερκύρας μέχρι Κρήτης καὶ ἀπὸ Ἁγίου Ὀρους μέχρι Μήλου καὶ ἐκεῖθεν μέχρι Ταινάρου καὶ Μάνης, μοὶ ἐπέτρεψαν κατὰ μακρὸν χρονικὸν διάστημα εἴκοσιν ἔτων νὰ ἀποταμιεύσω πλοῦσιον ἐπιστημονικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν ὕλικόν, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐνίοτε παρέχω συντόμους περιλήψεις δι' ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων, ὡς ἡ παρούσα, γενομένη τῇ φροντίδι τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν.

Εἰς δὲ τὴν φιλοξενίαν τῆς «Νέας Ἐστίας» ὀφείλω καὶ πάλιν τὴν δημοσίευσιν ταύτης ἔτι μᾶλλον συντετημένης, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἄλλως τε περιεκόπησαν καὶ αἱ πολυπληθεῖς ἐπειδεχθεῖσαι εἰκόνες, σχέδια, γλυπτά, καὶ ἐπιγραφαί. Ταύτην τὴν δημοσίευσιν, ἀπαιτοῦσαν πλείονα φροντίδα καὶ χρῆμα ἱκανόν, ἀναβάλλω δι' εὐθετώτερον χρόνον, συνοδευομένην ἀπὸ ἐπιστημονικῶν κατὰτάξιν καὶ περιγραφῆν μετὰ κατόψεων, ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων καὶ τῶν τοιούτων.

* * *

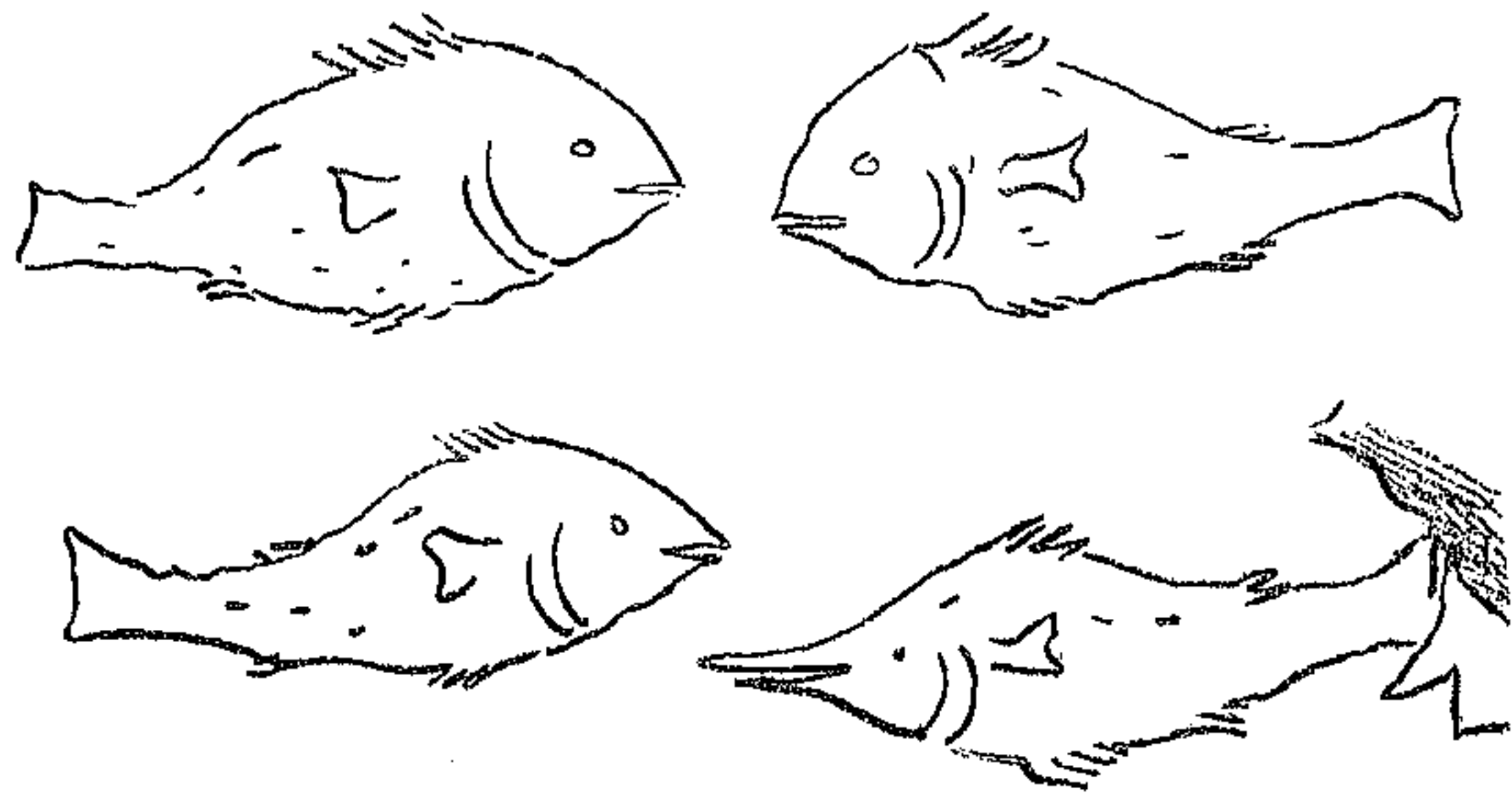
Ἐὰν ἄλλοτε ἔσχων τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν τιμὴν ν' ἀπασχολήσω τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον περὶ τριάκοντα πέντε ἀγνώστων Βυ-

ζαντινῶν ναῶν ἐν Νάξῳ⁽¹⁾, ἢ περὶ τοῦ σπουδαιωτάτου ναοῦ τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ ἐν Εὐβοίᾳ, κτισθέντος ἀπὸ τὸν Βασίλειον τὸν Βουλγαροκτόνον (1014) ἢ δι' ἄλλων τινῶν, σήμερον θέλω ἀπασχολήσῃ καὶ πάλιν αὐτὸν παρουσιάζων νέον κόσμον ἀγνώστον Βυζαντινὸν ἐγγύτερον ἡμῶν.

Πρόκειται περὶ τῶν πολλῶν ἀγνώστων ναῶν Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐν Κορινθίᾳ. Καὶ αἰσθάνομαι ἰδιαιτέρως διπλὴν τὴν χαρὰν, διότι αὕτη εἶναι καὶ ἡ ἰδιαιτέρα μου πατρίς. Καὶ ὁμῶς ὁμολογῶ, ὅτι εἰς τὴν Κορινθίαν οὐδέποτε ἀπέδιδον τόσον μεγάλην σημασίαν, οὔτε δὲ καὶ ἐφανταζόμην, ὅτι αὕτη εἶναι δυνατόν νὰ κρύπτῃ τόσον Βυζαντινὸν σπουδαῖον ὕλικόν. Καὶ ἐνῶ εἶχον περιέλθει ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα, παρέλιπον περιέργως τὴν ἰδίαν μου πατρίδα.

Τὴν δὲ πρώτην εὐκαιρίαν παρέσχεν εἰς ἐμὲ πέρισυν ἡ περὶ τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ ἐν Εὐβοίᾳ ἀποκάλυψις μου καὶ αἱ σχετικαὶ ἐκ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου ταύτου πληροφορίαι περὶ τῆς μακρᾶς αὐτοῦ παραμονῆς ἐν Κορινθίᾳ, καὶ μάλιστα ἐγγὺς τῆς γενετείρας μου αὐτῆς, δηλαδὴ εἰς τὰ ἐγγὺς τοῦ Ξυλοκάστρου καὶ τῆς Συκιᾶς μέρη, παρὰ τὸ ἡμιορεινὸν χωρίον τὸ Ζεμενόν, κατέναντι τοῦ

(1) Ταύτην τὴν γενομένην ἀνακοίνωσιν ἐδημοσίευσά εἰς τὴν «Νέαν Ἐστίαν».

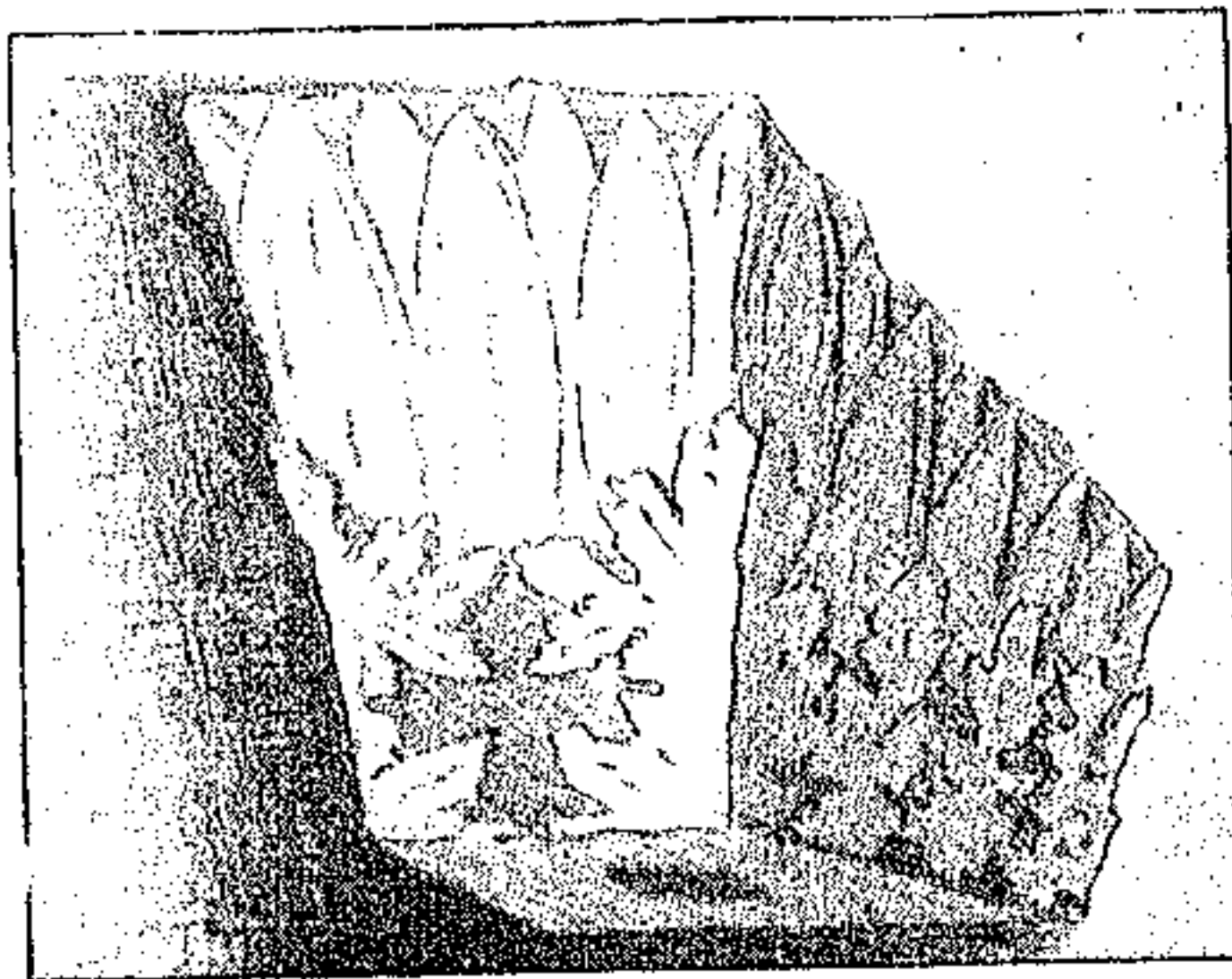

Συμβολικαί παραστάσεις του Χριστού ως Ιχθύος μετά Σταυρού, εύρισκόμεναι εις χριστιανικήν κρήνην (δεξαμενήν) έν Κεχραιαίς.

Στειρίου. Καί είναι μόν άληθές, ότι είχαν περιέλθει άλλοτε την περιοχήν των Τρικκάλων καί του Φενεού ένθα αί γραφικαί Μοναί του 'Αγ. Βλασίου, καί του 'Αγ. Γεωργίου, καί των 'Αγ. 'Αποστόλων, έν αις περικλείονται έργα μεταβυζαντινά τριών όνομαστών ζωγράφων, των Μόσχων (1620) καί του Παναγιώτου (1740), αλλά την τόσοσ μεγάλην σημασίαν των μνημείων αυτής δέν έφανταζόμην. Καί ή Στυμφαλία καί ή Σικυών καί ό Φενεός καί αί Κλεωναί καί ή Σολυγεία περικλείουν κάλλιστα βυζαντινά μνημεία αξιολόγου τέχνης, άγνωστα

μέχρι τουδε. Καί αυτή άκόμη ή ίδική μου προσπάθεια πρός έρευναν των μνημείων της ήμετέρας πατρίδος προήλθε μάλλον από έμμεσον τινα άφορμήν, ως είπον, καί όχι από την τυχόν υπόνοιαν, ότι αυτή περικλείει μνημεία τόσοσ λαμπρά. Καί κατ' αρχήν ή έν Σικυώνι άποκάλυψις θαυμασίας πρωτοχριστιανικής βασιλικής έγγύς του Κιάτου παρά τον σταθμόν από τον έκλεκτόν βυζαντινολόγον κ. 'Ορλάνδον μοι έγένησε τον πόθον της έρεύνης της ίδίας μου πατρίδος, δν πόθον επέτεινε ή άποκάλυψις του Ιερού εκείνου τόπου ένθα τό πρώτον έδίδαξεν ό 'Απόστολος ήμων Παύλος. 'Αλλ' ή εύνοια εκείνη του Θεού, ήν πάντοτε καί άνελιπώς σχεδόν έγνώρισα, με ώδήγησεν έν αρχή εις την εκκάλυψιν σημαντικών λειψάνων βυζαντινών του ένδεκάτου αιώνας. Είναι δέ ταύτα γλυπτά τινα λείψανα αξιόλογα έν Ζεμενώ, ως είπον, της Κορινθίας, άνήκοντα προφανώς εις ναόν σημαντικόν της εποχής ταύτης έποικοδομηθέντα έν τώ τόπω ένθα κατέμεινεν ό 'Όσιος Λουκάς. 'Εκ τούτων δ' άκριβώς των γλυπτών κυρίως παρορμώμενος ήρεύνησα — άλλ' όχι καί έπακριβώς — την Κορινθίαν. 'Ιδού δέ εύρύτερον Ιστορικόν της έρεύνης ταύτης.

"Ότε κατά 'Ιούλιον του παρελθόντος έτους, έρευνών τα μνημεία της Μέσης Εύβοίας, άνεκάλυψα τά σπουδαία δια την βυζαντινήν τέχνην γλυπτά καί τάς μοναδικής αξίας έπιγραφάς του έν Εύβοία ναού του 'Όσιου Λουκά κτισθέντος από τον

Κιονόκρανον παλαιοχριστιανικόν μετά φύλλων άκάνθης, ύδρογαρόν φυτών καί έγγεγραμμένου σταυρού έν τώ μέσω των άκάνθων. Εύρίσκεται άπερριμμένον έν Κεχραιαίς.

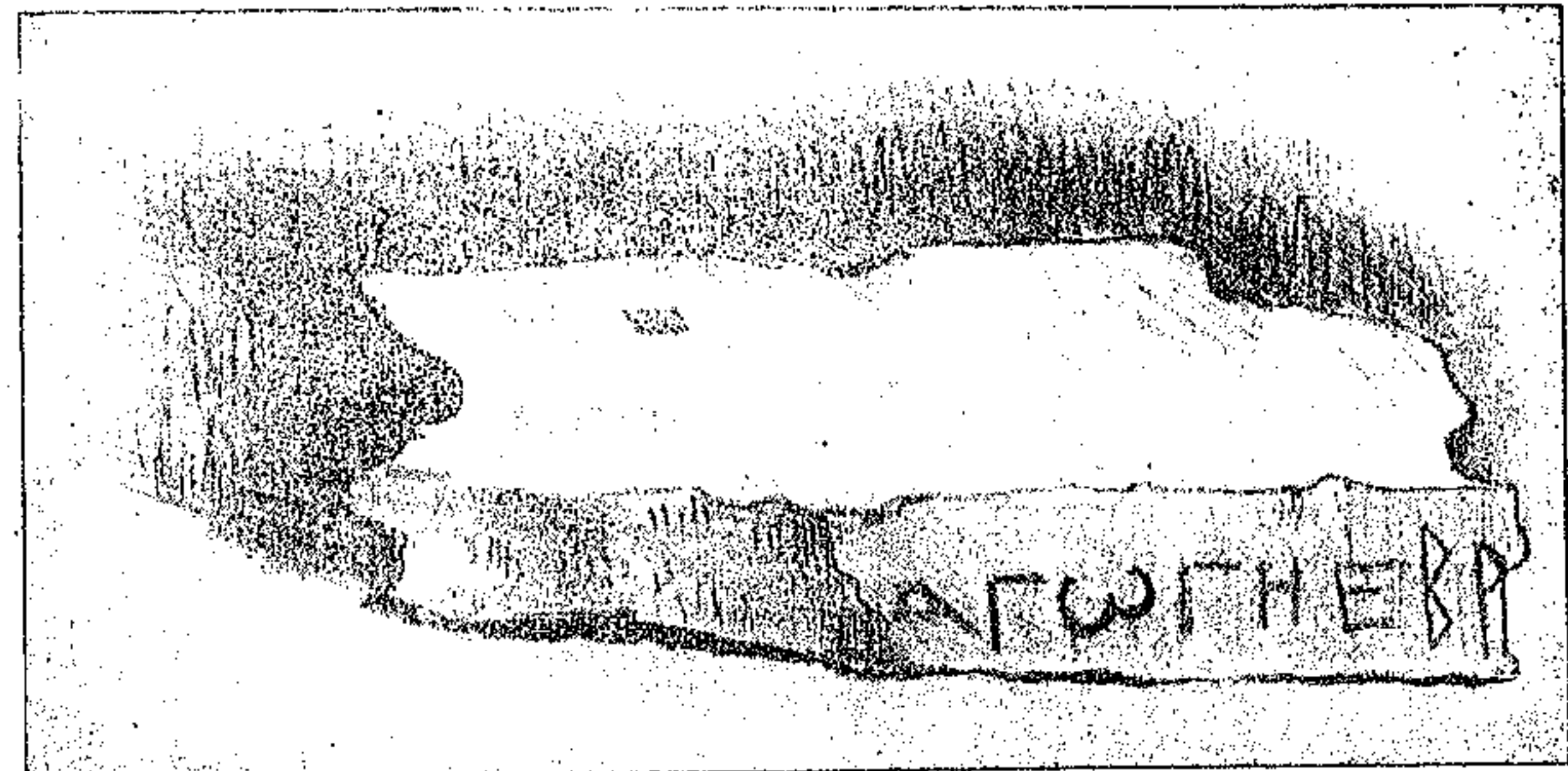
Βασιλείον τον Βουλγαροκτόνον (1014), κατ' ανάγκην έμελέτησα έπισταμένως καί την βιογραφίαν του περιφήμου τούτου άγίου. 'Ως δ' είναι γνωστόν, ό Λουκάς ούτος ύπερ τά δέκα καί πλέον έτη διέμεινεν έν Κορινθία καί μάλιστα πλειότερον έν Ζεμενώ. 'Εκείθεν δέ μέσω πλοιαρίου έπιβιβασθείς ίσως περι την εύλίμενον άλλοτε ήμετέραν γενέτειραν ή μικρόν άποτέρω, διέβη πρός τό άντιπέραν της Φωκίδος ένθα καί άπέθανεν έν Στειρίω. 'Ως λείψανα δέ ιερά του τόπου ένθα έν Κορινθία διέμεινεν ό 'Όσιος Λουκάς, άπομένουν τά γλυπτά εκείνα, περι των κατωτέρω.

* * *

'Αλλά ήδη γεννάται εύλόγως ή άπορία. 'Αραγε τά μνημεία ταύτα της Κορινθίας, τά τόσοσ έγγύς ήμων καί έν έπαρχία τόσοσ πεπολιτισμένη καί πολυσυχνάστω καί έν μέσω οδών τόσοσ πυκνών, ήτο άραγε δυνατόν νά ήσαν άνεξερευνητά; Τή άληθεία, ή άπορία αυτή είναι λίαν ίσχυρά, άλλ' όμως καί άληθής. Τά βυζαντινά μνημεία της Κορινθίας, όπως καί άλλα έγγύτερον έτι, δέν έτυχον άκόμη τοιαύτης έπισταμένης έρεύνης, οία άρμόζει εις την αξίαν αυτών.

'Αλλ' ούτε καί αυτής άκόμη της Κορινθίας ή Ιστορία, δυνάμεθα νά ίσχυρισθώμεν, κατά τον μεσαιωνικόν χρόνον, δέν έτυχεν άκόμη ειδικού άφωσιωμένου έρευνητού. 'Η μεγάλη καί ένδοξος Κόρινθος, ή Μητρόπολις πάσης 'Ελλάδος, ή έδρα του μεγάλου Θεματος καί ή έδρα των Στρατηγών, τό κλεινόν έρεισμα της 'Ελλάδος,

— αί τόσαι περιπέτειαι αυτής, αί υπό των Γότθων λεηλασία, ή μετέπειτα μεγάλη αυτής άκμή, τό μέγα βιομηχανικόν καί έμπορικόν αυτής μεγαλείον, τό πορφυρικόν καί μεταξουργικόν αυτής έμπόριον, ή σημαντικότης καί ή αξία των τεχνιτών αυτής, των γίνεται ρητή μνεία εις τάς συνθήκας μεταξύ Μανουήλ Κομνηνού καί Ρογήρου, ή μεγάλη των 'Ιουδαίων παροικία, οί έπιφανέστατοι μητροπολίται αυτής οί διακριθέντες επί μεγίστη παιδεία καί λογιότητι, οί περιφημοί εκκλησιαστικοί θησαυροί αυτής, τά ίσχυρά τείχη, τό έξαμίλιον, αί έπιχειρήσεις του Ναυάρχου 'Ωρούφα, αί εκείθεν διαβάσεις του Μελετίου καί του Λουκά, πάντα ταύτα είναι ούχι έπακριβώς Ιστορημένα καί γνωστά. Αί δέ μετέπειτα μεγάλοι αυτής περιπέτειαι επί Βουιφατίου καί Νερίου 'Ατζαγιώλου καί Λέοντος Σγουρού, αί έπιγάμια του πρώτου πρός Θεόδωρον Παλαιολόγον, αί ένταύθα παρασκευαί πλοίων πολεμικών έναντίον των Καταλωνών, ό τραγικός θάνατος του Λέοντος Σγουρού, οί μεγάλοι άγώνες των Παλαιολόγων έναντίον των ποικίλων έχθρών, οί έποικισμοί των 'Αλβανών, ή εμφάνισις του Μωάμεθ κατά Μάιον του 1458, ή κατάληψις αυτής, οί Βενετικοί άγώνες, αί δουλοπαροικία, οί άρχοντικοί οίκοι, τά κατά την οίκογένειαν Δημ. Ρένδη, τά περι Νοταράδων καί των ποικίλων σοφών εκ του οίκου τούτου, τά περι άρχόντων Μαμωνάδων, τά περι των 'Ι. Μονών, των 'Αγίων καί τόσα άλλα έν Ιστορική άλληλουχία δέν είναι λεπτομερώς γνωστά.

'Η περίφημος έπιγραφή ή αναφέρουσα την [Συν]αγωγήν [των] 'Εβραίων ή εύρεθείσα κατά χώραν, ήτοι έν τώ τόπω ένθα έδίδαξεν ό 'Απόστολος Παύλος.

Είναι βέβαια άληθές, ότι εις γενικά έργα πολλών σοφών πολλά έγράφησαν ως και πλείστα όσα έπίσης υπό πολλών περιηγητών. Από του Πausανία άκόμη, περιγράφοντας την αρχαίαν Κόρινθον και την τοπογραφίαν αυτής, από του Louka, πρώτου ιστορικού της χριστιανικής Κορίνθου, από του Παύλου, καταλιπόντος εις τας έπιστολάς αυτού πολυτίμους πληροφορίες, σειρά άλλων έρευνητών Βυζαντινών και μεταγενεστέρων πλείστα αναφέρουν περί αυτής.

Ο Ιεροκλής έν τῷ Συνεκδήμῳ, ο Προκόπιος, οί Βυζαντινοί Ιστορικοί και χρονόγραφοι, τῷ χρονικόν του Μωρέως, ο άνώνυμος χρονόγραφος και μετά ταύτα οί διασημότεροι μεσαιωνοδίφαι, ο Χόφφ, ο "Ερτσμπεργ, ο Bury, ο Γίββων, ο Bychon, ο Raanke, ο Γρηγορόβιος, ο Μίλλερ, ο Έλλισεν, ο Τοζελ, ο Έσσλώ, ο Άδαμ, ο Κορονelli, ο Krause, ο Dodwell, ο Lea-ke, ο Κούρτιος, ο Bursian, ο Spon, ο Weller, ο Fournqueville, ο Φίλιψον, ο Ross, ο Altenhoffen, και τόσοι άλλοι μετά προσοχής ασχολούνται περί Κορίνθου και Κορινθίας. Εις τούτους εάν προσθέσωμεν τούς ήμετέρους άειδημον Σπ. Λάμπρον, Μηλιαράκη, γράψαντα την Γεωγραφίαν της Κορίνθου και περί Μαμωνάδων, τόν Λαμπρινίδην, τόν Σάθαν, τόν Λαμπάκην και γενικώς τούς γράψαντας τας τοπικάς Ιστορίας έν Πελοποννήσῳ Κανδηλῶρον, Παπανδρέου, Σ. Θωμόπουλον, Δασκαλάκην και γενικώτερον τούς Δωρόθεον Μονεμβασίας, Βιλμαίν, Βρεττόν και τούτους άλλους, δυνάμεθα ν' άπαρτίσωμεν σχετικώς γενικόν Ιστορικόν έργον περί Κορίνθου. Τό δέ πρό όγδοήκοντα έτών έργον είδικόν του Ντεσσαβάν είναι άπρηχαιωμένον.

Άλλά παρ' όλα ταύτα, ή Έκκλησιαστική και Θρησκευτική αυτής Ιστορία έχει ανάγκην πολλών Ιστορικῶν φροντίδων, έξαιρέσει τῶν Ίεραρχῶν, περί ὧν έγραψεν ο Παρθένιος Πολάκης. Ίδιαιτέρως δέ τὰ χριστιανικά μνημεία αυτής, άγνωστα σχεδόν μέχρι τουδε, ούδεμιὰς έτυχον έρεύνης. Καί τὰ μέν κλασσικά διά τῶν τελευταίων σπουδαιοτάτων ανασκαφῶν τῶν Άμερικανῶν, έν πολλοίς διαλευκαίνονται. Τὰ χριστιανικά δ-

μως δέν έτυχον του άφωσιωμένου σπουδαίου. Ός έξαιρέσειν τινά αναφέρομεν τόν μακαρίτην Λαμπάκην, άκροθιγῶς μόνον άψάμενόν τινων έξ αὐτῶν και Ιδίᾳ έν Σολυγείᾳ και Κεχραιαίς τῇ παρακλήσει του φίλου καθηγητοῦ εκ Κορίνθου Α. Καυίμησσοπούλου, γράψαντος και αυτού βραχεία τινά εις τοπικήν Κορινθιακήν έφημερίδα, τόν «Λαόν», τό 1908, τόν άειμνηστον Κ. Ζησίου, περιελθόντα μέν αὐτήν και καταλιπόντα χειρογράφους μόνον σημειώσεις, και τόν ήμέτερον Γαλάνην, μνημονεύοντα βραχέως τὰ έρείπια μονῆς τινος έν Στυμφαλία.

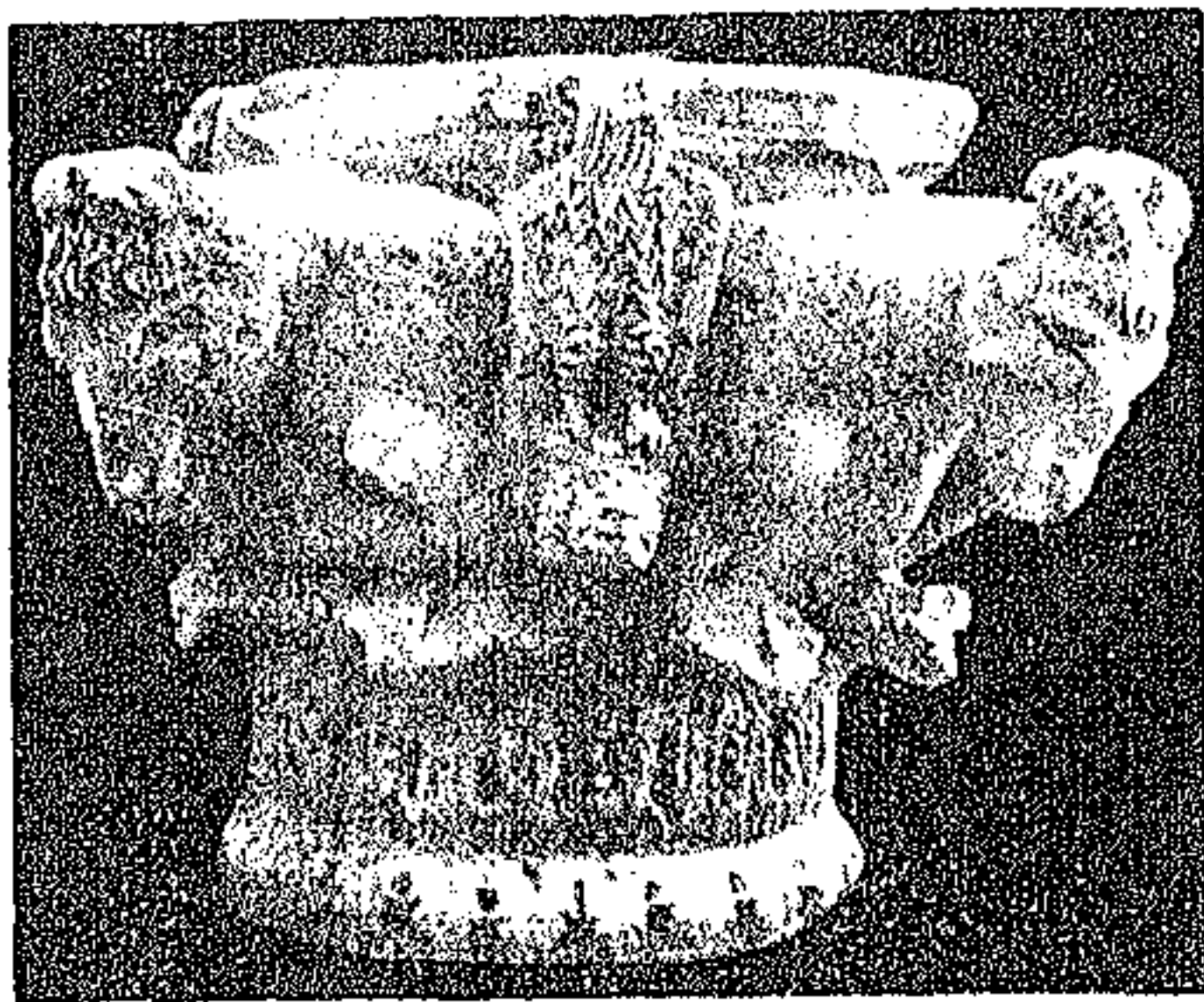
Άλλά πάντα ταύτα είναι μηδαμινά έν σχέσει πρός τὰ καθ'όλου Βυζαντινά μνημεία της Κορινθίας, και τας έπιγραφάς ὧν άπτομαι ήδη.

* * *

Και πρώτον, ως τῷ παλαιότερον και τῷ πάντων τίμιον αναφέρω τόν Ιερόν τόπον τόν μοναδικόν μεταξύ τῶν Έλλαδικῶν χριστιανικῶν μνημείων, τόν τόπον εκείνον ένθα τῷ πρώτον έδίδαξεν ο άπόστολος Παῦλος.

Κατά τας τελευταίως γενομένας ανασκαφάς εις την Παλαιάν Κόρινθον, καθ' ός άπεκαλύφθη ολόκληρος ή άγορά της πόλεως, παρά την κεντρικήν ό-

δάν την άγουσαν πρός την περίφημον κρήνην, την Πηρρήνην, την σωζομένην και νῦν άκεραίαν μέ τας ωραιοτάτας ζωγραφικάς κοσμήσεις τῶν θαλασσίων και ένυαλίων ζώντων οργανισμῶν, κατά τῷ άριστόν της όδοῦ εύρέθη κατά χώραν ή τιμωτάτη περίφημος πλέον έπιγραφή ή αναγράφουσα «Συναγωγή Ίουδαίων». Ένταῦθα, ως είναι γνωστόν έδίδαξεν ο μέγας τῶν Κορινθίων διδάσκαλος. Ρίγος συγκινήσεως καταλαμβάνει τόν επισκέπτην, όταν αναλογισθῇ οὔτος, ότι ένταῦθα ο μεγαλόπνευστος εκείνος κήρυξ τῷ πρώτον εκήρυξε τῷ κήρυγμα του Σταυροῦ, τῷ όποίον τούσον υπέρδῳς επαναλαμβάνει και εις την μίαν τῶν όμωνύμων πρός τούς Κορινθίους έπιστολῶν του. Ένταῦθα τῷ έτος 25 ο θεός Παῦλος κατά πᾶν Σάββατον ώμίλει πρός τούς Ίουδαίους. Εις εκ τῶν βιογράφων του Παύλου, εκ τῶν μάλλον όρθολογιστῶν, ο πολὺς Ρενάν, μετά σπανίας

Κιονόκρανον εκ τῶν ανασκαφῶν Σικυῶνος.

γλαφυρότητος και παραστατικότητος διηγείται εις τῷ περί Παύλου έργον του την έν Κορίνθῳ και δὴ ένταῦθα δρᾶσει του Άποστόλου μαζί μέ την Πρισκύλλαν και τόν Άκούλαν.

Η δέ έπιγραφή, εἰσκομισθεῖσα ήδη εις τῷ Μουσείον Κορίνθου, άπόκειται ως Ιερόν κειμήλιον του Ιερωτάτου τούτου τῶν χώρων έν Έλλάδι.

Άλλ' εις τῷ μουσεῖον τούτο εύρίσκονται άποθησαυρισμένα και πάμπολλα άλλα χριστιανικά γλυπτικά, δείγματα πολλῶν αἰώνων, μαρτυροῦντα περί της μεγίστης σημασίας παλαιοχριστιανικῶν και βυζαντινῶν μνημείων της Κορίνθου. Κιονόκρανα θαυμάσια, θωράκια, υπέρθυρα, θαυμάσια τινες γλυπταί πλάκες μέ τας μορφάς τῶν άποστόλων και τόσα άλλα φανερώνουν την μεγίστην αξίαν της χριστιανικής Κορίνθου.

Μεταξύ τούτων μνημονεύω και τὰ Βυζαντινά κτίσματα τὰ έν τῇ άγορᾷ και νῦν εύρισκόμενα, τόν μέγαν χριστιανικόν ναόν

έν έρειπίοις μικρόν άποτέρω πρός άνατολάς, έν μέσω αναπεπταμένου χώρου και μεγίστου χριστιανικοῦ νεκροταφείου (!), και άρτι Ιδίως διαφέροντα, τὰ κατά τας ανασκαφάς άνευρεθέντα θραύσματα πηλίνων άγγελίων, ὧν τινά συγκολληθέντα έδημοσιεύθησαν από τόν εκλεκτόν έρευνητήν κ. Φιλαδέλφει. Εις ταῦτα παριστάνονται πλέγματα ζῶων, άετοί, διάφοροι διακοσμηόμενοι σταυροί, διακοσμητικά σχέδια κτλ. Σημειωτέον δέ ότι τοιαῦτα ωραία Βυζαντινά κοσμήματα άπαντῶμεν και εις τόν περίφημον καθολικόν λεγόμενον βυζαντινόν ναόν της Γαστούνης. Έάν δέ τὰ πηλίνα ταῦτα άγγεία τὰ προωρισμένα διά την λαϊκήν χρῆσιν ήσαν τόσον ωραία, τότε τί άραγε νά ήσαν οί θησαυροί της Μητροπόλεως Κορίνθου;

Ν. Δ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

(!) Άλλ' άραγε δέν θά εύρεθῶσι και κατακόμβαι; Έχω άδιάσειστον πεποίθησιν, ότι ο χρόνος ή ή τύχη θ' άποκαλύψη ήμίν ποτέ και μέγα συγκράτημα κατακομβῶν.

ΟΝΕΙΡΟ ΑΓΑΠΗΣ

Τόνειρο, γιά νά μάς μεθάη, μπορεί και πάλι άκόμη, κι' ός είναι ματωμένη πιά ή καρδιά.

Βρίσκει τὰ ρόδα, πού έπεσαν, νά τὰ φοράη στην κόμη στεφάνι σε άνοιξιάτικη βραδιά.

Ξάιρει νά κάνη τῷ φεγγάρι άπόψε, όπως κι' εκείνο πού στ' άπριλιάτικα έτρεμε νερά χλόη σμαραγδένια νά φρικιά, χλομό ν' άνθίξη κρίνο, μύρα νά πνέουν σαν από μακρυά.

Τόνειρο, γιά νά σε μεθάη, μπορεί, καρδιά, και πάλι βαθειά σου την άγάπη νά ξυπνά.

Τόν ύπουλο τῷ δισταγμό νά σου κοιμίζη άγάλι, νά σε οδηγῇ στη χίμαιρα ξανά.

Καρδιά, είσουν τόσο μοναχή, κ' ή άνοιξη γελάει και μήνυμα μεγάλο σε καλεί.

Άπό την πείρα πιότερο, τόνειρο πού μεθάει στην εύτυχία ξάιρει νά οδηγῇ...

Γ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

τερα, σέ κάποια γυναικοδουλειά. Μά τό δασκαλάκι ξαναγύρισε, καί ξαναγνώρισε τόν έαυτό του. "Αρχισε μαθήματα καί πάλι. "Ένα-δυό χρόνια περάσαν έτσι μονότονα καί θλιβερά.

Σοβαρός μιά μέρα, καί χλωμόλευκος, καί μέ τό μαλακό μικρό μουστάκι στό πικρό του χείλος κολλητό σάν ψεύτικο, περνούσε ένα μεγάλο δρόμο. "Αμαξα μεγαλόπρεπη τόν αντίπερασε. Κάτι ένοιωσε νά κόβεται μέσ' τήν καρδιά του, μά κρατήθηκε. Έκαμε πώς δέν είδε. "Ήταν ή μαθήτρα του, κι' ό μορφονιός στό πλάι, κι' ό τρελλούλιακας αντίκρυ. Τόν είδαν αύτοί καί κρεμαστήκαν άπ' τ' άμάξι νά κοιτάνε, καί νά ζητάνε νά του τραβήξουνε τήν προσοχή. Αύτός άλύγιστος, λιγνός καί κάπως περήφανος, κοιτούσε έμπρός. Κι' άφοϋ προ-

(Τέλος)

χώρησε κ' έστριψε τή γωνιά, έριξε τό κεφάλι κάτου, καί σκουντούφλησε, καί πικρογέλασε. Καί προχώρησε τό δρόμο του. Δέν άργησε νά διαβάση στις φημερίδες τούς άρραβώνες τούς καλότυχους τής κόρης μέ τό παληκάρι. Πήρε καί τής έγραψε ένα γράμμα θερμό, γεμάτο εύχές, γεμάτο τρισχαρες εύχές βγαλμένες άπό τήν πικρή καρδιά του. Στο δρόμο τόν άπάντησε άξαφνα ό τρελλούλιακας.

— Σάς τήν πήρε τή μαθήτρα σας! είπε μέ τό παχύ του γέλιο· τώρα βρεθήκατε κ' έσείς νά τής γράψετε ένα γράμμα έρωτικό;

— Έγώ, γράμμα έρωτικό, τρελλούλιακα; Ποιός σου τόπε αύτό;

— Έγώ τόπα, μοναχός μου! είπε γελώντας ό τρελλούλιακας.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΠΑΛΙΑ ΒΙΟΛΙΑ...

Παλιά βιολιά στη σιγαλιά
ριγοϋνε λυπημένα...

Είναι πουλιά δίχως φωλιά
πού μοιάζουνε μ' έμένα...

Νοσταλγικά, πονετικά
άναρριγοϋν καί κλαίνε...

Κάποια πουλιά στη σιγαλιά
τόν πόνο τους πού λένε...

"Όλα σιγοϋν, μόνο ριγοϋν
των δέντρων γυμνοί οι κλώνοι...

Μέσ' στη βραδυά, φτωχή καρδιά
στον πόνο μαραζώνει...

Μέσ' στη σιγή, μοιάζει κραυγή
παλιοϋ χαμένου κόσμου...

Λές καί μιλεί μέ τό βιολί
κι' ό πόνος ό δικός μου...

ΑΛΕΚΟΣ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

PAUL VALÉRY
της Γαλλικής Ακαδημίας

ΕΥΠΑΛΙΝΟΣ

"Η Ο ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ (*)

Φαίδρος. — Πώς δέν άνέχεσαι νά ξαναζεις τήν ώραία ζωή σου!

Σωκράτης. — Φαίδρο, χλωμέ μου Φαίδρο, Σκια άδελφική τής Σκιας μου, νιώθω καλά πώς ή θλίψη μου θά ήταν άπέραντη άν είχε ν' άργάσει κάποιο ύλικό κι άν δέν έλειπε ή σάρκα στη δούλεψή της. Αρχίζει νά φωλιάζει μέσα μου καί δέν τελειώνει καθόλου. Διαγράφεται, αλλά δέ γίνεται νά πάρει χρώμα!.. Υπάρχει τίποτα πιό μάταιο άπό τόν Ίσκιο ένός σοφοϋ;

Φαίδρος. — Υπάρχει. Ό σοφός ό Ίδιος. Σωκράτης. — Άλλοίμονο! Ό σοφός ό Ίδιος, πού δέν αφήνει πίσω του παρά τήν προσωπικότητα ένός πολυλογά, καί διάφορα λόγια παρατημένα για πάντα!.. Τι άλλο έκανα, λοιπόν, παρά ν' αφήνω τούς άλλους θνητούς νά πιστεύουν πώς ήξερα πολύ περισσότερο άπ' αύτούς, για τά πιό άμφίβολα πράματα; — Καί πώς τούς έκανα νά τό πιστέψουν; Τό μυστικό αύτό βρίσκεται σ' ένα θάνατο τόσο καλά σκηνοθετημένο, διακοσμημένο μέ τόσοις άδικία, καί περιτριγυρισμένο μέ τέτοιες φιλίες, πού νά σκοτεινιάσει τόν ήλιο καί νά καταπλήξει τήν πλάση. Υπάρχει τίποτα πιό τρομερό, παρά νά βγάλει κανείς άπό έναν τέτοιο θάνατο ένα είδος άριστουργημα;.. Η ζωή δέν μπορεί νά υπερασπιστεί ένάντια στην άθάνατη τούτη άγωνία. Καί μέ άφέλεια φαντάζεται ή καημένη, άκατανίκητα, πώς τό ωραιότερο μέρος τής τραγωδίας άρχίζει ύστερα άπό τήν τελευταία λέξη του τελευταίου στίχου!.. Τά βαθύτερα βλέμματα του ανθρώπου είναι πρός τό κενό. Συγκλίνουν πέρα άπό τόν κόσμο.

Άλλοίμονο! Άλλοίμονο! Μεταχειρίστηκα μιάν άλήθεια καί μιάν ειλικρίνεια πολύ πιό ψεύτικες άπό τούς μύθους καί τά έμπνευσμένα λόγια. Δίδασκα ό,τι έφεύρικα... Έκανα παιδιά μέ τις ψυχές πού μάγευα, καί τά ξεγεννούσα ύστερα μ' επιτηδειότητα.

Φαίδρος. — Είσαι σκληρός για όλους μας.

(*) Συνέχεια άπό τό προηγούμενο καί τέλος.

Σωκράτης. — Άν δέ μέ είχατε άκούσει, ή περηφάνεια μου θά γύρευε νά ύποτάξει τούς λογισμούς σας μέ κάποιον άλλο τρόπο... Θά οικοδομούσα ίσως, ή θά τραγουδούσα... "Α, τί στοχαστικός χαμός των ήμερών μου! Τί καλλιτέχνη έσκότωσα μέσα μου!.. Τί πράματα περιφρόνησα, αλλά καί τί έγέννησα! Νιώθω πώς γίνομαι για τόν έαυτό μου ό Κριτής τής πνευματικής μου Κόλασης! Ένώ μέ κυνηγάει καί μέ καταθλίβει ή εύκολία των περίφημων λόγων μου, άνασταίνω τώρα για Εϋμενίδες τις πράξεις μου πού δέν έπράχτηκαν, τά έργα μου πού δέν έγεννήθηκαν — κρίματα θαμπά καί τεράστια οί φωναχτές αυτές άπουσίες. Καί φόνοι, πού τά θύματά τους είναι πράματα πού δέν πεθαίνουν!

Φαίδρος. — Παρηγορήσου... Θά λυπόσουν πολύ παραπάνω άν τά είχες γεννήσει. Τίποτα δέ φαίνεται τόσο ώραίο καί δέ μάς δίνει τόσο πικρές τύψεις, όσο οι εύκαιρίες πού χάσαμε! Άλλά άφοϋ τις άφήσαμε νά χαθούν, δέ θά κεί πώς δέν μπορούσαμε νά τις άρπάξουμε χωρίς νά ταράξουμε όλη τήν πορεία του κόσμου;

Σωκράτης. — Αύτό άκριβώς θά θέλαμε!.. Ποιά ψυχή θά δίσταζε ν' άναστατώσει τό σύμπαν για νά γίνει λίγο περισσότερο αύτή ή Ίδια; Ξέρεις καλά πώς σέ όλα τά υπόλοιπα πράματα δέν παραχωρούμε παρά τό δικαίωμα νά μάς βολέψουν. "Ίσα-Ίσα τούτο θέλομε: Οί άτέλειωτοι ούρανοί, καί οι πολιτείες, κ' οι άνθρωποι τό Ίδιο, καί ιδιαίτερα οι γυναίκες, καί οι ψυχές τους, καί οι δυνάμεις, καί οι χάρες τους, καί τά ζωα, καθώς καί τά φυτά — θέλομε μάλιστα άπλοϊκά άκόμα καί οι Θεοί — νά μήν είναι όλα μαζί, καί καθένα κατά τήν όμορφιά του, πού προσαρμόζεται μέ τόν πόθο μας, ή κατά τήν δύναμή του, πού τήν προσφέρει στην άδυναμία μας — νά μήν είναι λοιπόν παρά θροφή, στολίδι, εύνοϊκός όρος, άποκούμπι, φώς, σκλάβος, θησαυρός, όχύρωμα καί άπόλαυση του μοναδικού μας άτόμου. Όσαν μόνη ή φλόγα ή δική μας, καί ή άπόλυτη αύτή διάρκεια, ή τόσο σύντομη, πού τής άνήκει, ν' άξίζει

ξη. Ἔσείς εἶστε ἡ ὕλη, εἶστε ἡ δύναμη, εἶστε ὁ πόθος· μὰ εἶστε χωρισμένα. Ὁ Δημιουργὸς ἀκολουθοῦσε τοὺς σκοποὺς του, ποὺ δὲν ἀφοροῦν τὰ πλάσματα του. Τώρα πρέπει νάρθει ἡ ἀνταπόδοση. Δὲν ἐγγυόσθηκε Αὐτός γιὰ τὶς ἀνησυχίες ποὺ ἔμελε νὰ γεννηθοῦν ἴσα-ἴσα ἀπ' αὐτὸ τὸ ξεχώρισμα ποὺ ἔκανε διασκεδάζοντας, ἢ ἔστω κι' ἀπὸ ἀνία. Σὰς ἔδωσε τὰ μέσα νὰ ζήσετε καὶ ν' ἀπολαύσετε μάλιστα κάμποσα πράγματα, ἀλλὰ γενικὰ ὄχι ἀκριβῶς ἐκεῖνα ποὺ θὰ εἶχατε ὄρεξη νὰ δοκιμάσετε.

Ἔστερ' ἀπ' αὐτὸν ἔρχομαι ὁμῶς ἐγώ. Ἐγὼ καταλαβαίνω τί θέλετε, λιγάκι πιὸ σωστά ἀπὸ σὰς τοὺς ἴδιους. Θ' ἀναλώσω τοὺς θησαυροὺς σας μὲ λίγο περισσότερὴ συνέπεια καὶ ἐξυπνάδα ἀπ' ὅσο τὸ κάνατε σεῖς· καὶ θὰ σὰς κοστίσω, χωρὶς ἀμφιβολία, πολὺ ἀκριβὰ· ἀλλὰ στὸ τέλος θὰ βγοῦμε ὅλοι κερδισμένοι. Κάπου-κάπου βέβαια θὰ λαθεύω, καὶ θὰ βλέπομε καὶ λίγα ἐρείπια· ἀλλὰ πάντα μπορεῖ κανεὶς, καὶ μὲ μεγάλη μάλιστα ὠφέλεια, νὰ θεωρήσῃ ἕνα ἔργο ἀποτυχημένο σὰ σκαλοπάτι ποὺ μᾶς πλησιάζει στὸ Ὁραιότερο.

Φαῖδρος. —Τοὺς ἔχω γιὰ πολὺ τυχεροὺς ποὺ εἶσαι ἕνας ἀρχιτέκτων πεθαμένος.

Σωκράτης. —Θέλεις νὰ πάψω, Φαῖδρο;— Δὲ θὰ μάθεις, λοιπόν, ποτέ τί ναοὺς, τί θέατρα θὰ εἶχα σχεδιάσει μὲ τὸν ἀληθινὰ καθαρὸ Σωκρατικὸ ρυθμό!... Ἦθελα νὰ σὲ κάνω νὰ φανταστεῖς πῶς θὰ προχωροῦσα στὸ ἔργο μου. Θάβαζα κάτω πρῶτα ὅλα τὰ ζητήματα, καὶ θὰ ξετύλιγα μιά μέθοδο χωρὶς κενά. Ποῦ;—Γιατί;—Γιὰ ποιόν;—Γιὰ ποῖο σκοπὸ;—Τί μέγεθος;—Καὶ φέροντας ὅλοένα γύρω τὸ μυαλό μου, θὰ καθόριζα ἴσαμε τὸ τελευταῖο σημεῖο τὴν ἐργασία ποὺ θὰ χρειαζάταν γιὰ νὰ μεταμορφώσω ἕνα δάσος κ' ἕνα λατομεῖο, σὲ χτίριο, σὲ ἀξιοθαύμαστες ἰσορροπίες!...

(Τέλος)

Καὶ θὰ ἐτοίμαζα τὸ σχέδιό μου ἔχοντας ὑπ' ὄψη τοὺς ἀνθρώπους ποὺ μὲ πληρώνουν, λογαριάζοντας τοὺς τόπους, τὰ φῶτα, τὶς σκιές καὶ τοὺς ἀνέμους· διαλέγοντας τὴν τοποθεσία κατὰ τὸ μέγεθος, τὸ ποῦ βλέπει, ἀπὸ ποῦ φτάνει κανεὶς ἐκεῖ, ποῦ καταλήγει, καὶ κατὰ τὴ βαθύτερη φύση τῶν ὑποστρωμάτων...

Ἔστερα, μὲ ἀκατέργαστα ὕλικά, θὰ σύνθετα τὶς κατασκευές μου, τέλεια προσαρμοσμένες γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ χαρὰ τῆς πορφυρῆς φυλῆς... Πράγματα πολὺτιμα γιὰ τὸ σῶμα, ἐξαισία γιὰ τὴν ψυχὴ, ποὺ ὁ ἴδιος ὁ Χρόνος νὰ τὰ βρίσκει ἀπὸ ἀνάγκη τόσο σκληρὰ καὶ τόσο δυσκολοχώνευτα, ποὺ νὰ μὴν μπορεῖ νὰ τὰ ἐκμηδενίσῃ παρά μὲ τὶς σφυριές τῶν αἰώνων· καὶ πάλι τότε, ἀφοῦ θὰ τὰ εἶχε ντύσει μὲ μιά δευτέρη ὁμορφιά: ἕνα γλυκὸ χρῶσωμα ἀπάνω τους, μιά ἱερὴ μεγαλοπρέπεια, καὶ γύρω τους μιά γοητεία ἀπὸ τὶς συγκρίσεις ὅπου γεννιῶνται στὸ μυαλό, καὶ ἀπὸ τὴν κρυφὴ τρυφερότητα, ποὺ ὕφανε ἡ διάρκεια... Μὰ δὲ θὰ μάθεις τίποτα. Δὲν μπορεῖς νὰ καταλάβεις παρά τὸν παλιὸ Σωκράτη, καὶ ἡ πεζὴ σκιά σου...

Φαῖδρος. — Ἡ πιστὴ, Σωκράτη, πιστὴ Σωκράτης. — Τότε, πρέπει νὰ μ' ἀκολουθήσεις;—Κι' ἂν ἀλλάξω, ν' ἀλλάξεις!

Φαῖδρος. — Θ' ἀνακαλέσεις, λοιπόν, τώρα στὴν αἰωνιότητα, ὅλα ἐκεῖνα τὰ λόγια ποὺ σ' ἔκαμαν ἀθάνατο;

Σωκράτης. — Ἀθάνατο, ἐκεῖ πάνω, σχετικὰ μὲ τοὺς θνητοὺς!... Ἀλλὰ ἐδῶ... Μὰ δὲν ὑπάρχει ἐδῶ, καὶ ὅλα ὅσα εἶπαμε τώρα-δὲ εἶναι ἴσως τόσο ἕνα φυσικὸ παίγνιδισμα τῆς σιωπῆς τοῦ Ἄδη τοῦτου, ὅσο καὶ φαντασία κανενὸς γραφιά τοῦ ἄλλου κόσμου, ποὺ μᾶς πήρε γιὰ νευρόσπαστα!

Φαῖδρος. — Αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποτελεῖ τὴν ἀθανασία!

Μεταφρ. ΕΛΛΗ ΛΑΜΠΡΙΔΗ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΑΙ

ΑΝΤ. ΤΡΑΥΛΑΝΤΩΝΗΣ

«... Καὶ ἔμαθεν ὅτι εἰς τὴν Ἁγίαν Μαρίναν ἀνοῖξεν ἕνα ἐμπορικὰκι ποὺ πωλεῖ φθηνὰ, πάμφθηνα, ποὺ δὲ ζητάει τὰ βερσέδια ὁ ἐμποράκος, ποὺ δὲν σημειώνει, ποὺ τὸν γελᾶνε τὰ παιδάκια καὶ τὰ κοριτσάκια, ποὺ τοῦ κλέβουν τὰ κονδύλια καὶ τὶς πλάκες καὶ τὶς κορδελλίσες ἀπὸ μπροστὰ ἀπὸ τὰ μάτια του, καὶ τόσα ἄλλα...»

Αὐτὴ ἡ χαριτωμένη περικοπὴ διηγήματος ἀπὸ τὰ πιὸ χαριτωμένα τῆς πεζογραφίας μας — τῆς «Ἀρφανούλας» τοῦ Μωραΐτιδη — μοῦ ἤρθε στὸν νοῦ, ὅταν, ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια, ἔτυχε ν' ἀκούσω δυὸ δημοδιδασκάλισσες νὰ μιλοῦν.

— Εἶναι, ξέρεις, — ἔλεγε ἡ μιά, — στὸ Ὑπουργεῖο, στὸ Ἐκπαιδευτικὸ Συμβούλιο, ἕνας χρυσὸς ἄνθρωπος, ἀπὸ τὸ Μεσολόγι, ποὺ, ἀμα πᾶς καὶ τὸν παρακαλέσης, συγκινεῖται, καὶ καμμιά φορὰ θρακρῶζει, καὶ τὰ πιστεύει ὅλα· καὶ ὕστερα, καὶ ἄδεια σοῦ δίνει, καὶ γιὰ μετὰθεση, ἂν τοῦ γυρέψης, φροντίζει, κι' ὅποιον ἄλλη χάρη τὸν παρακαλέσης, ποτέ δὲ θὰ σοῦ πῇ ὄχι.»

Τέτοια ἦταν ἡ πρώτη ἰδέα ποὺ πήρα γιὰ τὸν τότε Ἐκπαιδευτικὸ Σύμβουλο, τὸν κύριον Ἄντ. Τραυλαντώνη.

Τέτοιος ἀληθινὰ ζωγραφίζεται καὶ μόνος του, ἐδῶ κ' ἐκεῖ στὰ διηγήματά του, ὅσα εἶναι γραμμένα στὸ πρῶτο πρόσωπο, καὶ ποὺ δὲν εἶναι λίγα. Ἀπλὸς καὶ καταδεχτικὸς («Διετὴς Θητεία»), πονετικὸς («Ἡ Ἐξαδέλφη»), ἐπιεικέστατος προϊστάμενος («Τὰ παράπονα»), σεμνὸς («Ἀδελφὴ Καταφυγὴ»), ἀπειρος τοῦ κόσμου («Φοῦρνος πρῶτοφανής») καὶ προπάντων πρόθυμος καὶ πιστὸς φίλος («Ἡλιοστάλαχτη»). Μὰ στὸ τέλος, μισάνθρωπος («Ἀπολογία μισανθρώπου») — μισάνθρωπος ἀπὸ τὸ φόβο τῆς ἴδιας τῆς καλωσύνης του, ποὺ τὴν ἔμαθαν ὅλοι, ποὺ τὴν ἠθελαν ὅλοι, ποὺ τὴν εἶχαν ὅλοι, καὶ ποὺ ἔτσι ὁ ἴδιος ἦταν πραγματικῶς χαμένος, πάντα μέσα στοὺς περισπασμοὺς τῶν ξένων, καὶ ποτέ, οὐδέ στιγμὴ, μὲ τὸν ἑαυτὸ του.

Ὁ Μπέργαρ Σῶ ἔγραφε κάποτε: «Ἡ ρῆμη μου ἐκινδύνευσε νὰ καταστρέψῃ τὴν σταδιοδρομίαν μου.» Ὁ κ. Τραυλαντώνης θυμᾶται μιά συμριαντὴ παροιμία:

«Κακὸ ἔναι νὰ μὴ σ' ἀγαποῦν, διπλὸ κακὸ νὰ σ' ἀγαποῦνε.»

Αὐτὸ τὸ «διπλὸ κακό»! Ἔκαμε τὸν πραγματικὸν ἄνθρωπο νὰ μὴ δῖνη πιά σ' ὄσους τοῦ τη ζητοῦσαν, ἄλλη του διεύθυνση, παρά τῆ διεύθυνση τοῦ poste restante καὶ τώρα τελευταία, τῆ «συνοικία Ζωγράφου». Αὐτὸ τὸ «διπλὸ κακό» νομίζω πῶς δὲν ἔπερασε χωρὶς ἐπίδραση κ' ἐπάνω ἀπὸ τὸν συγγραφέα (σκεφθῆτε καὶ τὰ καθήκοντά του τὰ επαγγελματικά), ἀφοῦ, ὅταν θέλη νὰ γράψῃ, ἀναγκάζεται νὰ ταξειδέψῃ, κι' ἀφοῦ ν' ἀντιγράψῃ δὲν εὐκαιρεῖ ποτέ...

Νομίζω πῶς εὗρηκα ἀκόμα, ἐκτός ἀπὸ τὴν ψυχολογία του, καὶ τὴ φυσικὴ του αὐτοπροσωπογραφία μέσα σ' ἕν' ἀπὸ τὰ δυὸ μεγάλα του ἔργα, ἐπάνω σὲ κάποιον ἐκπαιδευτικὸ λειτουργό, ποὺ τὸν περιγράφει μὲ πολλὲς καὶ ἄλλως ἀνεξιγήτες λεπτομέρειες. Μὰ νὰ πῶ περισσότερα στὸ σημείον τοῦτο θὰ ἦταν ἄτοπο.

Γιατί, ἀπὸ τὴν παλαιὰ ἐκεῖνη συνομιλία ὡς τὰ σήμερα, ἔτυχε καὶ νὰ τὸν γνωρίσω καὶ προσωπικὰ τὸν συγγραφέα, μὲ τὴν εὐκαιρία πάντοτε τῆς συνεργασίας μου στὴ «Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδεῖα». Δὲ θέλησε, φυσικά, νὰ πᾶω ἐγὼ στὸ σπίτι του «ὅπως πᾶμε στὴν Καισαριανή, πρὶν φθάσωμε στὴν ρεμματιὰ, δεξιά...» Ἔκαμε τὸν κόπο νάρθῃ νὰ μ' εὕρη ἐκεῖνος. Καί, πραγματικῶς, μαζί μὲ τὴν τιμὴ, μοῦ ἐχάρισε καὶ μιάν ὥρα σοφίας κι' ἀγαθότητος, ὅπου γνώρισα καὶ τὴν γερὴ ἑλληνικὴ του μόρφωση καὶ τὴν καθαρῶτατὴ του σκέψη καὶ τὴν καλὴ του καρδιά καὶ τὸν ἄκακο καὶ φαεινὸ του χαρακτήρα.

Ἄλλὰ μὲ μιά ἢ δυὸ ὥρες ποὺ περνᾶ κανεὶς μ' ἕνα ἄνθρωπο, δὲν μπορεῖ βέβαια ν' ἀναφέρῃ καὶ πιὸ πολλὰ. Καὶ πρέπει νάρθωμε ἀμέσως στὸν συγγραφέα.

* Ἄλλως τε, ὁ συγγραφεὺς εἶναι ὁ ἄνθρωπος σ' ὅτι ἔχει περισσότερο ἀνθρώπινο.

Ὁ ἄνθρωπος, ἀλήθεια, ζυγίζεται ἀπὸ τὰ γραπτά του. Αὐτὸς ὁ τρόπος εἶναι ὄχι μόνον ὁ πιὸ ἀκριβολογημένος, μὰ κι' ὁ μοναδικός. Ἄλλο νὰ μιλάς, εἴτε νὰ ἐνεργῆς, εἴτε νὰ στοχάζεσαι, κι' ἄλλο νὰ γράφῃς! Ὅχι

τή φιλντισένια έπιδερμίδα» τήν άλλη, όλοι οί νέοι τήν έβγαλαν «Κρινόπλαστη»: «ψηλή, λυγερή με ώραίο χρώμα, με μαλλιά καστανόξανθα! Τί χρώμα είχανε τά μάτια της; ούτε μαύρα ήτανε, ούτε γαλανά, ούτε καστανά, έτσι σαν γερανιά ήτανε, και ούτε. Στή μέση, ή κόρη καστανή, αλλά τριγύρω έχει ένα πλατύ στεφάνι, πράσινο κ' ύγρό, σαν πράσινη θάλασσα. . . Στο πρόσωπό της παράξενη κοκκινάδα είχε, κάτι σαν τριανταφυλλένιο στέμμα στο κάθε μάγουλό της, ρόδα άπριλιάτικα μέσα στα κρύνα. . . » Αύτη είναι ή Κρουσταλλένια. Είναι όρφανή, σχεδόν ζητιανοπούλα, και ζή με τή θειά της σ' ένα μισοπεσμένο άγροτικό σπίτι. Άλλ' ίσα ίσα, άντι ν' άποφεύγη, ό συγγραφεύς κυνηγά (σωστός ρωμαντικός σέ τούτο), παρόμοιες άντιθέσεις: μάλιστα τίς σημειώνει άφοβα κι' ό ίδιος, σέ δυό άλλες άνάλογες περιγραφές—τής Νένως, πού «λές πώς ήρθε από τά Παρίσια κι' άχι πώς ήτανε «ψαροπούλα», και τής Παρασκευούλας πού είχε λεπτή και δροσερή έπιδερμίδα σπάνια για χωρική».

Πρόσεξε! Σε τέτοιες περιγραφές, πώς ζωντανεύει τό ύφος και, χωρίς νά στρώνη, όμως δένει και γίνεται σφιχτό! Και πώς οί περιγραφές είναι «με τό νί και με τό σίγμα», σαν περιγραφές πορτραίτων κι' άχι πλασμάτων ζωντανών! Και πόσο πολύτροπη φανερώνεται ή καλαισθησία! Όλες τίς όμορφίες τίς βλέπει, κι' όλες τίς αισθάνεται ξεχωριστά. Και τήν κλασική, πού θυμίζει τήν άρχαία Έλλάδα και τ' άγάλατα και τήν χαριτωμένη, πού θυμίζει τή δύση και τή γοητευτική, πού θυμίζει τήν Άνατολή, τό πάθος, τό ένστικτο. Μα πρό πάντων τήν όμορφιά τήν πνευματική, τήν «ξανθή, ούρανόφθαλμη κι' άγαθή».

Έτσι, ή όμορφιά — δηλαδή ή γυναίκα. (κάποτε κ' ή φύσις όμως στίς φυσικές περιγραφές, οί λεπτομέρειες, έξ ίσου πλούσιες κι' ακριβολογημένες, δέν είναι θερμές και παραστατικές), ή Όμορφιά είναι ή μόνη παρηγοριά κ' ή έκσταση μέσα στον ρεαλισμό του κ. Τραυλιαντώνη. Παρηγοριά και για κείνον και για τόν άναγνώστη.

Η διασκέδασή τους, είναι ή σάτυρα. Άπ' όσα ξένα βιβλία διάβασα, νομίζω πώς ή σάτυρα είναι πραγματικώς συνυφασμένη με τόν γαλλικό ρεαλισμό. Ο Φλωμπέρ είχε τό προγραμματικό του, τό καυστικό μίσος έναντίον του «άστού» τής έποχής του: τό έκληρονόμησεν από τόν Μπαλζάκ, τό δάσκαλό του, και τό μετέδωσε στους διαδόχους του,— ως τόν τελευταίο, τόν καλοκάγαθο Ντωντέ, όπου ή σάτυρα γίνηκε ήμερώτατο χιούμορ. . . Είναι όμως και κατά βάση ή σάτυρα συνυφασμένη με τόν ρεαλισμό; Πιστεύω πώς άχι, και πώς ό,τι έγινε στή γαλλική φιλολογία, είν' ένα σύμπτωμα άπλώς ιστορικό. Η σά-

τυρα είναι, δίχως άλλο, επέμβασις του συγγραφέως: είναι κριτική, ύποκειμενισμός—λυρισμός. Μα πώς όμως συμβιβάζονται αυτά με τήν άπάθεια, τήν πιστότητα, τή φωτογραφία; Η «Κερένια Κούκλα» του Χριστομάνου δε θα ήταν τάχα πολύ άνώτερη κι' άπ' ό,τι είναι, άν είχαν έξορισθη από μέσα όλες οί σελίδες πού σατυρίζουν τή φτωχογειτονιά;

Τέλος πάντων, τό φιλολογικό τούτο άμάρτημα φαίνεται πώς είναι από τά πιό άθώα κι' από τά πιό άνυποψίαστα. Η κακή, ή άσχημη πραγματικότητα φέρνει άμέσως τήν αντίδραση τής Είρωνείας. Είναι τά δυό πολύ κοντά, γίνεται κάτι σχεδόν φυσικό, και μήτε στον καιρό μας άλλως τε έχουν ακόμη ξεκαθαριστή αυτά τά ζητήματα.

Λοιπόν ό κ. Τραυλιαντώνης διασκεδάζει με τή σάτυρα. Όπου τήν εύρη, όπως τύχη, κι' άπ' όλες τίς άφορμές. Είναι συχνά— χωρίς ίσως νά τό ξέρη — πιστός μαθητής του Λασκαράτου, πού έγγραφε ότι στή Σάτυρα «είναι συγχωρεμένο νά έγγλιξη και τά χαμερπή», μέσα στην λησμονημένη Ποιητική του.

«—Άρμέχτηκες, κυρά Βασίλαινα», λέγει κάποιος χωροφύλακας στην καθώς πρέπει νοικοκυρά, όταν άδειασε από μέσα από τά φορέματά της μερικές σακκούλες πού είχε λόγους νά τίς μετακομίξη κρυφά.

«—Νά πέρνη άρσενικό, για νά γίνει καλά άπ' τή θέρμη» συμβουλεύει, με τ' άστεία του, ό γιατρός κάποιαν άλλη γυναίκα, πού ό άνδρας της είναι πρόωρα γηρασμένος. Κάποιαν άντιπαθητική δασκάλισσα τήν βαπτίζει «δεσποινίς Αί(ι)μορογίδα».

Άλλου, «ή Παρασκευούλα άρρώσταινε πολύ συχνά, κι' ό κουμπάρος ό γιατρός δέν έκανε μονάχα τό γιατρό, μά και τό νοσοκόμο». Και πάλι: «μά από τότε, άκρα ύγεία βασίλευε στο σπίτι των Κουκουμελαίων».

Η σάτυρα είναι, αλήθεια, χαρακτηριστικό ούσιώδες στην πεζογραφία του Τραυλιαντώνη. Προσπαθεί, τό ξαναλέγω, νά μήν τόν «πάρη κατάκαρδα» τόν ελληνικόν αυτόν κόσμο πού περιγράφει, αλλά νά γελάση μαζί του και ν' άστειευθή. Όλόκληρα — τά περισσότερα— διηγήματά του έχουν τήν πλοκή σατυρική.

Γελᾶ με τήν αντίθεση («τρέμω σαν τόν τοίχο»), γελᾶ με τήν παραποίηση και τό λογοπαίγνιο («Κλεομένης — κλαίων μένεις»), γελᾶ με τήν παρεξήγηση και με τό «άλλ' άντ' άλλων» («Τά παράπονα», «Άδελφή Καταφυγή»), γελᾶ με τό ύπονοούμενο πού είναι συνήθως αισχρό («Φούρνος πρωτοφανής»), γελᾶ με τό «τίκ» (τό «διάτανε» του άπόστρατου αξιωματικού, τό «όπωςθήποτε» του άξέβγαλτου σπουδαστού), γελᾶ με τόν αναχρονισμό («Άπολογία Μισανθρώπου»), γελᾶ με τή σωκρατικήν είρωνεία πού ύποκρίνεται άγνοία, γελᾶ και μ' άλλους

εύκολότερους τρόπους, χίλιους δυό, πού δέν έχουν ξεχωριστό όνομα. Φόρον σημαντικό, άχι όμως και πολύ πρωτότυπον, πληρώνει κ' ή Καθαρεύουσα στην κομική παρεξήγηση: ό άδιάθετος λαχνός πού εύχονται νά γίνη καλά, τό πολικό άστέρι πού γίνεται μούλικο, ή αύρα γίνεται λαύρα, και πάμπολλα άλλα όμοια.

Άλλ' άς ξαναγυρίσωμε στο καθαυτό περιεχόμενο τής πεζογραφίας του.

Οί ύποθέσεις του, άπλές. Άπλή ή εύρεση του μύθου — παρμένη από τό περιβάλλον του ⁽¹⁾, άπ' όσα άκουσε, είδε, κ' έμαθε στο στρατό, στην έκπαίδευση, στην κοινωνία, στα χωριά τής Κέρκυρας, στην Ήπειρο, στην Άθήνα. Κάθεται, και τά διηγείται τά βάζει στο χαρτί — με τήν ίδια άφέλεια και καθαρότητα πού μιλεί. Γράφει ίσια κάτω, πουθενά κεφάλαια, ή άλλο κανένα χωρίσμα. Μόνον ή «Κόρη του Προδότη» χωρίζεται σε τρία μέρη ⁽²⁾.

Η ύπόθεση, καθόλου δραματική— με τήν τεχνικήν έννοια του όρου: δηλαδή ούτε σύγκρουσις χαρακτήρων, ούτε περιπέτεια, δέσις, λύσις, άναγνώρισις, καταστροφή, κάθαρσις. Τίποτε άπ' αυτά όλα! Φυσικά πράγματα, όπως ερχονται στην έπαρχία, στην Άθήνα, στη ζωή. Περισσότερο ζωή, κι' όλιγότερο φιλολογία. Στην «Έξαδέλφη», ή αιτία τής δέσεως είναι έξωτερική. Είναι ή συγγένεια του αίματος: ή Νένω κι' ό Φανής είναι ξαδέρφια, όπως κ' οί ήρωες του «Κόκκινου Βράχου» του Ξενοπούλου: μόνο πού έδώ τό έμπόδιο παίρνει διαστάσεις τερατώδεις, γίνεται κακούργημα, όργη Θεού (κάτω από τό κύμα, μέσα στα δεμένα γυμνά μας χέρια, επιάσθηκε τό τρυφερό κακούργημα του έρωτος, σε δυό πρώτα

ξαδέρφια»), κι' αυτό τό κακούργημα λέγεται «αίμομιξία» και ή «Άμαρτωλών Σωτηρία»,— δημόσης ελληνική έκδοσις εκείνης τής καταπληκτικής «Άποκαλύψεως» του Ίωάννου, — με τά ποτάμια από πίσσα και τά θηρία, θυμίζουν κάτι από τό νόημα του άρχαίου τραγικού μύθου και από τόν τρόπο του άρχαίου θεατού. Μα κ' ή λύσις στην «Έξαδέλφη» έρχεται άντιδραματικά: όχι άπότομα, όχι αρχιτεκτονικά, μά σιγά-σιγά, σκαλοπάτι-σκαλοπάτι, — όπως θα γινόταν στην πραγματικότητα.

Κ' ή «Κρουσταλλένια», τό μισοάγριο και συνάμα άγγελικό κορίτσι με τόν ραχιτικό δημοδιδάσκαλο, (δίχως άλλο, μακρινότατο όμοίωμα του ρωμαντικού εκείνου άριστουργήματος, τής «Παναγίας των Παρισίων», με τήν Έσμεράλδα και τόν Κουασιμόδο — ρωμαντική έξαίρεσις κι' αυτό, μέσα στο έργο του κ. Τραυλιαντώνη), ή «Κρουσταλλένια, αδερφή τής Πάτρας («Γαμβρός ζωγραφιστός») πού άγάπησε τόν Μπαίρον στα Γιάννενα σαν άρχάγγελο τής όμορφίας και τής έλευθερίας — κι' αυτή δέν έχει καθόλου πλοκή δραματική. Τήν έλλειψή της άναπληρώνει άπλως, στο τέλος-τέλος, μιά δραματική σύμπτωσης.

Στην «Εύκαιρία» πάλι, είτε δυό μύθοι πλέκονται μαζί, πού ό δεύτερος, έσωτερικός, μόνο στο τέλος φαίνεται, είτε ό άρχικός μύθος ξεφεύγει από τό αποφασισμένο του τό προοδευτικό σχέδιο κι' αφήνει άνοιχτό τό τέλος.

Άλλά, άν και διηγείται συχνά σε πρώτο πρόσωπο, ό συγγραφεύς είναι πάντοτε εύκολα και άκοπα άντικειμενικός. Με δσην εύκολία τά δικά του, μ' άλλην τόση διηγείται και τά ξένα περιστατικά. Γιατί είναι και σε τούτο, όπως και σ' όλα τ' άλλα, άπλός και φυσικός. Συχνά, προτρέχοντας από τόν άναγνώστη, αναλύει τά πρόσωπά του ό ίδιος. Δέν του φαίνεται αυτό κακό, άντικαλλιτεχνικό. Φυσικά, ύπολείπεται ύστερα και ν' άποδείξη, και νά πραγματοποιήση τήν άνάλυση. Κι' αυτό πάλι, άρκετά καλά τό πετυχαίνει, μόνον ό,τι θα μπορούσε και με λιγώτερα μέσα.

ΑΝΤ. ΤΡΑΥΛΙΑΝΤΩΝΗΣ

(1) Εκτός από μερικά διηγήματα παρμένα από τήν Έλληνική Μυθολογία, τήν Έλλ. Έπανάσταση, ή τήν άρχαιότητα.

(2) Η τεχνική του είναι, είτε νά διηγείται ό ίδιος σε πρώτο πρόσωπο — αὐτοβιογραφήματα, — είτε νά βάζη άλλαν νά διηγείται άπ' τήν αρχή ως τό τέλος.

Σε δυό τύπους του, γυναικείου, ζωντανεύει ξεαφνα ή φιλαρέσκεια: στον ένα, στην Κρουσταλλένια, ή φιλαρέσκεια ή φυσική, ή ανθρώπινη, εκείνη που μόλις ξεχωρίζεται από την εὐπρέπεια κι' από το καλό παρουσιαστικό. Στον άλλο, στην Νένω, ή επίκτητη, ή γυναικεία, ή δαιμονισμένη, ή φαρμακερή. «Αστατη, πολύτροπη, πότε ζηλιάρα, πότε άπιστη, μ' όλες της τις πράξεις σαρκώνει ή Νένω τη φιλαρέσκεια την τυραννική, που μόνον οι γυναίκες την ξέρουν και που για τον άνδρα μένει ακατανόητη.

Ωχρότεροι όμως είναι οι ανδρικοί του τύποι. Δεν τους προσέχει άλλως τε πολύ ούτε ο ίδιος. Άλλά κι' ο Φανής, ο εύαγγελικώτατος ψαρᾶς, με τα ρητά της Γραφής στα χείλη, με την άθωα, θεοφοβούμενη ψυχή, με τα δάκρυα που θυμίζουν τον παλιό στίχο του Μωρεᾶς

pleurer comme un pêcheur naïf ignorant Dieu!

με τις αναμνήσεις του από τα Συναξάρια και τους δαιομάρτυρας — μακρινός συγγενείς των «αϊπόλων» του Παπαδιαμάντη, — δεν κατορθώνει κι' αυτός να πάρη αληθινή πνοή, μ' όλη τη στοργή του συγγραφέως.

Δεν θα τελειώσω χωρίς ν' αναφέρω κάποιες άλλες λεπτομέρειες του ρεαλισμού του, που μ' έκαμαν να σταματήσω ιδιαίτερος και να σκεφθώ.

Η Νένω — θ' άπαριθμήσω μερικές — ποτέ δε μιλεί στον Φανή καθαρά για τα αίσθηματά της. Τη συμπάθεια, την αγάπη, τη ζήλεια, την περιφρόνηση του τά τραγουδεί — σαν άδιάφορη κάποτε — μ' ένα δίστιχο (όχι βέβαια αυτόσχεδιο), μ' ένα δίστιχο από τις χιλιάδες τά λιανοτραγουδά και τις κρητικές «μαντινάδες», δηλαδή μ' ένα αληθινό, σπαρταριστό επίγραμμα της στιγμής. Όλόκληρο έρωτικό συναξάρι, σαν τά «Όμηρόκεντρα» τά βυζαντινά, θα μπορούσε να γίνη απ' αυτά τά επίγραμματα!.. Τό ίδιο κάνει κι' ή Κρουσταλλένια; σφαλώντας τά παραθυρόφυλλά της, την ώρα που περνᾶ απ' έξω ο Πανούτσος ο ανεπιθύμητος.

Τραγουδεί κι' άλλα τραγούδια ή Νένω, — μεγάλα αυτά και χωρίς «σημασία» — μᾶ πάντα τ' αφήνει στη μέση. «Ήξερα πώς ποτέ δεν τελείωνε τραγούδι», λέγει ο Φανής.

Άλλοῦ διαβάζω: «Τά εικονίσματα (της εκκλησίας) τά πήραν οι ψαράδες στον Προκοπάνιστο, για να τους αναούουν τά καντήλια.»

Κι' άλλοῦ: «Χυθήκαμε (μες στην εκκλησία) οι γυναίκες ή μιᾶ στην άγκαλιά της άλλης. Τελείωσε, ήμαστε έλεύθερες!»

Κι' άλλοῦ: «Τότε γύριζε κατά τον τοίχο, ανασήκωνε τη φουστανέλλα του, έλυνε έναν κάβουρα, μᾶς τον έδινε να τον ψη-

σωμε και να τον φᾶμε, κάνοντας και τό εγκώμιο του και λέγοντας την Ιστορία του, πῶς τον ηῦρε και πῶς τον έπιασε.»

Ο δάσκαλος ο φτωχός συμβουλεύει την Κρουσταλλένια να ζητήσει κάτι, όταν πρωτομπαίνει σ' εκκλησιά, γιατί τέτοιες δεήσεις πάντα τις άκούει ο άγιος.

Δέν ξεύρω λοιπόν γιατί, παρόμοιες ρεαλιστικές λεπτομέρειες, που είναι αρκετές και που ο συγγραφέας τις έχει για συνηθισμένες και ούτε τις ξεχωρίζει ή τις προσέχει περισσότερο απ' τις άλλες, αυτό τό κορίτσι που αφήνει τό κάθε τραγούδι στη μέση, αυτές οι γυναίκες που πέφτουν ή μιᾶ στην άγκαλιά της άλλης, αυτός ο γέροντας που διηγείται πῶς έπιανε τον κάθε κάβουρα, — κάπως αλλοιότικα και πολύ τρυφερά με συγκινούν. Είναι κρίμα που δε βρίσκω πιό πολλές. Είναι πραγματικές — είναι σανάμα και καλλιτεχνικές. Δεν μπορώ, δεν ξεύρω να τις έξηγήσω και πιό καλά... Φαίνεται ότι, καθῶς στη φύση υπάρχει κάπου-κάπου σχέδιο και σύστημα, και τοῦτο κάνει μερικά τοπία να ξεχωρίζουν από τ' άλλα και να προσφέρονται έτοιμα στον ζωγράφο, — έτσι και στη ζωή των ανθρώπων υπάρχει αληθινή τέχνη, — άφειτηρές αληθινής τέχνης, που ξεχωρίζουν από τις άλλες και που προσφέρονται στον πεζογράφο έτοιμες. Τέτοιες είναι κι' όλες οι παραπάνω — μᾶ τό «πῶς» και τό «γιατί» θα χρειαζόταν βέβαια πολὺς τόπος για να γραφή. Θα γραφόταν μ' όλα ταῦτα, αν ο συγγραφέας είχε τη σφραγίδα της φυσικής αυτής τέχνης, αν ήταν δηλαδή πάμπολλες, άναρίθμητες παρόμοιες λεπτομέρειες...

Όλιγώτερο άπρόσεκτος είναι ο συγγραφέας σε λεπτομέρειες άλλου είδους: σ' αυτές προσποιείται τον άπρόσεκτο — μᾶ δεν είναι...

Ο Φανής, ο φτωχός ψαρᾶς, ο άποδιωγμένος από τη Νένω για χάρη του πλούσιου γιατροῦ, ξεκινᾶ ο ίδιος με τη βάρκα του, για να τον φέρη, τον παντοδύναμον άντεραστή, όταν ή Νένω πέφτη για δεύτερη φορά άρρωστη στο κρεβάτι.

Η Κρουσταλλένια υποφέρει φρικτή τιμωρία από τη θεία της, που παρ' όλιγο να τη θανατώσει, γιατί της έκλειψε κρυφά τρία φρέσκα αυγά, με τό σκοπό να τά πάη στο δάσκαλο.

Η άδελφή Καταφυγή πολεμᾶ να μάθη ειδήσεις από τον πολεμιστή τον άρραβωνιαστικό της, αντί να ξέρη ότι άκριβῶς την είδηση του θανάτου του βιάζεται να μάθη...

Τούτες οι λεπτομέρειες είναι οι δραματικές στά έργα του κ. Τραυλαντώνη. Συγκρούσεις έσωτερικές, που για την πραγματική δράση φαίνονται, με την πρώτη έντύπωση, δευτερεύουσες και πάρεργες, μᾶ για την ήθικη δράση είναι οι κορυφαίες.

Υπάρχει μάλιστα κάποτε και κάθαραις στα έργα του κ. Τραυλαντώνη. Κάθαραις

ήθικη — που ο άνθρωπος συντρίβεται, μᾶ νικᾶ ή συνείδησις κι' ή ιδέα.

Τούτην την ήθικη κάθαρση έρμηνεύει ή «Ηλιαστάλαχτη», όταν, άρρωστη στο κρεβάτι, άφου άπεφάσισε τέλος κι' έδιωξε μόνη της τον άρραβωνιαστικό της για τον κακό του χαρακτήρα, άπαντᾶ (στο συγγραφέα που τη ρωτᾶ για την ύγεια της) μ' ένα πολυσήμαντο: «Είμαι καλά, έντελῶς καλά».

Στον «Γυρισμό του Άμερικάνου», ή κάθαραις είναι άπλούτερη: εκεί τον άρρωστημένο πλούτο νικᾶ ή ύγεια — άνώτερη αξία της ζωής.

Όλίγα όμως έργα του κ. Τραυλαντώνη τελειώνουν έτσι. Τά περισσότερα τελειώνουν με την κάθαρση την κωμική, με τη σάτυρα και τό χιοῦμορ. Μᾶ, τό ξαναλέγω, δεν νομίζω πῶς άρκεῖ. Ο κ. Τραυλαντώνης είναι πολύ καρτερικός, πολύ φιλόσοφος, ώστε να πιστεῦη πῶς ή μελαγχολία που συχνά αφήνουν τά διηγήματά του, ήμπορεί να έξατμισθῆ στο τέλος με τη σάτυρα.

Πολύ καρτερικός — ή πολύ άπαισιόδοξος.

Άληθινᾶ, διαβάζοντας τά διηγήματα και τά μυθιστορήματά του για δεύτερη φορά, δεν ήμπορεί κανείς να μην αισθανθῆ την πνοή της άπογοητεύσεως που βγαίνει απ' αυτά. Άπογοητεύσις άθόρυβη, άφαντη, άπαρατήρητη — στατική ὅμως και άμετακίνητη. — «Έτσι είναι! Όταν έχη κανείς στη διάθεσή του τη φαντασία, και την αφήνη άχρησιμοποίητη — όταν ήμπορεί να μεθᾶ από λυρισμό, και ὅμως δεν σκέπτεται παρά πῶς να πιῆ μόνο νερό καθαρό και νηφάλιο — όταν, αφήνοντας τον ήρωα, προτιμᾶ τον κωμικό, — τί άλλο είναι τότε παρά άπαισιοδοξία; Τί άλλο άκόμα φανερώνει κι' ή φυσική καλωσύνη κι' εύγένεια και κάποτε αὐτοθυσία του κ. Τραυλαντώνη — του ανθρώπου, — παρά άπαισιοδοξία; Περισσότερο από κάθε άλλον σύγχρονον πεζογράφο μας, για τον κ. Τραυλαντώνη θα ταίριαζεν ο χαρακτηρισμός του άπαισιόδοξου.

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΣΚΙΤΣΟ

Γυρνούν τά πυροφάνια
τά χαράματα,
τά νέφια στα ούράνια
σαν φαντάσματα
άλαφιασμένα, ξωτικά,
περνούν, αλλάζουν σχήματα
κι' αντιφεγγούν στα κύματα
χίλια παλάτια μαγικά.

Τοπάκι και συντέφι
τό στερέωμα
μᾶ της αύγῆς τό νέφι
στο ξημέρωμα
γαρουφαλλένιο κρεμεζι
όλη την πλάση γέμισε
και τό παλάτια γκρέμισε
με την αγάπη μου μαζύ.

ΣΤΑΜΟΣ ΒΕΝΤΟΥΡΑΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙ

ΚΥΡΙΑ ΧΡΙΣΤΩΦ

Ο Κύριλ Χριστώφ γεννήθηκε τον Ιούνιο του 1875 στην Παλαιά Ζαγορά. Κατά τον ρωσοτουρκικό πόλεμο που επακολούθησε, ο πατέρας του σκοτώθηκε από τους Τούρκους που υποχωρούσαν, αυτός δέ κι' ή μητέρα του απήχθησαν στην Αδριανούπολη ως αιχμαλώτοι. Όταν μετά λίγους καιρό γυρίσανε στην Παλαιά Ζαγορά, ή μητέρα του, φιλάσθενη, πέθανε, κι' ο μικρός Κύριλ απόμεινε στα χέρια της γιαγιάς του και των θείων του, του εφέδρου τότε στρατηγού Αμπαντζήφ και του καθηγητή Κύρωφ.

Ο Κύριλ μαθήτεψε στο σχολείο της πατρίδας του και στα σχολεία του Σαμοκόβ, Σόφιας, Τυρνόβου, Ρουχτσουκίου κι' άλλου, όπου ακολουθούσε το θείο του τον στρατιωτικό, με τον οποίο όμως δεν τή πηγε ως το τέλος καλά, γιατί κάνοντας τή γνωριμία με τή ρωσική λογοτεχνία, απάσθησε τή σπουδαιότητα κι' έτσι τις τελευταίες του γυμνασιακές σπουδές τις έκανε στη Σόφια, κοντά στον άλλο του θείο, τον καθηγητή. Αλλά και πάλι δεν τις τελείωσε, γιατί τον στείλανε στη ναυτική σχολή της Τερζεστς, όπου όμως στο χρόνο επάνω άρρώσθησε και γύρισε στη Βουλγαρία. Μετά βραχυχρόνιες διαμονές στις Βρυξέλλες, στη Λειψία και στην Πράγα, γύρισε πάλι στη Σόφια και διωρίστηκε υπάλληλος στην πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη και ταυτόχρονα άκολουθούσε τὰ νομικά. Όταν τὰ τελείωσε, ή κυβέρνηση τον έστειλε στο Παρίσι κι' όταν γύρισε τον διώρισε καθηγητή γυμνασίου και κατόπι υπάλληλο στο Υπουργείο Παιδείας.

ΚΥΡΙΑ ΧΡΙΣΤΩΦ

ΨΑΡΟΠΟΥΛΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Αυτό έγινε τον καιρό εκείνο, πριν από πολλά χρόνια, όμως κι' ως τὰ σήμερα ακόμα τὸ διηγούνται σέ παιδιά κι' ἐγγόνια, κι' όπως ο καθένας ξέρει ὅτι σάν τή λίμνη τῆς Ἀχρίδας δέν ἔχει ὅμοια πουθενά, ἔτσι κι' ο καθένας ξέρει πῶς αὐτή είναι ἄπατη.

**

Ποῖος εἶδε καί ποῖος ἀκουσε κορίτσι ψαροπούλα! Μιά εἶναι ἡ Ἀχρίδα στόν κόσμο καί μιὰ ἡ Μπόζα στήν Ἀχρίδα! Πολλοί ψαράδες ὑπάρχουν στίς τριγυρνές πολιτείες καί τὰ χωριά, ψαράδες πού καί στή Μαύρη καί στήν Ἀσπρη θάλασσα τριγύρισαν, ὅμως κανένας δέν μπορεῖ νά παραβγεῖ μέ τή Μπόζα. Πῶς χτυπάει αὐτή τὰ κουπιά της, κανένας δέν ξέρει, ὅμως ἡ

δέκα χρόνια τώρα ὁ Χριστώφ ζῆ αὐτοεξορισμένο σέ ἐξωτερικό καί πένεται, λένε, καί κανένας ἀπό τοῦς πολλοῦς θαυμαστές του δέν ξέρει τήν αἰτία τῆς αὐτοεξορίας του.

Ο Κύριλ Χριστώφ, ἀπό τὰ μαθητικά του ἀκόμα χρόνια, εἶδει κλίση πρὸς τή λογοτεχνία καί τὸ 1895 πρωτοπαρουσιάστηκε μέ στίχους σέ περιοδικό «Σκέψη». Ἀκολούθησαν διάφορες ποιητικές συλλογές, λυρικές καί πατριωτικές, δράματα καί διηγήματα καί, τελευταία, τὰ δραματικά του ποιήματα «Λεονάρδος ντά Βίντσι», «Ζεῦξις καί Παρράσιος», «Τζανίνα καί Λουτσία» μέ τόν γενικό τίτλο «Γιορτή στή φλόγες».

Ἐκτός ἀπό τήν πρωτότυπη ἐργασία του, ὁ Χριστώφ μετέφρασε τόν «Μπορίς Γκαντούνωφ» τοῦ Πούσκιν, τόν «Βασίλεα Ἐρρίκο Δ'» τοῦ Σαίξπηρ, τήν «Φραντσέσκα ντά Ρίμινι» τοῦ Πέλλικο, τόν «Συρανὸ ντέ Μπερζερά» τοῦ Ροστάν, τή «Γυναίκα μέ τὸ χαντζάρι» τοῦ Σνίτσλερ, τόν «Γουλιέλμο Τέλλο» τοῦ Σίλλερ καί τόν «Μάμφρεδ» τοῦ Βύρωνα, ὅλα σέ στίχους.

Ο Κύριλ Χριστώφ εἶνε περισσότερο ποιητής καί λιγότερο πεζογράφος· ὡς ποιητής τιμῆθηκε ἀπό τοῦς συμπατριώτες του καί ἀναγνωρίστηκε ὡς ἕνας ἀπό τοῦς πρώτους Βουλγάρους λυρικούς. Ἡ ποιητική διάθεση διακρίνει καί τὰ πεζογραφήματά του. Οἱ συμπατριώτες του τόν ἐκτιμοῦν ἀκόμα καί γιά τή γλώσσα του, πλούσια καί πλαστική.

Α. ΑΡΓΗΣ

ψαρόβαρκά της πλέει σὸ νερὸ πὸ λαφρυά καί πὸ γοργά. Κι' ὅταν ἡ λίμνη πάρει καί σηκώνει κύματα σὰ λοφίσκους, θά πηδήξει αὐτὴ στήν ψαρόβαρκα, θ' ἀρπάξει τὰ κουπιά, καί πού ν' ἀκούσει τοῦς παλιούς ψαράδες πού ἔχουν μαζευτεῖ στήν παραλία γιά νά τή συμβουλέψουν. Πού ἀκούστηκε ψαροπούλα πάνω ἀπ' ὅλους τοῦς ψαράδες!

**

Πῶς νά μὴ τὴν καμαρώσει κανένας, πού εἶναι κοπέλλα μέ στοργυλά στήθια καί μαῦρο κάρβουνο στά μάτια! Καί νά μιὰ μέρα, πού εἶπε ὅτι θά ριχτεῖ στόν πάτο τῆς λίμνης καί θά βγάλει ἀπὸ κεῖ χρυσὴ καί ἀσημένιαν ἄμμο. Οἱ ψαράδες, πού ὄλοι τοῦς εἶχανε χάσει τὸ νοῦ τους γι' αὐτήν,

συλλογίστηκαν πῶς τῆς εἶχε στρίψει. Ὅμως αὐτὴ πήδηξε στήν ψαρόβαρκα, πήρε τὰ κουπιά καί τραμπαλίστηκε πάνω σὸ μόλις κινούμενο καθρέφτη τῆς λίμνης.

**

Ἦταν γιορτὴ. Στόν πληθυσμὸ τῆς Ἀχρίδας γοργά μαθεύτηκε ἡ εἰδηση ὅτι ἡ Μπόζα πάει νά φτάσει τὸν πάτο τῆς λίμνης. Ὅσοι τὸ ἀκούανε σταυροκοπιόντουσαν, κι' ἄλλοι βγαίνουν σὸ δρόμο, ἄλλοι στίς ἀλές, κι' ἄλλοι ὡς κάτω στήν παραλία. Κι' ἡ ψαρόβαρκα τῆς Μπόζας ὀλοένα καί ξεμάκραινε. Ὅταν ἔφτασε στή μέση τῆς λίμνης, σταμάτησε. Ἡ ψαροπούλα ὀρθώθηκε καί πήρε νά ξεντύνεται. Πολλοὶ σταυροκοπιόντουσαν κι' ἔλεγαν.

— Ἡ λίμνη τῆς Ἀχρίδας εἶναι ἄπατη! Ποῖόν πάτο πάει νά βρεῖ! Εἶναι τρελλή!

**

Ἄπ' τὸ γαλάζιο μάκρος τοῦ οὐρανοῦ πέταει ἕνας γλάρος μοναχός, ὅμοιος μέ λογισμό. Τὸ ὄμορφο πρῶινὸ σκορπίζει στήν ἐρημιὰ τοῦ νεροῦ ἀστραφτερὰ μετάξια. Στά γερασμένα βουνὰ στραφτοκοποῦν ἀσπρες πέτρες καί τοῦ ἀνθρώπου τοῦ φαίνεται πῶς αὐτές εἶναι καύκαλα καί κόκκαλα.

Ἡ ψαράδικη καλύβα πλάι στήν ἀκρογυαλιά, στή μοναξιά της, λές καί γονατίζει. Κι' ὁ ἥλιος λάμπει καί λές κι' εἶναι σταματημένος. Μέσα στήν πύρινη του χρυσὴ σκόνη, οἱ Ἀχριδιανοὶ εἶδαν, μακρὰ στή λίμνη, τὴ Μπόζα ὀρθια στήν ἀκρὴ τῆς ψαρόβαρκας, λευκὴ σὰ χιόνι. Τὰ μαλλιά της ἦταν ριγμένα στούς ὤμους καί γυάλιζαν σάν λυωμένος ἔβενος. Σήκωσε τὰ χέρια ψηλά, ἔσκυψε, καί μέ τὸ κεφάλι ἔπεσε στὰ βάθη.

— Εἶναι τρελλή! Εἶνε τρελλή!

**

Τὰ μάτια καρφώνονται, οἱ καρδιές χτυποῦν πὸ δυνατὰ στήν ἀναμονὴ τοῦ τί θά γίνει. Ἐνας θερμὸς ἀνασασμός σάν πνοὴ ἀπὸ χιλιάδες φούρνους καί κατόπι σιωπὴ γύρω ἀπὸ χιλιάδες αὐτιά. Ἡ λίμνη πέρα ἀστράφτει σὰ μετάξι καί στήν πέρα ἀκρὴ ὀλοένα καί πὸ πολύ σκοτεινιάζει. Στούς Ἀχριδιανούς, πού τοῦς κόπηκε ἡ πνοὴ, χρόνος φανήκανε οἱ στιγμὲς ὡς πού ἡ Μπόζα νά ξεαναφανεῖ πάνω στὰ νερά. Ἐπιτέλους ξεπήδησε αὐτὴ, ἔτσι, σὰ νά τὴν εἶχε ξετινάξει γιγάντιο ἐλατήριο. Ἄνε-

βηκε ξανά στὴ βάρκα, ἔρριξε τὰ μαλλιά της πίσω, σήκωσε τὰ χέρια, ἔσκυψε, καί ξανά μέ τὸ κεφάλι ρίχτηκε μεσ' τὰ νερά. — Εἶναι τρελλή! Ἡ λίμνη τῆς Ἀχρίδας εἶναι ἄπατη!...

Στὴν πέρα ἀκρὴ ἡ λίμνη καί ὁ οὐρανὸς ὀλοένα πὸ πολύ σκοτεινιάζουν. Στὴν ἀτμόσφαιρα μόλις ἀκούεται μιὰ βοή, σάν ἀπὸ ἀγριομέλισσες. Μακρὰ σὸ βάθος μιὰ φαίνοντουσαν μιὰ χανόντουσαν ἀναλαμπές, σὰ σκοτεινοκόκκινη γραμμὴ, σάν πύρινο ἀποτύπωμα ἀπὸ χτύπημα πριονιοῦ. Πλησίαζε μέ μεγάλη ταχύτητα ἡ θύελλα.

Ἡ ψαροπούλα ξεαναβγήκε ἀπὸ τὸ νερὸ, ἀνέβηκε στὴ βάρκα, σήκωσε τὰ χέρια καί ρίχτηκε μέ δύναμη ξανά στὴ λίμνη.

— Εἶναι τρελλή! Δέν πάμε νά τὴν συμμαζέψουμε, εἶπαν οἱ ψαράδες πού βλέπαν ἀπ' τὴν παραλία, μαζεμμένοι σέ ομάδες ἀπὸ δυὸ τρεῖς, τὸ τί γινότανε πέρα.

**

Λύσανε τίς φελοῦκες τους. Αὐτὴ τὴν ὥρα ἡ θύελλα εἶχε φτάσει. Ἡ λίμνη στήν ἀρχὴ σήκωσε ἀθόρυβα μεγάλα πλατειὰ κύματα κι' ὕστερα ξαφνικὰ ἀγρίεψε.

— Θύμωσε ἡ λίμνη, γιατί θέλησαν νά τῆς μετρήσουν τὸ βάθος, εἶπε ἕνας γέρος ψαράς.

— Ἄλλοίμονο σέ κείνον πού δέν πιστεύει ὅτι εἶναι ἄπατη, πρόσθεσε ἄλλος. Ἡ Μπόζα ξεαναφάνηκε στὴ φελοῦκα. Σήκωσε τὰ χέρια κι' ἔμεινε ἔτσι κάμποση ὥρα, λικνιζόμενη ἀπὸ τὰ κύματα. Κι' οἱ Ἀχριδιανοὶ συλλογιζόντουσαν.

— Παρακαλεῖ τὸν Ἅγιο-Ναούμ νά σταματήσῃ τὴ φουρτοῦνα, ἢ νά τῆς δώσει δύναμη νά φτάσει τὸν πάτο; Ἡ ἄμυαλη! Γιά τέταρτη φορὰ χάθηκε μέσα στὴν ὑδάτινη ἄβυσσο. Τὴν ἴδια στιγμὴ, ἕνα σύννεφο μέ λυσσασμένη ὄρμη ἄρχισε νά ρίχνει ἀκράτητο νερὸ σὸ νερὸ.

Οἱ ψαράδες πήδηξαν στίς φελοῦκες τους, ἄρπαξαν τὰ κουπιά καί τράβηξαν μέσα στὴ θύελλα. Αὐτὸ λές καί πὸ πολύ θύμωσε τὴ λίμνη. Ὁ ἥλιος ἔαβυσε, σκοτείνιασε σὰ νύχτα, καί ξαφνικὰ ἀκούστηκε τέτοια βοή, λές κι' ὀλόκληρος ὁ οὐρανὸς γκρεμίστηκε σέ συντριμμια πάνω στὴ γῆ.

**

Καί κανένας δὲ γύρισε νά πεῖ τί ἀπόγινε μέ τὴν ψαροπούλα Μπόζα κι' ἂν μπόρεσε νά πιάσει φουχτιά χρυσὴ κι' ἀσημένιαν ἄμμο ἀπὸ τὸν πάτο τῆς λίμνης τῆς Ἀχρίδας.

Μεταφρ. Α. Α.

JOSÉ ZORILLA Y MORAL

ΔΟΝ ΖΟΥΑΝ

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟ ΔΡΑΜΑ ΣΕ 5 ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ 2 ΕΙΚΟΝΕΣ (*)

*Εμμετρη μετάφραση από το Ισπανικό: ΚΩΣΤΑ ΟΥΡΑΝΗ

ΠΡΑΞΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

[*Η έπαυλις του δόν Ζουάν κοντά στη Σεβίλλια, επί του ποταμού Γουαδαλκιβίρ. Ρυθμός μαυριτανικός· διακοσμητικά σμάλτα επενδύουν τους τοίχους. *Επίχρυσα έπιπλα. Στο βάθος, έξωστος, βεράντα. Πόρτες δεξιά και αριστερά. Νύχτα με φεγγάρι.]

ΣΚΗΝΗ I

Βριγίτα και Σιούττι.

Βριγίτα

*Α! τί νυχτιά, Θεέ μου, έτούτη!...
Είν' αυτά πράματα για μένα:

Σιούττι

Τί έχεις και παραπονιέσαι;

Βριγίτα

Τί έχω; Μοῦ 'νε πονεμένα
και πόδια και γοφοί και ώμος...
Ούτε μπορώ να κάνω βήμα.

Σιούττι

Δέν ήτανε πολὺς ὁ δρόμος.

Βριγίτα

Δέν ήτανε πολὺς; Δυὸ λεῶγες
σ' ἐκεῖνο τ' ἄλογο ἄπάνω
πού ἔτρεχε σὰ δαιμονισμένο;...
*Α! τέτοια δέν τὰ ξανακάνω!

Σιούττι

Είν' ἄλλα ἀκόμα στή ζωή
πολύ χειρότερα...

Βριγίτα

Μπορεῖ
μά για μιὰ τίμια γυναίκα,
τῆς ἡλικίας μου, ἱστορίες
σάν τούτες τίς καβαλλάρτες
δέν εἶνε... — Τάχατε τί ὦρα
νάνε;

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

Σιούττι

Θαρρῶ χτυπήσαν τώρα
μεσάνυχτα.

(*Ἄλλο ἄφρος:)

— Ἡ δόνα Ἰνές συνήλθε;

Βριγίτα

*Ὁχι ἀκόμα· ἀφ' ὅτου
ἔπεσε λιγοθυμισμένη
στό μοναστήρι, εἶνε στήν ἴδιαν
ἀναισθησία βυθισμένη.

Σιούττι

Τὰ μάτια τῆς θ' ἀνοιξῆ, ὅταν
βρεθῆ στοῦ δόν Ζουάν τὰ στήθεια...

Βριγίτα

Γιατί δὲ φάνηκε ἀκόμα;

Σιούττι

*Ἀργησε κάπως, εἶν' ἀλήθεια.

Βριγίτα

Μὰ θάρρη;

Σιούττι

*Ἄν δέν τὸν σκοτώσαν.

Βριγίτα

κάνει τὸ σταυρὸ τῆς:

*Ἀπὸ τὸν τόπο σου κουνήσου!...

Σιούττι

Μία νεόφυτη κλεμένη
ἀπ' τῆς μονῆς — για συλλογ(σου) —
δέν εἶν' ἀστεῖο. *Ἄν τὸν πιάσουν
οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἀλκάδη, νάσαι
βέβαιη πὼς θὰ τὸν κρεμάσουν.

Βριγίτα

τρομαγμένη:

*Ἀμ' τότε ἐμᾶς;... Σῶσε, Θεέ μου!...
Κι' ὁ δόν Ζουάν ἀργεῖ νὰ φτάσῃ!...
Μὰ τί νὰ κάνῃ;

Σιούττι

Τὸ ταξίδι
ἔμεινε νὰ προετοιμάσῃ

Βριγίτα

σκανδαλισμένη:

Τί ἔκανε λέει; *Ἐχουμε ἄλλο
ταξίδι; Μ' ἄλογο και πάλι;
Τ' ἤθελα ἐγὼ μέσ' σ' αὐτὰ ὄλα!...
Πάει νὰ μοῦ φύγῃ τὸ κεφάλι!

Σιούττι

δείχνει ἔξω ἀπὸ τὴ βεράντα, πηγαίνοντας τὴν
πρὸς τὰ ἐκεῖ.Βλέπεις ἐκεῖνη τὴ γαλέρα
μὲ τ' ἀναμένο τὸ φανάρι
στόν ποταμὸ;

Βριγίτα

Ναί.

Σιούττι

Μᾶς προσμένει
πρῶτ· πρῶτ για νὰ μᾶς πάρῃ.
Φεύγουμε για τὴν Ἰταλία.

Βριγίτα

Τὴν Ἰταλία!;

Σιούττι

στέκεται ν' ἀκούσαι:

*Ἀκοῦς, Βριγίτα;
Μοῦ φαίνεται πὼς περπατᾶνε
σὴν κάμαρα πού ἔχουμε βάλει
τὴ δόνα Ἰνές. Αὐτὴ θὲ νᾶνε.

Βριγίτα

Τί καρδιοχτύπια! Τ' ἱστορία!
Μοῦ τάραξε τὰ λογικά!

Σιούττι

Κι' ὁμως μονάχα τώρα ἀρχίζει...

Βριγίτα

Θὰ τελειώσῃ ὁμως κακά!

ΣΚΗΝΗ II

Ἰνές, Βριγίτα

Ἰνές

μπαινοντας:

Τάχα ὄνειρεύομαι, Βριγίτα,
ἢ τρελλάθηκα;

Βριγίτα

Ἰνές μου!

Ἰνές

Τί ὦρα εἶνε, και ποῦ εἶμαι;
Για τὸ Θεό, Βριγίτα, πὲς μου:
ἔδῳ πού βρίσκουμαι τί νᾶνε;Βλέπω ἀκόμα ἀπὸ μπροστά μου
σκιές, σβυσμένα, νὰ περνᾶνε...
Ποῖος μ' ἔφερεν ἔδῳ;

Βριγίτα

Ἐκεῖνος

ὅπου τρελλαίνεται για σένα...

Ἰνές

Ἄ δόν Ζουάν; Πάντοτ' ἐκεῖνος;
Βριγίτα, ἀλλοίμονο σὲ μένα!

Βριγίτα

Σάν τρομαγμένο εἶσαι πουλάκι
πού τὸ κρατοῦν σὲ μιὰ παλάμη.
Γιατί, μικροῦλα μου, φοβᾶσαι
τὸν δόν Ζουάν; Τί θὰ σοῦ κάμῃ;
(Μὲ ὕφος προστατευτικό!)

*Ἐξ ἄλλου ἐγὼ εἶμαι κοντά σου!

Ἰνές

Δέν ξέρω... Τάχω σὰ χαμένα...
Ποῦ εἶμαστε; Στὸ μοναστήρι
ἢ ἄλλοῦ μ' ἔχουνε φερμένα;

Βριγίτα

Χά! Χά! Για μοναστήρι πέρνει
αὐτὸ τὸ ἔξοχο παλάτι;
Τὸ κοίταξες καλά, μικρὴ μου;
Δὲ σοῦ ἐχτύπησε στό μάτι
τὸ λοῦσο πού ἔδῳ μέσα εἶναι;

Ἰνές

Τότε ποῦ βρίσκουμαι, Βριγίτα;

Βριγίτα

*Ἐβγα σ' ἐκεῖνο τὸ μπαλκόνι,
ἀνοιξ' τὰ μάτια σου και κοίτα
τὴ διαφορὰν ὅπου ὑπάρχει
ἀπ' τὴ μονὴ τῆς Σάντα Ζίλα
ἔως τοῦ δόν Ζουάν τὴ βίλλα.

Ἰνές

Τοῦ δόν Ζουάν εἶναι ἡ βίλλα;
Και πὼς εὔρεθηκα ἔδῳ τώρα;

Βριγίτα

Σ' ἔφερε ἔδῳ ἀπὸ ἐκεῖνη
τὴν τρομερὴ, μικροῦλα μου, ὦρα
πού σ' ἔσωσε ἀπὸ τοῦ Χάρου
τὰ χέρια.

Ἰνές

δὲν θυμάται:

Ἐμένα; Πότε;

Βριγίτα

*Ὅταν

πῆρε φωτιά τὸ μοναστήρι.
Ἐάν ἐκεῖνος δέν ἐρχόταν...

Ἰνές

ἴδιο ὕφος:

φωτιά; Περλιεργο! Καθόλου
δέν τὸ θυμάμαι.

Βριγίτα

Τὴν καυμένη!

Ποῦ νὰ θυμᾶσαι, ἀφοῦ ἀμέσως
ἔπεσες λιγοθυμισμένη...

Ἰνές
Μὰ πῶς συνέβη αὐτό;

Βριγίτα
*φλύαρα, γιὰ νὰ φανῆ ὅτι διηγεῖται
κάτι πραγματικό:*

Δὲν ξέρω.
Εἶχαμ' οἱ δυὸ ἀποδιαβάσει
τοῦ δὸν Ζουάν τὸ γράμμα, ὅταν
ἀξαφνα ἡ φωτιά εἶχε πιάσει...
Φλόγες, καπνοί, φωνές, τρομάρα,
μιὰ ἔτρεχε, μιὰ προσευχόταν,
ἔσκουζε ἄλλη — τ' ἦταν κείνο!
Τὸ μοναστήρι μας καιόταν!...
Μπαίναν οἱ φλόγες στὸ κελλί σου,
πέρναν τὰ ἐπιπλα φωτιά,
ἐγὼ, τρελλή, κι' ἐσύ, πεσμένη
στὸ πάτωμα φαρδεῖα-πλατεῖα!
Θενὰ καιγόμασταν κ' οἱ δύο,
ἂν δὲν μᾶς ἔστελνε ἡ Παρθένα
τὸν δὸν Ζουάν, ποῦ γιὰ νὰ εἶναι
κοντήτερα, Ἰνές, σ' ἐσένα,
ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι
τὴν ὥρα ἐκείνη τριγυρνοῦσε.
Σὰν ἀκουσε τὸ σήμαντρό μας
ποῦ ἀπελπισμένα ἐχτυποῦσε
κ' εἶδε καπνοὺς, ἔτρεξ' ἀμέσως,
πήδησε τοίχους καὶ χαγιάτια
καὶ στὸ κελλί σου, μὲς' στίς φλόγες,
μοῦ φάνηκε ἀξαφνα στὰ μάτια.
Σ' ἄρπαξε λιγοθυμισμένη
στὴ δυνατὴ τὴν ἀγκαλιά του
καὶ βγήκε, ἐνῶ ἀκολουθοῦσα
πίσω του, ἐγὼ, τὰ βήματά του...
— Νά, μὲ δυὸ λόγια, τί συνέβη
καὶ πῶς βρισκόμαστ' ἐδῶ τώρα.

Ἰνές
Εἶνε κι' αὐτὸς ἐδῶ;

Βριγίτα
Δὲν εἶνε,
ἀλλὰ θὰ ρθῆ σὲ λιγὴν ὥρα.

Ἰνές
μὲ ἀπόφαση:
Βριγίτα, πᾶμε, προτοῦ νάρθη!

Βριγίτα
προσπαθώντας νὰ τὴν συγκρατήσῃ:
Μᾶς ἔσωσε. Δὲν περιμένεις
νὰ ἔρθῃ;

Ἰνές
ἴδιο ὄφος:
Ἦ θέση μου δὲν εἶναι,
Βριγίτα, ἐδῶ, — καταλαβαίνεις! —
μὰ στοῦ πατέρα μου τὸ σπίτι.
Ἐλα νὰ φύγουμε!

Βριγίτα
ἴδιο ὄφος:
Ἰνές μου,

μὴν κάνεις ἔτσι... Μὴ φοβᾶσαι...
Εἶπες νὰ φύγουμε; μὰ πές μου
πῶς θές νὰ πᾶμε; Ὡς τὴ Σεβίλλια
ξέρεις ἢ ἀπόσταση ποιά εἶναι;

Ἰνές
Εἶναι μακρὰ;
Βριγίτα
Σωστὰ δυὸ μίλλια.

Ἰνές
ἀπελπισμένη:
Εἶμαι χαμένη! Εἶμαι χαμένη!

Βριγίτα
Τί τὴν καρδοῦλα σου τρομάζει;
Δὲν εἶμαι, Ἰνές, ἐγὼ κοντὰ σου;
Κάνεις ἐδῶ δὲ σὲ πειράζει.

Ἰνές
Εἶν' ἕνα κάτι στὴ ματιὰ σου
ποῦ δὲ μοῦ δίνει ἐμπιστοσύνη,
Βριγίτα...

Βριγίτα
κακοφανισμένη:
Ἰνές μου, μὲ πικραίνεις!

Ἰνές
Ἐως τὰ σήμερα ἔχω μείνει
πάντα κλεισμένη καὶ δὲν ξέρω
τίποτ' ἀπὸ τὸν κόσμ' ὡστόσο
ξέρω καλὰ τὸ τί ἀξίζει, —
μπορῶ νὰ σοῦ τὸ βεβαιώσω! —
μίας γυναίκας ἢ τιμῆ.
Καὶ ἡ τιμὴ μου ἐδῶ μέσα
δὲν εἶναι διόλου ἀσφαλισμένη!
Πᾶμε νὰ φύγουμε, Βριγίτα,
κι' ὅπου κι' ὁ δρόμος ἂν πηγαίη!

Βριγίτα
Θυμήσου ὅτι τὴ ζωὴ σου
ὁ δὸν Ζουάν τὴν ἔχει σώσει...

Ἰνές
Τί νὰ τὴν κάνω τὴ ζωὴ μου,
ἂν τὴν τιμὴ μου κηλιδώσῃ;

Βριγίτα
Τὸν ἀγαπᾶς λοιπόν;
Ἰνές
Δὲν ξέρω
ἐὰν τὸν ἀγαπῶ...

Βριγίτα
Ἦ καθ' ἑμὲν!
Ἰνές
... μὰ ξέρω πῶς ἂν μείνω ἀκόμα
σ' αὐτὸ τὸ σπίτι — εἶμαι χαμένη!
Πᾶμε νὰ φύγουμε, Βριγίτα!...

Βριγίτα
** Ἀκουσες;*
(τὴν πηγαίνει στὴ βεράντα!)
Ἐλα ἐδῶ καὶ κοίτα!

Ἰνές
Τ' εἶναι;
Βριγίτα
Μιὰ βάρκα ποῦ ἀράζει.

Ἰνές
Μ' αὐτὴν ἄς φύγουμε! Ἐλα! Ἐλα!...

Βριγίτα
Ἰνές, αὐτὸ ἔνε μία τρέλλα!
(Στέκεται ν' ἀκούσῃ μέου στὸ σπίτι:)
Ἄλλως τε πιά καιρὸς δὲ μένει.

Ἰνές
Γιατί;
Βριγίτα
Εἶν' ὁ δὸν Ζουάν ποῦ ἦρθε.

Ἰνές
Ὁ δὸν Ζουάν;
Βριγίτα
Ναί. Ἀνεβαίνει...

Ἰνές
θεέ μου! ἐχάθηκα! Βριγίτα!
Ἐλα νὰ φύγουμε; Εἶναι ὥρα
ἀκόμη!

Βριγίτα
Μιὰ καὶ ἦρθε, πρέπει
νὰ μείνουμε, Ἰνές μου, τώρα,
τὸ εὐχαριστῶ γιὰ νὰ τοῦ ποῦμε
ἔπ' τα νὰ φύγουμε μποροῦμε.

Ἰνές
θεέ μου; ἂν μείνω ἀκόμα λίγο,
δὲ θάχω δύναμη νὰ φύγω!
(Κάνει νὰ φύγῃ ἔξαλλη.)

ΣΚΗΝΗ III
Οἱ ἴδιες, δὸν Ζουάν
Δὸν Ζουάν
συγκρατώντις τὴν:

Ἰνές, ποῦ πήγαίνεις;
Ἰνές
Νὰ φύγω!
Θέλω νὰ φύγω, δὸν Ζουάν!

Βριγίτα
Θάτανε μιὰ καλὴ εὐκαιρία
ὡς τὴ Σεβίλλια νὰ μᾶς πᾶν
αὐτοὶ οἱ βαρκάρηδες ποῦ ἦρθαν
ἐσᾶς νὰ φέρουν...

Δὸν Ζουάν
Ἦσυχᾶστε...

Ἰνές
Θέλω νὰ φύγω!
Δὸν Ζουάν
Ἰνές! Ἐμένα,
ἐμένα ἔτσι μὲ φοβᾶστε;

Ἰνές
Μὰ ὁ πατέρας μου... σὰ μάθη...
ὅταν ἰδῆ πῶς μ' ἔχει χάσει...

Δὸν Ζουάν
Πρὶν φύγω τοῦστεῖλα ἕνα γράμμα
ὅπου θὰ τὸν καθησυχᾶσῃ.

Ἰνές
Τοῦ γράψατε;
Δὸν Ζουάν
*κάνει ἕνα νεῦμα τῆς Βριγίτας νὰ φύγῃ
ἐκείνη φεύγει.*

Ναί καὶ τοῦ εἶπα
πῶς εἶσαι ἐδῶ, ἀσφαλισμένα,
γιατ' εἶσαι ἱερὴ γιὰ μένα.
*(τὴν πέρνει ἀπαλὰ καὶ τὴ βάζει νὰ καθίσῃ στὸ γυ-
βάνι, πέφτει στὰ γόνατά της' μὲ ὄφος γλυκό,
παθητικό:)*

— Ἰνές, μὴν ἔχεις καμμιάν ἔννοια;
γιατί, ἀγάπη μου, οἱ λυγμοί;
Καὶ μοναστήρι καὶ πατέρα
λησμόνησέ τα μιὰ στιγμή.
Κοίτα τί ἄμορφη εἶν' ἡ νύχτα!
Κοίτα πῶς λάμπει τὸ φεγγάρι!
Ἀπόψε ὄλα μὲς' στὴ φύση
ἔχουνε μιὰ καινούρια χάρη!
Ἦ γλύκα αὐτὴ ποῦναί χυμὴν
μέσα στὴ νύχτα, αὐτὴ ἡ μαγεία,
ὁ ἀπαλὸς τοῦ νεροῦ φλοῖσβος
μέσ' στὴν ἀπέραντη ἡσυχία,
τ' ἄστρα ποῦ τρέμουν καὶ σὰ μάτια
θαρρεῖς ἀνοίγουν καὶ σφαλᾶνε,
δὲν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὄλα,
Ἰνές, γι' ἀγάπη μᾶς μιλάνε;
Αὐτὸς ὁ ψίθυρος τοῦ ἀγέρα
μέσ' τῶν εὐκάλυπτων τὰ φύλλα
ποῦ φέρνει σ' ὄλο μας τὸ εἶναι
ἡδονικὴν ἀνατριχίλα
τοῦ χηρεμένου τοῦ ἀηδονιοῦ,
ποῦ ἀπὸ λουλοῦδι σὲ λουλοῦδι
κλαίει τὸν πόνου του γλυκά,
τὸ λυπημένο τὸ τραγοῦδι
ἢ χαραυγὴ ποῦ ροδοσκάει,
οἱ μυρωδιές ποῦ μᾶς μεθᾶνε,
δὲν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὄλα,
Ἰνές, γι' ἀγάπη μᾶς μιλάνε;
Τὰ λόγια μου ποῦ ὡς ἕνα φίλτρο
μέσα στὸ εἶναι σου κυλᾶνε
καὶ, ἀπαλότατα σὰ χάδια,
ὡς μέσα στὴν ψυχὴ σου πᾶνε
τὰ λόγια μου ποῦ σοῦ ἀνάβουν
τὰ μάγουλα καὶ σὲ μεθᾶνε,
δὲν εἶν' ἀλήθεια, Ἰνές μου, ὅτι
γιὰ τὴν ἀγάπη σοῦ μιλάνε;
Αὐτὴ σου ἡ ταραχὴ ποῦ κάνει
γοργὰ ἢ καρδιά σου νὰ χτυπᾶ,
(τὴν κοιτάζει στὰ μάτια:)
τὸ βλέμμα σου ποῦ στὴν ψυχὴ μου
βαθεῖα νὰ ἰδῆ τώρα κοιτάει
αὐτὰ τὰ δάκρυα τῆς ντροπῆς
ποῦ ἀπὸ τὰ μάτια σου κυλᾶνε,

δέν είναι αλήθεια, 'Ινές μου, ότι
για την αγάπη μου μιλάνε;
Δέ νοιώθεις, όμορφή μου αγάπη,
πώς ή ψυχή μου πλημμυρίζει
από συγκίνηση και ότι
μπροστά σου τώρα γονατίζει;
'Εγώ που την αγάπη πάντα
ως τώρα την αναγελοῦσα,
που έκανα να μ' αγαπάνε
μά που ποτέ δεν αγαπούσα,
σήμερα νοιώθω ένα καινούργιο
αίσθημα να με πλημμυρίζει,
—σάν ν' ανατέλλη ένας ήλιος
που όλο τό είναι μου φωτίζει,—
μιά ταραχή μέσ' στην ψυχή μου
που δέν μπορώ να περιγράψω
και που με κάνει να μὴν ξέρω
άν να γελάσω, άν να κλάψω,
κάτι που μέσα μου σκιρτάει
σάν τό πουλί, κλώνο σέ κλώνο,
μιά χαρά τόσο μεγάλη
που γειτονεύει με τόν πόνο.
Δέν ξέρω πιά ούτε ποιός είμαι,
ούτε που είμαι, ούτε που πάω,
μά ξέρω ένα μόνο πράμα:
πώς αγαπάω! πώς αγαπάω!...

'Ινές

Σώπα!... Τί δύναμη, τί μάγια
σατανικά για θεϊκά,
έχεις που κάνεις να μου φεύγουν
—φτωχή έγώ!—τά λογικά;
Τά λόγια σου δέν είναι όπως
λουλούδια που μοσκοβολάνε,
δέν είναι φίλτρο που κοιμίζει,
είναι κρασί— και με μεθάνε!
'Αφοῦ μου πήρες την καρδιά μου,
αφοῦ με τρέλλανε ή λαλιά σου,
τί άλλο μένει παρά μόνο
να πέσω μέσ' στην άγκαλιά σου;
'Αλλοίμονό μου! 'Αλλοίμονό μου!
Ξέρω φριχτά πως άμαρτάνω,
βλέπω την άβυσσο μπροστά μου
μά τί να κάνω, τί να κάνω;
Τό βλέμμα σου με σαγηνεύει...

(Τοῦ αφήνεται :)

κάνε με ό,τι έσύ θελήσης,

μά σκότωσέ με, σκότωσέ με,
άν δέ μπορῆς να μ' αγαπήσης!

Δόν Ζουάν

τήν άγκαλιάζει και πάει να τή φιλήσει,
μά ύστερα από μιá στιγμή τήν άπωθεί ως να
φοβάται μήπως παρασυρθῆ και σπλώσει
τήν άθωότητά της :

'Α! όχι! άγγελε σταλμένες
έπίτηδες για να με σώσει,
τήν άσπιλη λευκότητά σου
δέ θα σοῦ τήνε κηλιδώσει
ό δόν Ζουάν! 'Ο έρωτάς μου
είν' έτσι άγνός κ' έτσι μεγάλος,
που τέτοιον έρωτα στον κόσμο
δέ θάνοιωσε κανένας άλλος!
Δέν είναι ανθρώπινη αγάπη,
είναι μιá αγάπη που αγιάζει,
κάτι που ως φλόγα την ψυχή μου
στούς ούρανούς τήν ανεβάζει...
'Ημουν κακός, σκληρός, χαμένος,
άλλά έφάνηκες σύ τώρα
και μιá ζωή καινούργια αρχίζει
για μένα από αυτήν την ώρα.
Τό φίλημα όπου μου καλεί
τά χείλια, δέ θα σοῦ τό δώσω:
έτσι άγνή όπως σε πήρα,
έτσι και θα σε παραδώσω
εις τόν πατέρα σου!

'Ινές

'Αλήθεια;!

Δόν Ζουάν

Ναι, αύριο θα τοῦ μιλήσω
κι' είτε τό θάνατο είτε σένα
γονατιστός θα τοῦ ζητήσω.

'Ινές

Νάξερεις πόσο σ' αγαπάω!...

(Πάει να τόν άγκαλιάσει, μ' αυτός τήν
άπωθεί άπαλά!)

Μά γιατί φεύγεις από μένα;

Δόν Ζουάν

Πήγαινε, αγάπη μου, αναπάψου...

'Εγώ θε να φυλάω για σένα...

(Τήν πηγαίνει στο δωμάτιό της και κλείνει τήν πόρτα.)

('Ακολουθεί)

Τό δεκαπενθήμερον

ΠΕΡΙ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Περσικές μικρογραφίες

'Όταν ήμουν στο Κάιρο, είχα τή μεγάλη τύχη
να ιδώ μιá θαυμασία έκθεση περσικής τέχνης.
'Όλοι οι μεγάλοι συλλογείς τής Αίγύπτου, από
τούς βασιλικούς πρίγκηπες ίσαμε τους πλούσιους
ξένους που ζούν σ' αυτήν, είχαν άδειάσει τις
πολύτιμες συλλογές τους για να τήν κάνουν όσο
τώ δυνατό πιο σπουδαία και πιο πλήρη. 'Όλοι
οι κίβωνες τής τέχνης αυτής, κι' όλον τών ειδών
τά κομμοτεχνήματά της, αντιπροσωπεύονταν ά-
φθονα: χαλιά, φαγίνες, άσημικά, σμάλτα, χάλ-
κινα αντικείμενα, υφάσματα, γυαλιά... Δέ θα
πᾶς μιλήσω παρά μόνο για τις χρωματιστές μι-
κρογραφίες που προέρχονταν από καλιά χειρό-
γραφα, θρησκευτικά και κοσμικά. 'Η συλλογή
τους ήταν ή πιο μεγάλη και, για μένα τουλάχισ-
τον, ή πιο όμορφη. Πραγματικά, τίποτα δέ με
θέλγει περισσότερο από τις μικρογραφίες αυτές
με τά σμαλτώδη χρώματα, τις πλούσιες επιχρυ-
σάσεις και τά λεπτόλογα σχέδια, που συναντάει
κανείς γυρνώντας τις σελίδες παιπάλαιων και
σεβάσμιων χειρογράφων που έχουν από καιρό
έγκαταλείψει τά παλάτια ή κι' αυτά ακόμα τά
μοναστήρια κι' έχουν περιέλθει σε μουσεία κι'
ιδιωτικές συλλογές... 'Όλες οι τέχνες, ή άρα-
βική, ή βυζαντινή, ή γοιθική, ή ινδική, ή κινέ-
ζικη, καλλιέργησαν με μεγάλη αγάπη τις μικρο-
γραφίες— και μᾶς έχουν δώσει εξίστιες. Καμ-
μιά, ωστόσο, δέ μαγεύει τόσο πολύ στο είδος
αυτό όσο ή περσική τέχνη.

'Ότι ξεχωρίζει τις περσικές μικρογραφίες από
όλες τις άλλες είναι ή Ποίηση που διαχύνουν
τά χρώματα, τά σχέδια και τά θέματά τους,—
μιά ποίηση διαρκής, εισδυτική και μεθυστική
σάν ένα άρωμα. Είναι λαμπρές χωρίς να χουν τί-
ποτα από τή σκληρότητα τών μικρογραφιών τών
άλλων τεχνών. Οι τόνοι τών χρωμάτων τους έ-
χουν μιá μουσική ρευστότητα, οι γραμμές τών
σχεδίων τους είναι άπαλές και τά θέματά τους
προέρχονται από τους κόσμους τής φαντασίας
και τοῦ όνειρου— ή μεταφέρουν τό θεατή σ'
αυτούς. Πραγματικά, μέσα στο μικροσκοπικό έμ-
βαδόν τους, ζει, μ' όλο του τό μυστήριο, μ' όλη
του τήν ένθαμβωτική λαμπρότητα και μ' όλη
του τή σαγηνευτική όμορφιά, όλόκληρος ό μυθι-
κός κι' άνεξάντλητος κόσμος τής Χαλιμάς— με
τά μαγεμένα παλάτια του που άστράφτουν από
τό χρυσό και τις πολύτιμες πέτρες, με τά από-

οιτα πάγκα του τά γεμάτα αναρίθμητα πουλιά,
ζελαριστά νερά και παράξενα «τελώνια», με
τούς παντοδύναμους και σκληρούς βεζύρες του,
με τά έρωτευμένα του πριγκηπόπουλα, με τις
λαγγωμένες του όδαλίσσες και με τις τρομερές
ή γοητευτικές τους περιπέτειες... Μέσα σ' αυ-
τές άνθούν και μυρίζουν μεθυστικότερα ακόμα
κι' από τήν πραγματικότητα, τά ρόδα του 'Ισπα-
χάν, χορεύουν πιο σαγηνευτικά οι όδαλίσσες,
διατηρείται ή εξατμισμένη πιά ποίηση τής Βαγ-
δάτης και τής Δαριασοῦ κι' άνάζει όλη ή καλιά
λαμπρότητα τής ξεπεσμένης, σήμερα, 'Ανατολής,
σε μιá μουσική συμφωνία χρωμάτων, άρωμάτων,
πολυτίμων πετραδιών, άνάλαφρων μεταξωτών,
τραγουδιών άνοβρυτηρίων, χρυσαφικών και
ήδυπαθών έρώτων...

Κοιτάζοντας τις εξίστιες αυτές περσικές μι-
κρογραφίες τών καλιών καιρών, δέν μπορέσα να
μη σκεφθώ τί κακή ύπηρεσία προσέφερε στο
Βιβλίο ό Γούτεμπεργ με τήν τυπογραφία του!
Κατέστρεψε μιá τέχνη ώραία και θελκτική, με-
τέτρεψε τό Βιβλίο από κομμοτέχνημα σε βιομη-
χανικό κατοσκεύασμα, έπέτρεψε να κυκλοφορούν
και να διαβάζονται άναρίθμητα βιβλία κατά
95 τοίς εκατό άνόητα ή έντελώς περιττά, μετέ-
βαλε τά Γράμματα σε βιομηχανία και δημιούρ-
γησε τό μεγάλο «standartisé» κοινό τών ήμιμα-
θών άνθρώπων που άντλούν τις γνώσεις τους,
τις σκέψεις τους και τις κρίσεις τους από τις
έφημερίδες, τά εικονογραφημένα λαϊκά περιοδι-
κά και τά λογής-λογής περιπετειώδη ή αισθη-
ματικά ρομάντζα... 'Αν, όπως πολύ όρθά πα-
ρετήρησε ό άγγλος συγγραφέυς Adlous Hu-
ley, ή εποχή μας είναι αντιδιανοητική και χυ-
δαία, αυτό όφείλεται στο γεγονός ότι τά πλεί-
στα έντυπα που κυκλοφορούν στον κόσμο και
που τά βρίσκει ό κόσμος όπου κι' άν στραφεί—
στά κίόσκια, στους σταθμούς, στις βιτρίνες,
στούς δρόμους,— είναι αντιδιανοητικά και χυ-
δαία. 'Άλλοτε, οι άνθρωποι διάβαζαν, σπανίως,
τά σπάνια χειρογραφημένα βιβλία, που ήσαν
όλα τους αξιόλογα. Σήμερα, τά σπάνια αξιόλογα
βιβλία, παρά τήν τυπογραφία, εξακολουθούν να
διαβάζονται σπανίως,— όλλά ό κόσμος διαβά-
ζει συνεχώς, στα τράμ, στα βαπόρια, στα κα-
φενεία, στο κρεβάτι του, παντού, ένα σωρό άη-
δίες και άνοησίες.

Χωρίς πρόθεση παραδοξολογίας, αλλά σοβα-
ρά, έπίσημα, με τό χέρι στη συνείδηση, νομίζω
ότι ή ημέρα κατά τήν όποία έφευρέθηκε ή τυ-
πογραφία πρέπει να θεωρείται «άποφράς»...

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ

Ἀλέξαντρος Πάλλης

Ἐπειτ' ἀπὸ τὸν Ἑφταλιώτη, ὁ Ψυχάρης. Κι' ἔπειτ' ἀπὸ τὸν Ψυχάρη, ὁ Πάλλης. Ἡ σεβαστή, ἡ μαχητική, ἡ ἀδιάλλακτη τριανδρία τοῦ δημοτικισμοῦ, ποὺ ἔδινε τὰ μεγάλα συνθήματα στὸν ὠραιότερο καὶ σπουδαιότερο ἴσως πνευματικὸν ἀγῶνα τῆς νέας Ἑλλάδος, ἀνήκει πιά ὀλόκληρη στὴν ἱστορία. Ἄλλοι μπορεῖ νὰ ὑπερήθησαν θετικώτερα τὴν ἰδέα, — μὲ τὰ ἔργα τους καὶ μὲ τὴν ἐπίδρασή τους. Αὐτοὶ οἱ τρεῖς ἔμειναν οἱ ἀρχηγοί, περισσότερο ἀπὸ σαράντα χρόνια, ἀρχηγοὶ μὲ πιστοὺς, μὲ φανατικούς, μὲ ἀφοσιωμένους ὀπαδοὺς. Πρόπερσι ἀκόμα, ποὺ ἔκαμε ὁ Πάλλης τὸ τελευταῖο τοξίδι τοῦ στὴν Ἑλλάδα, ἤρωσε τὴ φωνή του καὶ μίλησε μὲ ὅλα τὰ δικαιώματα καὶ μὲ ὅλη τὴ σοβαρότητα τοῦ ἀρχηγοῦ. Ἦταν ὁ Πάλλης, ποὺ παρακολουθοῦσε τὴν πνευματικὴν κίνησιν καὶ ἔβλεπε τὴν ἐξέλιξιν τῆς δημοτικῆς στὰ ἔργα τῶν νεωτέρων συγγραφέων, προσάντων στὰ πεζογραφήματά τους, ἀλλὰ δὲν ὑποχωροῦσε, δὲν ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὴν πεποιθῆσιν του, δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ γιὰ συμβιβασμούς, γιὰ νέες κατευθύνσεις, γιὰ διαλλακτικώτερες λύσεις. Ἡ πίστις του στὴν ἀγνή δημοτικὴ ἔμενε ἀκλόνητη. Δυναμωμένη κι' ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶχε μεγαλύτερη εὐθύνη ἔπειτ' ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ Ἑφταλιώτη, ἔφτανε ὡς τὴν ὑπερβολή.

Λίγες ἡμέρες πρὶν φύγη πρόπερσι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ μὴν ξαναγυρίσῃ πιά ποτέ, περάσαμε μαζὶ ἓνα ὀλόκληρο ἀπόγευμα. Μιλήσαμε γιὰ ὅλα τὰ πράγματα καὶ, φυσικά, περισσότερο γιὰ τὴ λογοτεχνία μας. Μοῦ εἶπε πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα, γιὰ πρόσωπα καὶ ἐργασίες, γιὰ ὁμαδικὰ καὶ ἀτομικὰ προσπάθειες, γιὰ τὰ πνευματικὰ μας ἰδιώματα, ἰδιαιτέρως γιὰ τὴν Ἀκαδημία καὶ τὸ Ἑθνικὸ Θέατρο. Κ' ἐνῶ εἶχε διατυπώσῃ γνώμες ποὺ θὰ σήκωναν φορτοῦνα στοὺς λογοτεχνικοὺς καὶ ἐπιστημονικοὺς κύκλους, δὲν μοῦ ἔβαλε παρὰ ἓνα μόνο ὄρο, ὅταν τοῦ ζήτησα τὴν ἀδείαν νὰ δώσω στὴ δημοσιότητα τὴ συνομιλία μας: ὅτι εἶχε πῆ νὰ τὸ γράψω στὴ δημοτικὴ ποὺ χρησιμοποιοῦσε, στὴ δική του, τὴν ὀρθόδοξην καὶ καθαρὴν δημοτικὴν ποὺ δὲ γίνεται δεκτὴ οὔτε στὶς πρὸς προοδευμένους ἐφημερίδας. Δὲν ἀνησυχοῦσε ἂν οἱ παρατηρήσεις του θὰ ἐνοχλοῦσαν φίλους ἢ ἐχθρούς, ἂν θὰ φούντωναν πολιὰ πάθη, — ὁ μακαρίτης ὁ Μενάρδος δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὸ θυμὸ του καὶ ἔπειτ' ἀπὸ λίγες ἡμέρες τοῦ ἀποκρίθηκε σὲ τόνο βίαιον, — ἂν θὰ ἦταν ὑποχρεωμένος ν' ἀρχίσῃ συζητήσεις ποὺ κουράζουν τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἡλικίας του, — εἶχε περάσει πιά τὰ ὄγδοντα. Ἐνα τὸν ἐνδιέφερε: πῶς θὰ τὰ γράφα ὅλα αὐτὰ, ἢ καλύτερα ἂν θὰ ἔδιναν τὸ ὕψος του, τὸ «ρωμέϊκο», μὲ τὶς δικές του λέξεις, μὲ τὴ δική του σύνταξιν, μὲ τὸ δικό του παλμό.

Αὐτὸ ἄλλωστε εἶναι καὶ τὸ χαρακτηριστικώτερον γνώρισμα σὲ ὅλη τὴν ἐργασία τοῦ Πάλλη. Εἴτε ἔγραφε τραγούδια, εἴτε μετέφραζε Ὀμηρο, εἴτε ἔδινε ταξιδιωτικὰς ἐντυπώσεις, ἔμενε ὁ λογοτέχνης ποὺ εἶχε διαμορφώσει δικούς του ἐκφραστικούς τρόπους, — ἐκφραστικούς τρόπους ποὺ

εἶχαν πάντα τὴ βάση τους στὴ γλῶσσα καὶ στὴ σκέψιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τὸ ἐρχόμενο τεῦχος τῆς «Νέας Ἑστίας» θὰ εἶναι ἀφιερωμένο στὸν Ἀλέξαντρο Πάλλη. Κ' ἐκεῖ οἱ περισσότεροὶ τακτικαὶ συνεργάτες μας κι' ἄλλοι ἀκόμη θὰ ἐξετάσουν τὸ ἔργο του ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὰς του. Νομίζω ὅμως ὅτι σὲ ὅλες τὶς πλευρὰς, — καὶ τὸ ἔργο του εἶναι πολὺπλευρον, — εἶναι καθαρὸτατο τὸ γνώρισμα ποὺ σημεῖωσα: ὁ Πάλλης ἦταν ὁ λογοτέχνης ποὺ ἀγωνίστηκε περισσότερο κι' ἀπὸ τὸν Ψυχάρη ἀκόμα γιὰ νὰ συλλάβῃ, νὰ δώσῃ καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ «ρωμέϊκο». Κ' ἴσως γι' αὐτὸ ἐργάστηκε τόσο καὶ γιὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς δημοτικῆς. Τὴν ἐπικράτησιν αὐτὴ τὴ θεωροῦσε ἀπαράτητην προϋπόθεσιν, πρῶτον βῆμα ποὺ θὰ μᾶς ὀδηγοῦσε στὸ «ρωμέϊκο» ὕψος, στὴ «ρωμέϊκην» σκέψιν, στὸ «ρωμέϊκον» τρόπο ζωῆς. Δὲν εἶναι ἡ στιγμὴ νὰ καθορίσωμε ὅς ποῦ εἶχε δίκιον καὶ νὰ διατυπώσωμε ἀντιρρήσεις γιὰ μερικὰς ἀπαράδεκτες ὑπερβολὰς. Γεγονὸς εἶναι ὅτι ὁ Ἀλέξαντρος Πάλλης ἦταν ἓνας ἀρχηγός, ὁ τελευταῖος ἀρχηγός τοῦ δημοτικισμοῦ. Κι' ὅλοι, φίλοι καὶ ἀντίπαλοί του, ἔχουμε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ σταθοῦμε μὲ σεβασμὸ μπροστὰ στὸ ἔργο του, ἓνα ἔργο ποικίλον ποὺ ἐγίνε μὲ ὑποδειγματικὴν πίστη καὶ εὐσυνειδησία κι' ἀφησε ἐποχὴν στὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

Ἡ «Θεία Κωμωδία» καὶ οἱ σχολιασταὶ τῆς.

Ὁ κ. Ποριώτης, στὸ προηγούμενον τεῦχος τῆς «Νέας Ἑστίας», ἀνάλαβε τὴν υπεράσπισιν τοῦ κ. Καζαντζάκη καὶ προσπαθεῖ νὰ ἀνατρέψῃ τὶς παρατηρήσεις μου γιὰ τὴν μετάφρασιν τῆς «Θείας Κωμωδίας» του. Δυστυχῶς, ἡ βία του καὶ τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον του δὲν τὸν ἀρήσανε νὰ προσέξῃ τὸ κύριον νόημα τοῦ κριτικοῦ μου σημειώματος καὶ τὸν ἐπαρηπλανήσανε σχετικὰ μὲ τὴν σημασίαν μερικῶν λεπτομερειῶν μου παρατηρήσεων. Γιατὶ ἐγὼ δὲν ἐζήτησα νὰ βρῶ μεταφραστικὰ λάθη τοῦ κ. Καζαντζάκη. Ἄν ἦταν αὐτὸς ὁ σκοπός μου, θὰ μπορούσα νὰ παραθέσω στὴλες ὀλόκληρας καὶ πολὺ σοβαροῦρον ἀπὸ κεῖνα ποὺ ἀνάφερα. Καὶ τὸ σημειῶναι. Τὰ λάθη, λέω, ποὺ ἀναφέρω δὲν εἶναι τὰ μόνον ποὺ ὑπάρχουνε στὰ τρία πρῶτα ἄσματα. Κι' αὐτὸ τὸ ἐπιβεβαιώνει κι' ὁ κ. Ποριώτης μὲ τὰ νέα λάθη ποὺ τοῦ σημειῶναι, καὶ ποὺ πάλι δὲν εἶναι τὰ μόνον ποὺ ὑπάρχουνε στὰ τρία πρῶτα ἄσματα τῆς «Κολάσεως». Φανταστῆτε πόσα μεταφραστικὰ λάθη θὰ ὑπάρχουνε στὰ ἑκατὸ ἄσματα ποὺ εἶναι τὸ ἔργο ὀλόκληρον. Ἐγὼ, ἂν ἐσημεῖωσα μερικά, τόκαμα γιὰ νὰ φανῆ καθαρότερα ἢ γνώμην μου πῶς ἡ μετάφρασις τοῦ κ. Καζαντζάκη ἐγίνε βιαστικὰ καὶ χωρὶς τὴν ἀπαιτούμενη προσοχή. Ὁ σκοπός μου ὅμως ἦταν ἄλλος: ἡ γλῶσσα τῆς μεταφράσεως. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἔκαμα αἰσθητικὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἔργου καὶ δὲν ἐπαράθεσα διάφορα ἀποσπάσματα γιὰ νὰ δείξω ποῦ καὶ πόσο κατάρθωσε ὁ κ. Καζαντζάκης ν' ἀποδώσῃ τὴν ὁμορφίαν τοῦ πρωτότυπου καὶ ποῦ ὄχι. Ἀπὸ τὴν τέτοια κριτικὴ, ποὺ εἶναι ἡ μόνη

ποὺ ταιριάζει σὲ λογοτεχνικὸ ἔργο, φοβοῦμαι πῶς θὰ βγαίνε πολὺ πρὸς μειωμένη ἢ μετάφρασιν τοῦ κ. Καζαντζάκη, παρ' ὅσο βγήκε μὲ τὸ κριτικὸ μου σημεῖωμα. Μὰ πῶς νὰ κάμω αἰσθητικὴν ἀνάλυσιν καὶ νὰ παραθέσω ἀποσπάσματα, ὅταν τὸ λεξιλόγιον τῆς μεταφράσεως θάναί στοὺς πολλοὺς ἀκατανόητον, ὅταν θὰ τοὺς ξενίσει τὸ ἀσυνείθιστον τυπικόν, ὅταν οἱ λέξεις συχνὰ θὰ γὰρ μᾶς τοὺς ἄλλους; Ὅταν ὁ μεταφραστὴς κι' ἄλλο γὰρ μᾶς τοὺς ἄλλους; Ὅταν ὁ μεταφραστὴς γράφει «τριχιά» καὶ ἐννοεῖ «μαλλιὰ», ἐνῶ ἐμεῖς οἱ ἄλλοι θὰ ἐννοοῦμε «σκονί», ὅταν γράφει «ἀχάει» καὶ ἐννοεῖ «θλίβεται», ἐνῶ ἐμεῖς οἱ ἄλλοι «ἀχάει, βουτίζει», ὅταν γράφει «ἀχνό» καὶ ἐννοεῖ «κουρασμένο», ἐνῶ ἐμεῖς οἱ ἄλλοι «ἀχνό, γλωμό, ξεθωριασμένο»; Ἔτσι εὐρέθηκα στὴν ἀνάγκην νὰ περιοριστῶ κυρίως στὴ γλῶσσιν τῆς μεταφράσεως, μὲ τὸ ἀλλόκοτον λεξιλόγιον, μὲ τὸ ἰδιότροπον τυπικόν καὶ μὲ τὶς λέξεις τῆς ποὺ συχνὰ παρουσιάζουνε διὰ νόημα, ἓνα γιὰ τὸν μεταφραστὴν, καὶ ἓνα γιὰ μᾶς τοὺς ἄλλους. Καὶ τὴ γλῶσσιν αὐτὴν τὴν ἐκατάκριτον καὶ ἐζήτησα νὰ δείξω τὴν ματαιοπονίαν τοῦ συγγραφέα ποὺ τὴ μεταχειρίζεται, γιατί, ἐκτός ποὺ καταδικάζει τὸ ἔργο του μέσα στὰ στενὰ ὄρια τῆς ἐπαρχίας του, τὸ καταντάει συχνὰ καὶ κιομικόν. Καὶ σ' αὐτὸ μῆτε ὁ κ. Ποριώτης, μῆτε καὶ κανεὶς ἄλλος εἶναι σὲ θέση νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ, χωρὶς νὰ κινδυνεύῃ νὰ γίνῃ καταγέλαστον.

Ὁ κ. Ποριώτης, λοιπόν, ἀρίστανος παρήμερον τὸ κύριον μέρος τοῦ ἀρθροῦ μου, ζητάει νὰ θολώσῃ τὰ νερά, προσπαθώντας νὰ δείξῃ πῶς οἱ μισὲς λεπτομερειῶν μου παρατηρήσεις εἶναι λάθη δικὰ μου καὶ ὄχι τοῦ μεταφραστῆ. Μ' ὅλο ποὺ ὁ καιρός μου εἶναι πολὺτιμος καὶ μὲ περιμένουν ἄλλες ἐργασίες πολὺ σπουδαιότερες, ἄς συνεχίσωμε τὸ κουβεντολόγιον τὸ μάταιον καὶ ἄς δοῦμε ποῖα ἀντοχὴ παρουσιάζουνε τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ κριτικοῦ μου.

1. Γιὰ τὸ «μεσοστράτι» δέχεται πῶς ἔχει διπλὸ νόημα, μὰ θὰ ἔθελε νὰ πῶ ἐγὼ ἂν ἐταίριαζε τὸ «μεσοστράτης»; Καὶ γιὰ ποῖον λόγο; Μήπως τὸ γράφει ὁ μεταφραστὴς, γιὰ νὰ μᾶς ὑποχρεώσῃ νὰ τὸ ἐξετάσω; Ἡ μήπως ἐπειδὴ δὲν ἐξέτασα κατὰ ποῦ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν κοινὴν μεταφράσιν, τὸ «μεσοστράτι» παύει νὰ ἔχῃ διὰ νόημα;

2. Γιὰ τὸ «τριχιά» μοῦ παρατηρεῖ πῶς δὲν εἶναι λέξις ἰδιωματικὴ ἀπὸ χωριὸν τῆς Κρήτης, μὰ εἶναι στὸν «Ἐρωτόκριτον». Ἐὐχαριστῶ γιὰ τὴν πληροφορίαν, μὰ ἦτανε περιττὴ, γιατί τὸ «χωριό» ποὺ γράφω εἶναι σχῆμα λόγου, καὶ μὲ τὸ νὰ βρίσκεται ἡ λέξις στὸν «Ἐρωτόκριτον», δὲ σημαίνει πῶς ὅτι βρίσκεται ἐκεῖ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ μεταχειρίζεται ἐλεύθερα, μῆτε ἡ «τριχιά», ἐπειδὴ βρίσκεται στὸν «Ἐρωτόκριτον», παύει νὰ εἶναι λέξις ἰδιωματικὴ καὶ νὰ ἔχῃ διὰ σημασίας, ἄλλῃ γιὰ τὴν κρητικὴν διάλεκτον καὶ ἄλλῃ γιὰ μᾶς ὅλους τοὺς ἄλλους, ὅπως τὰ «κουράδια» τῆς «Βαβυλωνίας», ποὺ ἄλλο νόημα εἶχανε γιὰ τὸν Κρητικὸν καὶ ἄλλο γιὰ τὸν Ἀλβανόν.

3. Ἡ φράσις «τοῦ ναύλερου τοῦ χλεμπονιάρη βάλτου» δέχεται πῶς εἶναι κακόζηλον, μὰ μοῦ

παρατηρεῖ πῶς τὸ κείμενον δὲ λέει: «τοῦ καπετάνιου τοῦ θολοῦ νεροῦ», ὅπως μεταφράζω τὸ νόημα πρῶτον ἐγὼ, μὰ «τοῦ ναύκληρου τοῦ μαυροκίτρινου βάλτου». Τὸ «nocchiere», βέβαιον, σημαίνει καὶ «ναύκληρος», καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἐσημεῖωσα γιὰ λάθος ἐκεῖνο τὸ κακόζηλον «ναύλερος», μὰ ἡ λέξις συχνότερα σημαίνει «κυβερνήτης, ὀδηγός, καπετάνιος», καὶ προκειμένου γιὰ τὸ Χάρο μέσα στὴ βάρκα του, ἐμὲ μοῦ φαίνεται πῶς ταιριάζει καλύτερα τὸ «καπετάνιος» ἀπὸ τὸ «ναύκληρος». Ἐκεῖνο ὅμως τὸ «livido», καὶ νὰ μὲ συμπαθῆν ὁ σοφὸς κριτικὸς μου, δὲ σημαίνει καθ'αυτὸ «μαυροκίτρινος» εἶναι αὐτὸ ποὺ λέμε «μελάνιασμα», ὅταν πρόκειται γιὰ χτυπησιά, εἶναι τὸ «μαυροκόκκινον», τὸ μαυροκίτρινόν, τὸ θολόν, καὶ ἔδω, προκειμένου γιὰ τὰ νερά τοῦ Ἀχέροντος ποταμοῦ, καλύτερα τὸ «σκοτεινόν». Κι' αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ λίγο χαμηλότερα, στίχ. 118, ὅπου τὰ νερά τοῦ Ἀχέροντος ποταμοῦ, — ποὺ ψηλότερα τὰ χαρακτηρίζει «σκοτεινὸν βάλτο» — τὰ λέει «onda bruna», δηλαδὴ «μαυροκίτρινόν, σκοτεινὸν κύμα». Ὄστε τὸ «μαυροκίτρινον» παύει περὶται καὶ τὸ «χλεμπονιάρης βάλτος» δὲν εὐρήκε σοτηρία.

4. Μοῦ παρατηρεῖ πῶς τὸ κείμενον δὲ λέει «ποῦ μᾶς ὀδηγεῖ ἴσια σὲ κάθε δρόμον», μὰ «ποῦ ἴσια μᾶς πάει ΜΕΣ ἀπὸ κάθε δρόμον». Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ μὴ βλέπω τὴ διαφορὰ στὶς δύο φράσεις, μόνον ποὺ ἐκεῖνο τὸ «μὲς» εἶναι αὐτονόητον, καὶ ποὺ σωστότερον εἶναι τὸ «ἀνάμεσα», μὰ ποὺ γραφόμενον εἶναι πλεονασμὸς. Καταλαβαίνα, φταίει τὸ «per», αὐτὸ ποὺ οἱ καθαρσοῦνταὶ τοὺς λένε «διά», καὶ ποὺ σημαίνει τὸ «διά μέσον». Μ' αὐτὸ στὴ δημοτικὴ λέγεται συνηθέστατα μὲ τὸ «σὲ» μόνον, ὅπως «per mare, per terra», «σὲ στεριά καὶ σὲ θάλασσαν». Ὅσο τώρα γιὰ τὴν παρατήρησιν πῶς τὸ «σὲ κάθε δρόμον» μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ὁ δρόμος τοῦ Κακοῦ, καταντάει λιγάκι κιομικὴ, γιατί πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι δρόμος τοῦ Κακοῦ, ἀφοῦ ὁ ἥλιος ὀδηγεῖ ἴσια, ὀρθά, σωστά; Κ' ἔπειτα, γιατί τὸ «σὲ κάθε δρόμον» μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ δρόμος τοῦ Κακοῦ, καὶ δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ ἴδιον καὶ τὸ «μὲς ἀπὸ κάθε δρόμον»;

5. Γιὰ τὸ «φεύγω πρὸς τὰ πίσω», ποὺ τὸ τυπογραφικὸν λάθος μ' ἔκαμε νὰ ἐρμηνεύω τὸ «πισωγυρνῶ», τὸ διώρθωσα μὲ τὴν ἐπιστολήν μου ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ προηγούμενον τεῦχος τῆς «Νέας Ἑστίας» καὶ δὲν ἔχω νὰ προσθέσω τίποτα. Μόνον μοῦ φαίνεται ἀκατανόητον πῶς δὲν τὸ πρόσθεξεν ὁ κριτικὸς μου βλέποντας νὰ παρατηρῶ στὸν κ. Καζαντζάκη ἐκεῖνο ποὺ σημεῖωσα γιὰ γνώμην μου. Μὰ ὁ κ. Ποριώτης, φαίνεται, βιαζότανε νὰ μοῦ βρῆ λάθη, γιὰ νὰ μικρύνῃ τὴν ἐντύπωσιν ποὺ ἔκαμε τὸ κριτικὸν μου σημεῖωμα, καὶ δὲν εἶχε καιρὸ νὰ προσέξῃ τέτοιες μικρολεπτομερείες!

6. Ἐπίσης, παραδέχεται πῶς τὸ «ἀχνὸ κορμί» δὲν εἶναι τὸ «corpo lasso», μὰ ξεχνάει πῶς τὸ «ἀχνόν» ἀντὶ «κουρασμένο» δὲν τὸ γράφα ἐγὼ, μὰ ὁ κ. Καζαντζάκης! Ἐγὼ, βλέποντας τὸ «ἀχνόν» ἀντὶ «κουρασμένο», καὶ ὑποπτευόμενος πῶς δὲν εἶναι λέξις μὲ διὰ νόημα, μὰ μεταφραστικὴ

παρανόηση, ζητῶ νὰ βρῶ ἀπὸ ποῦ παραστῆθηκε ὁ μεταφραστικὸς σ' αὐτὸ τὸ λάθος. Ὡστε, ὅσα παρατηρεῖ σ' ἐμὲ γιὰ τὸ «lasso» καὶ γιὰ τὸ «basso», ἄς τὰ πῆ στὸν κ. Καζαντζάκη, κι' ἄς μὲ ἀφήσῃ ἐμὲ νὰ χαλαρώσω τὰ παράξενα μάτια μου, ποὺ βλέπουνε «πιὸ βαθύχρωμο τὸ χρυσὸ φέγγος τοῦ δίσκου» τοῦ ἡλίου ποὺ γέρνει πρὸς τὴ δύση του, ἐνῶ ἄλλοι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι βλέπουμε τὴν ὥρα αὐτὴ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ν' ἀδυνατίζει καὶ νὰ ξεθωριάξῃ σιγά σιγά, ὡς ποὺ χάνεται τελείως.

7. Σχετικὰ μὲ τὸ στίχο 90 τοῦ Α' ἄσματος, ὁ ἐπικριτὴς μου φαίνεται πὼς δὲν ἐκατάλαβε ποῖο εἶναι τὸ μεταφραστικὸ λάθος ποὺ σημειώνω τοῦ κ. Καζαντζάκη. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἄφησα τὸν ἀναγνώστη μου νὰ τὸ καταλάβῃ μόνος ἀπὸ τὴ μετάφραση ποὺ παράθεσα, χωρὶς νὰ τὸ ξεχωρίσω ἐγώ. Μεταφράζει λοιπὸν ὁ κ. Καζαντζάκης: «μὲ πάντα πιὸ στερωμένο τὸ στερνὸ ποδάρι» καὶ σημειώνω ἐγώ: τὸ κείμενο λέει: «ἔτσι ποὺ στέρνο, πάντα ἦτανε τὸ πιὸ πίσω πόδι», ἢ, ἂν θέλετε, ὅπως μεταφράζει ὁ κ. Ποριώτης, ποὺ λέει τὸ ἴδιο ποὺ εἶπα κ' ἐγώ, μὲ μιὰ κάποιον ἀλλαγὴ τῆς θέσεως τῶν λέξεων: «ἔτσι ποὺ τὸ στέρνο πόδι ἦτανε πάντα τὸ πιὸ κάτω». Τὸ κείμενο δηλαδὴ δὲ λέει «πιὸ στερωμένο», μὰ «στέρνο» ἀπλῶς, καὶ δὲ λέει τὸ «στερνὸ πόδι» ἀπλῶς, μὰ «τὸ πιὸ πίσω, τὸ πιὸ κάτω, τὸ πιὸ στερνὸ». Ὅσο τάρτα γιὰ τὸ ποῖο νόημα εἶναι πολυσυζητημένα, τὸ γραμματικὸ ἢ τὸ βαθύτερο, πάλι ὁ κ. Ποριώτης μὲ βιάζει νὰ λέω πράγματα ποὺ δὲν εἶπα, γιὰτὶ ἀπὸ τὰ γραφόμενά μου φαίνεται καθυρότατα πὼς δὲ μιλοῦ γιὰ τὸ γραμματικὸ νόημα, μὰ γιὰ τὸ βαθύτερο. Τὸ γραμματικὸ νόημα καὶ μαζί τὸ μεταφραστικὸ λάθος τοῦ κ. Καζαντζάκη, τῆρησα νὰ τὰ καταλάβῃ ὁ ἀναγνώστης μου ἀπὸ τὴ μετάφραση ποὺ παράθεσα ἐγώ. Κι' ἂν αὐτὸ δὲ μπόρεσε νὰ τὸ καταλάβῃ ὁ ἐπικριτὴς μου, τὸ λάθος δὲν εἶναι δικό μου, καὶ λυπούμαι. Τ' ἄλλα ποὺ γράφει ὁ κ. Ποριώτης, τὸ πὼς δηλαδὴ εἶναι «πολὺ ἀπλὸ τὸ πραγματικὸ νόημα τοῦ στίχου», καὶ τὸ πὼς «ἀνέβαινε ὄμαλά, ὥσπου ἔφτασε στὴν erla κλπ.», δὲν τὰ συζητῶ, γιὰτὶ μήτε νὰ ἐρμηνεύω τὰ δύσκολα μέρη τῆς «Θείας Κοιμωδίας» ἀνάλαβα, μήτε καιρὸ ἔχω γιὰ χάσιμο. Μὰ ὅποιος θέλει νὰ ἰδῇ τί ἀπλὰ καὶ τί ὄμαλά εἶναι τὰ πράγματα, ἄς ἀνοίξῃ μερικὲς σχολιασμένες ἐκδόσεις, καὶ θὰ τὸ καταλάβῃ. Ἐδῶ, στὸ γραφεῖο μου, ἔχω ἔξι ἐκδόσεις, μερικὲς μάλιστα πρόσφατες, μιὰ τοῦ 1930, καὶ καμιὰ δὲ συμφωνεῖ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο. Μάλιστα ὁ σχολιαστὴς τῆς τελευταίας ἐπιμένει πὼς ὁ Δάντες εἶχε ἀνεβῆ στὴν erla, κι' ἀπὸ κεῖ ἐκατρακύλησε. Ὁ κ. Ποριώτης ἄς συζητήσῃ μαζί του!

Τέτοιες καὶ χειρότερες εἶναι ὅλες οἱ παρατηρήσεις τοῦ κ. Ποριώτη, καὶ μόνον σὲ δυὸ σημεῖα ἔχει ἓνα κάποιο δίκιο, κι' αὐτὸ βιάζομαι νὰ τοῦ τὸ ἀναγνωρίσω. Τὸ ἓνα εἶναι σχετικὰ μὲ τοὺς στίχους 41-43 τοῦ Α' ἄσματος:

«Τόσο ποὺ δίκια ἀσκῶσα ἐντός μου ἐληίδα
τ' ὄριο τοῦ ζοῦ τομάρι νὰ κερδέψω» κ.λ.π.

Τὰ τρία κείμενα ποὺ εἶχα ὑπ' ὄψιν μου, ἔχου-

νε καὶ τὰ τρία γραφῆ διαφορετικῆ στὸ στίχο 42 τὴν ἀκόλουθη:

«di quella fera LA gaietta pelle.»

Καὶ σύμφωνα μ' αὐτὴ, τὸ νόημα τοῦ ἀποσπάσματος εἶναι ὅπως τὸ μετάφρασα ἐγώ, κ' ἡ φράση τοῦ κ. Καζαντζάκη φαίνεται σκοτεινὴ. Σύμφωνα ὅμως μὲ τὴ γραφῆ ποὺ σημειώνει ὁ κ. Ποριώτης, καὶ ποὺ τὴν εὗρηκα στὰ τρία νέα κείμενα ποὺ συμβουλευτήκα, ὁ κ. Καζαντζάκης δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ κείμενο. Σ' αὐτὸ, σχετικὰ μὲ τὸ νόημα, ἀδίκησα τὸν κ. Καζαντζάκη, μὰ κι' ὁ κ. Ποριώτης ἀδίκησ' ἐμὲ, γιὰτὶ, βλέποντας νὰ μεταφράζω τόσο διαφορετικὰ ἐγώ, θάπρεπε νὰ ὑποπτευθῆ πὼς μποροῦσε νὰχα ὑπ' ὄψιν μου κι' ἄλλη γραφῆ, καὶ νὰ τὸ σημειώσω. Γιὰτὶ τὸ κείμενο δὲ «λέει ἄλλο», μὰ λέει κ' ἐκεῖνο ποὺ μεταφράζω ἐγώ κ' ἐκεῖνο ποὺ μετάφρασε ὁ κ. Καζαντζάκης.

Τὸ δεύτερο εἶναι σχετικὰ μὲ τὸ στίχο 117 τοῦ Α' ἄσματος, ποὺ ὁ κ. Καζαντζάκης μεταφράζει: «ποὺ ὅλες θρηνοῦν τὸ δεύτερο χαμό τους», καὶ ποὺ ἐγώ ἐρμηνεύω: «ποὺ καθερμὰ ἐπικαλεῖται τὸ δεύτερο θάνατο». Καὶ ὁ ἀναγνώστης μου θὰ θυμιάται πὼς στὸ κριτικὸ μου σημείωμα, βλέποντας τὴ μετάφραση τοῦ κ. Καζαντζάκη νὰ διαφέρει τόσο ἀπὸ κείμενο ποὺ μοῦ δίνανε τὰ κείμενα ποὺ εἶχα ὑπ' ὄψιν μου, ὑποπτεύθηκα πὼς μπορεῖ νὰ πρόκειται γιὰ διαφορετικὴ γραφῆ. Καὶ γιὰ διαφορετικὴ γραφῆ δὲν ἐπρόκειτο, ἐπρόκειτο ὅμως γιὰ διαφορετικὰ ὄγια, αὐτὰ ποὺ ἀναφέρει ὁ κ. Ποριώτης. Ὡς τόσο, ἐδῶ πρέκει νὰ τονίσω πὼς οὔτε τὰ τρία κείμενα ποὺ εἶχα ὑπ' ὄψιν μου πρὶν, οὔτε τὰ τρία νέα ποὺ προμηθεύτηκα, συμφωνοῦν μὲ τὸ σχολιαστὴ ποὺ ἔλαβε ὑπ' ὄψιν του ὁ ἐπικριτὴς μου.

Καὶ γιὰ νὰ μὴ συμφωνοῦν ἔξι σχολιαστὲς, εἰδικοί δαντολόγοι, σημειώνει πὼς ἡ ἀποψη ποὺ ὑποστηρίζει ὁ ἐπικριτὴς μου εἶναι κι' αὐτὴ μιὰ κάποια ἀποψη, μὰ δὲν εἶναι καὶ περιφώνη, ὥστε νὰ γράφῃ κάπως περιφρονητικά: «Μερικοί... καὶ μαζί τους ὁ κριτικὸς μας κ.λ.π.», γιὰτὶ ἐκεῖνο τὸ «Μερικοί κ.λ.π.», μπορεῖ κανεὶς νὰ τοῦ τὸ ἐπιστρέψῃ μὲ τόκο καὶ ἐπιτόκιο. Καὶ ἀπὸ τοὺς τρεῖς νέους σχολιαστὲς ποὺ προμηθεύτηκα, ὁ ἓνας συμφωνεῖ μὲ τοὺς τρεῖς ποὺ εἶχα ὑπ' ὄψιν μου πρὶν, ὁ ἄλλος τὸ «grida» τὸ ἐρμηνεύει «attesta, proclama», δηλαδὴ «βεβαιώνει, διαλαλεῖ», ποὺ δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὸ «θρηνοῦν» τοῦ κ. Καζαντζάκη, κι' ὁ τρίτος «dominatio», δηλαδὴ «ζητοῦν, ἐπικαλοῦνται», ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι τέσσαροι, μόνον ποὺ ἐρμηνεύει διαφορετικὰ τὸ «δευτέρου θάνατο». Κ' ἐπειδὴ ἡ ἐρμηνεία αὐτὴ μοῦ φαίνεται σοβαρότατη, θὰ τὴν ἀναφέρω. Ἐπικαλοῦνται, λέει, νὰ λάβουνε τὸ δεύτερο θάνατο ποὺ ἔλαβε ὁ Τραϊανός. Σχετικὰ μ' αὐτὸ, ὁ Δάντες μιλεῖ στὸν «Παραδεισο» ἄσμα 20, στίχο 106—117. Ἡ ψυχὴ τοῦ Τραϊανού, μὲ τὴς θεημέλιες ἰκεσίες τοῦ Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου, ἐβγήκε ἀπὸ τὸν Ἄδη, ξαναμπήκε γιὰ λίγο σὲ σῶμα, ἐβαφτίστηκε, καὶ μὲ τὸ «δευτέρου θάνατό» τῆς, ἀεὶ ὄθηκε νὰ πάῃ στὸν τόπο τῆς σωτηρίας!

Ἔτσι, μέσα σ' ἔξι εἰδικούς δαντολόγους, κανεὶς δὲν ἐρμηνεύει τὸ «grida» «θρηνοῦν», ἐνῶ οἱ πέντε τὸ ἐρμηνεύουνε «ζητοῦν, ἐπικαλοῦνται». Κι' ἀντὶ ὁ κ. Ποριώτης νὰ κἀνῃ τὸν ἐπικριτὴ στὸς διαφορὸς δαντολόγους, γιὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν ἐρμηνεία ποὺ προτίμησε ὁ προστατευόμενός του, τὸ μόνο ποὺ εἶχε νὰ κάμῃ, ἦτανε νὰ μοῦ σημειώσῃ πὼς ὁ κ. Καζαντζάκης σιωστὰ ἐμετάφρασε, γιὰτὶ εἶχε ὑπ' ὄψιν του διαφορετικὴν ἐρμηνεία, καὶ τὸ κουβεντολοῖ νὰ σταματήσῃ. Καὶ γιὰ τὸ μεταφραστικὸ, ὅταν ἔχει ὑπ' ὄψιν του μιὰν ὀρισμένη γραφῆ καὶ μιὰν ὀρισμένη ἐρμηνεία, τοῦ φτάνει καὶ τοῦ περισσεύει, ἀρκεῖ νὰ μὴν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ κείμενο καὶ νὰ ξέρῃ ν' ἀποδώσῃ τὴν ὀμορφιὰ τοῦ πρωτότυπου.

Μὰ ὁ κ. Ποριώτης εὐχαριστιέται στὸ κουβεντολοῖ καὶ ζητᾷ ἀφορητῆ μὲ τὸ φανάρι, γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥρα του. Τὸ ἴδιο ἔκαμε τὴς προῦλ-λες μὲ τὸ «μπροδντζο» στὴ «Νέα Ἔστια», τὸ ἴδιο μὲ τὸν καιρὸ τοῦ Ἀλέξανδρου Πάλλη καὶ τοῦ Σίμου τοῦ Μενάρδου στὴν «Ἔστια», ὅπου ἐχρόθηκε στὴ μέση νὰ κάμῃ τὸ δάσκαλο, ἐκτός ἀπὸ τ' ἄλλα, καὶ σὲ ζητήματα στιχογραφικῆς. Κι' αὐτὸ μ' ἔκαμε τότε νὰ γελᾶσω μὲ τὴν καρδιά μου, γιὰτὶ μοῦ θυμίσε μιὰν ἄλλην ἐπέμβαση τοῦ κ. Ποριώτη σὲ κάποιο ἄρθρο τοῦ Ἄλκη Θρόλου, ποὺ τοῦ ἔλεγε νὰ τὸν πάῃ δάσκαλο νὰ τοῦ μάθῃ τὴ στιχογραφικὴ. Ἀμίμητο! Νὰ διδάξῃ στιχογραφικὴ ὁ κ. Ποριώτης! Καὶ νὰ ξέρω πὼς μέσα στὴ «Ροδόπη» του δὲν ἄφησε στιχογραφικὸ δυνατό λάθος ποὺ νὰ μὴν τὸ κάμῃ στὸς ἄμοιρους τοὺς ἐνδεκασύλλαβούς του, καὶ μάλιστα σ' ἀφιονία! Θάρρος μοναδικό, ἀδίσταχτο, μὰ χωρὶς αὐτὸ πὼς θὰ μποροῦσε νὰ πιάνει εὐκόλα τὸ κουβεντολοῖ καὶ νὰ ἱκονοποιεῖ τὴν ψυχικὴ του ἀνάγκη; Τὸ κακὸ εἶναι πὼς ἀπιστολεῖ καὶ μερικὸς ἄλλους, ποὺ ἔχουνε τὸν καιρὸ τους ἀφιερωμένο σὲ σπουδαιότερα πράγματα.

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

Τελευταία ἀπάντηση

Ἀγαπητὴ «Νέα Ἔστια»,

Εἶμαι πολὺ ἱκανοποιημένος ποὺ ὁ ἀγαπητός μου κ. Σικαντρῆς στὴ δευτερολογία του («Νέα Ἔστια ΙΖ' σ. 216 κ. ἐ.) ἀπακηρύσσει τὴν ἀλαβητικὴ κατάταξιν, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἦταν ἀνεκὰθεν καὶ μὲ τὴν ὁποία παρώτρυνε τὸ μαθητὴ του καὶ συνεργάτη μου κ. Βογιατζάκη νὰ ἐκδώσῃ τὴ Σολωμικὴ Βιβλιογραφία. Κάθε ἄλλη ἀντιλογία σ' ὅσα γράφει ὁ κ. Σ. εἶναι ἀχρηστὴ γιὰ τοὺς ἀναγνώστους τῆς «Νέας Ἔστιας», ἀφοῦ πολὺ καλὰ μποροῦμε νὰ συζητήσωμε καὶ προσωπικὰ μὲ τὸν δευτερολογούντα.

Ὅσο γιὰ τὸν κ. Τέλλον Ἄγρα τὴν πρόκλησι (αὐτῶθι σ. 247), νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ τοῦ παρατηρήσω, πὼς, κι' ἂν ζῶ στὴν Κρήτη, εἶμαι πολὺ πολὺ καλὰ πληροφορημένος γιὰ τὰ ζητήματα ποὺ θίγει. Ὅ,τι μ' ἐνδιαφέρει, δὲ μοῦ ξεφεύγει. Τὸν παραπέμπω στὴ διάχυτη γνώμη τῶν λογοτεχνῶν, ἐκφρασμένη κάπως ἔντον' ἀπ' τὸν Ἄρκαδιο σ' ἐπιστολὴ του («Καθημερινή» Ἀθ. 17 Δεκ. 1934) οἱ ἐταῖροι τῆς Σιωπῆς παύουν,

κατὰ τὸν ἐπιστολογράφον, νὰ σιωποῦν «ὅταν ὁ νέος, ἀντὶ νὰ προσκομίσῃ πρωτότυπον λογοτέχνημα εἰς τὸν βωμὸν τῆς τέχνης, παρουσιασθῇ μὲ βιβλιογραφίαν, ἀνθολογίαν...».

Ὁ καλλίστατος κ. Ἄγρας, ποὺ πολὺ ἐξετίμησα τὴς προστάθειές του γιὰ τὴ βιβλιογραφικὴν μὴς συγκρότησι, δὲν θεωρεῖται βέβαια ἐταῖρος τῆς σιωπῆς. Ἡ γνώμη του πάντως, πὼς ἡ πολλὴ δουλειὰ δὲν ἀφήνει τοὺς λογοτέχνες νὰ ἐνδιαφεροῦν καὶ γιὰ τὴ βιβλιογραφίαν, μοῦ φαίνεται σφαλερῆ. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ κι' ἔχουν δυὸ μῆνες τουλάχιστον, κάθε καιροκαίρι κι' οἱ ἄλλοι θάχουν ὄχι περισσότερη δουλειὰ ἀπ' τὸν γράφοντα, ποῦ, ἂν καὶ διευθύνει ἓνα σχολεῖο κι' ἓνα Ἴδρυμα, δὲν ἔπαυε νὰ ἐργάζεται ἐξωπληροσσιακά.

Ἄστοχη μοῦ φαίνεται κι' ἡ ἰδέα τοῦ κ. Ἄγρα γιὰ τὴς γυναῖκες, πὼς μποροῦν τάχα νὰ γίνουν αὐτὲς οἱ ἐργάτριες τῆς ἐλληνικῆς βιβλιογραφίας. Πρῶτα-πρῶτα γιὰτὶ ἔχουν κι' αὐτὲς τὰ παιδιὰ τους, τὰ σπιτὰ καὶ τὴν κοσμικὴ τους ζωὴ. Ὑστερα γιὰτὶ δὲ ζοῦν ὅλες σὲ κέντρα μὲ μεγάλες κι' ἐνημερωμένες βιβλιοθηκῆς. Καὶ τὸ κυριώτερον γιὰτὶ — ἂν ἐξαιρέσωμε τὴς γυναῖκες ἐπιστήμονες — τοὺς λείπει ἡ συναίσθησι τῆς ἐπιστημονικῆς ἀνάγκης τῆς βιβλιογραφίας.

Ἐκεῖνο ποὺ ἠθέλησα νὰ πῶ γιὰ τοὺς λογοτέχνες δὲν εἶναι τὸ ὅτι κακὰ κάνομεν καὶ δὲν συντάσσομε βιβλιογραφίας, ἀλλὰ πὼς πρέπει νὰ θεωρήσομε γιὰ δικὸν τοὺς ζήτημα τὴν ὑπόθεσι τῆς διαισώσεως τῶν ὄσων γράφοντων δεξιὰ-ἀριστερά. Θέλομε δηλαδὴ τὴν ἠθικὴν τὸν ὑποστήριξι. Ἐκτός ἂν μερικοὶ, πράγμα ποὺ δὲν πιστεύω, προτιμοῦν νὰ σκεπᾶσ' ἡ λήθη τὰ ἀμφιβόλου ἄξιας καὶ ἐμπνεύσεως ἔργα των. Σ' αὐτοὺς βέβαια δὲν συγκαταλέγομαι ἐγώ, ποῦ, ἂν ἔτυχε νὰ δημοσιεύσω ἐφηβὸς τριάμιση ποιήματα, δὲ σημαίνει πὼς ἔχω αἰστανθῆ ἀπογοήτεσι, ὅπως ὑπαινίσσεται ὁ κ. Ἄγρας. Τὴν ποίησι δὲν τὴ ζῆ κανεὶς γεμίζοντας τὰ περιοδικὰ στίχους τῆς καθαρῆς ποιήσεως.

Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι θέμα, ποὺ θὰ μᾶς ἔφερνε μακριὰ!

Μ' ἀγάπη

Ν. Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

Τὸ κεφαλλονίτικο ἰδίωμα

Κύριε Διευθυντά,

Παρ' ὅλη τὴν δροσιά καὶ τὸ χαιῆμα ποὺ διακρίνει τὴν «Περιτομή τοῦ Παναγῆκη» ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ τελευταῖο τεῦχος τῆς «Νέας Ἔστιας» (ἀριθ. 198, σ. 262-267), μοῦ χτύπησαν στὰ μάτια πολλὲς, πάρα πολλὲς ἀστοχίες σχετικὰ μὲ τὸ κεφαλλονίτικο ἰδίωμα. Σεβόμενος τὸ χῶρο τοῦ περιοδικοῦ σας, περιορίζομαι στὴς κυριώτερες: Π.χ. τὸ: «μωρὸ - ἡ - ἔς» εἶναι κοινότατο στὴν Κεφαλλονία, ἐνῶ εἶναι σπάνιο τὸ «βωρὸ». Ἐπίσης, τὰ: «πρόεδρος, διολιτζής, διολί, τὸς καὶ τὸς, γαρδουριά», ἀντὶ «πρόεδρος, βιολιτζής, βιολί, τὸ καὶ τὸς», δὲν ὑπάρχουνε στὰ κεφαλλονίτικα. Ἐπίσης, ὁ κ. Σκιαδαρέσης ἀνακατεῖει τύπους ζακυθινούς («τίποτσι» ἀντὶ τοῦ κεφαλλονίτικου

«τίποτις») και αθηναϊκούς («αναρωτιότανε, μουραβήκατε, κρεμόντανε, επή(γ)ατε, στεκόντανε» αντί «αναρωτιότουνε, έζουραβήκατε, έκρεμότουνε, επήεεε, έστεκότουνε» — που λέγε στήν Κεφαλλονιά), ενώ δεν αποδίδει σωστά πολλούς Κεφαλλονίτικους: τὸ «έδεκείθενε» τὸ κάνει «έδεκείθενες», τὸ «έφρτείνο» - «έφρτουνο», τὸ «είσαστε» - «είσάσιανε» κ.τ.ο. Γράφει «τέσσαρις βολυνόπενες» (σ, 265 β), ενώ ποτέ δὲ λέγεται «τέσσαρις», αλλά τέσσαροι - τέσσαρες - τέσσαρα. Φαντάζομαι πὸς ὅλα αὐτὰ έφρεπε νὰ λείπουν, αφού ὁ κ. Σκιαδαρέσης γράφει κεφαλλονίτικα.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ φιλαξενία
Γ. Γ. ΑΛΙΣΑΝΤΡΑΤΟΣ

Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Ιστορικές ταινίες. — 'Ο «Δικτάτωρ»

Τὸ καλύτερο τηλεσκόπιο γιὰ νὰ φέρη κανεὶς κοντὰ τὸ παρελθὸν καὶ νὰ ἰδῇ τὴν ἱστορία, εἶναι ὁ κινηματογράφος. Παρουσιατικότερα ἀπὸ κάθε βιβλίο, ἀπὸ κάθε πίνακα τῆς έποχῆς, ἀπὸ κάθε έγγραφο, μιὰ ταινία μπορεὶ νὰ μᾶς ἀναστήσῃ ἓνα ἱστορικό γεγονός ἢ πρόσωπο. Ὁ κινηματογραφικός φακὸς εἶναι μάτι πὸν ἔχει τὴ μοναδικὴν ἱκανότητα νὰ βλέπῃ ἀκόμα καὶ τὸ παρελθὸν, ὅπως τὸ δικὸ μᾶτι δὲν εἶναι κατάλληλο νὰ τὸ ἰδῇ. Δὲν έμποδίζεται ἀπὸ τὸ χρόνον κι' αὐτὲ έπηρεάζεται ἀπὸ τὴν έποχὴ του καὶ τὸ περιβάλλον του, ὅπως συμβαίνει στὸ ἀνθρώπινο μάτι. Ἡ τεχνικὴ κατορθώνει ν' ἀπομονώσει τὸν κινηματογραφικὸ φακὸ, νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ κάθε ἐπίδραση καὶ νὰ τὸν τοποθετήσῃ μέσα στὸ χρονικὸ καὶ τοπικὸ σημεῖο πὸν πρόκειται νὰ ἀναπαρασταθῇ. Ἔτσι, τὸ έργο τοῦ δημιουργοῦ, τοῦ σκηνοθέτου δηλαδή, γίνεται ἐκκολάττερο, καὶ ἢ προσπάθει τὸν στηρίζεται σὲ γερὰς βάσεις. Μόλις ἢ ἀδιάκοπη έρευνα καὶ ἢ μεθοδικὴ προετοιμασία προσέσουν νὰ βροῦν τὴν κατάλληλη θέση καὶ νὰ στήσουν τὸν κινηματογραφικὸ φακὸ (τὸ μάτι τοῦ θεατοῦ, δηλαδή) ἀπέναντι στὸ ἱστορικό γεγονός ἢ πρόσωπο πὸν πρόκειται νὰ ξαναζωντανευθῇ, τότε ἢ ἀπομόνωση τοῦ φακοῦ ἀπὸ τὸ περιβάλλον του καὶ τὶς ἐπιδράσεις του εἶναι ἀρκετὴ γιὰ νὰ ἀρχίσῃ ἢ δημιουργία τῆς ἱστορικής ταινίας.

Ἡ έργασία αὐτὴ δὲν εἶναι, βέβαια, τὸ πᾶν γιὰ νὰ γίνῃ ἓνα ἱστορικό κινηματογραφικὸ έργο. Εἶναι, ὅμως, ἢ βάση, ἢ ἀπρετηρία γιὰ τὴν έργασία, ἢ ἀπαραίτητη μέθοδος. Οἱ Ἀμερικανοὶ σκηνοθέτες ἀπέτυχαν ὡς τώρα σ' ὅλες τὶς ἱστορικές ταινίες τους, γιατί δὲν κατορθώσαν ν' ἀλλάξουν ποτὲ τὸν φακὸ τους ἀπὸ τὶς σημερινές ἐπιδράσεις. Θυμηθῆτε ὅλα τὰ σχετικὰ έργα, ἀπὸ τὸ «Κιβὸ Βάντις» καὶ τὸ «Μπέν Χούρ», ὡς τὴν «Κιβωτὸ τοῦ Νῶε» καὶ τὸ «Σημεῖον τοῦ Σταυροῦ». Σ' ὅλες αὐτὲς τὶς ταινίες, εἶναι ὀλοφάνερη ἢ σημερινὴ έποχὴ. Οἱ ἠθοποιοὶ εἶναι Ἀμερικανοὶ τοῦ Χόλλυγουντ μασκαρεμένοι, οἱ τοποθεσίες εἶναι στούντιο καὶ ὁ διάλογος, συνομιλία συγχρόνων Ἀμερικανῶν. Καὶ θυμηθῆτε κατόπιν ὅλα τὰ ἱστορικά ἀριστουργή-

ματα τοῦ Κινηματογράφου πὸν μᾶς έδωκε ἢ Γερμανία καὶ πὸν μᾶς δίνει, πρὸ πάντων τώρα, ἢ Ἀγγλία. Στὶς ταινίες αὐτὲς δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀπὸ τὴ σημερινὴ έποχὴ: ὁ κινηματογραφικός φακὸς ἔχει ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὶς σημερινές ἐπιδράσεις καὶ βλέπει μόνο τὸ ἱστορικό σημεῖο, ὅπου μπροστὰ ἔχει τοποθετηθῆ. Καὶ τὸ ἀπὸτέλεσμα εἶναι ἓνας «Ἑρρικός δος», εἶναι τὸ έπος τῶν «Νιμπελοῦγκεν», εἶναι ταινίες ἕως: «Ἡ Τελευταία διαταγή», «Ὁ ἀντάρτης», «Ὁ πόλεμος τῶν Βάλς», «Ἀικατερίνη ἢ Μεγάλη», «Ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ τοῦ Δὸν Ζουάν», «Ὁ Σιδερένιος Δοῦξ», «Κλάιβ ὁ Ἰνδικός», «Ὁ Δικτάτωρ», ὁ «Δὸν Κιζώτης», τὸ ἀθάνατο «Ποτιέμκιν» καὶ μερικὰ ἀκόμη ἀριστουργήματα, πὸν ἀνήκουν πρὸ πάντων στὴν τελευταίαν ἀγγλικὴ παραγωγή.

Οἱ Ἀγγλοὶ, πράγματι, εἶναι αὐτὴ τὴ στιγμή οἱ διδάσκαλοι τοῦ εἶδους. Παίρνοντας τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀλεξάνδρου Κόρντα κι' ἔχοντες σκηνοθέτες σάν τὸν Σάβιλλ καὶ τὸν Οὐίλκox, εἰδικεύθησαν στὶς ἱστορικές ταινίες, πὸν εἶναι σήμερα οἱ καλύτερες τῆς βρετανικῆς παραγωγῆς. Καὶ εἶναι φυσικὸ τὰ ἱστορικά αὐτὰ έργα νὰ δημιουργοῦνται μὲ περισσότερη ἄνεση στὴν Ἀγγλία, ὅπου ἢ ἱστορικὴ παράδοση εἶναι ἀκόμα ἐντατικὰ σὲ κάθε κόχη καὶ σὲ κάθε κίτρινο, παρὰ στὸ Χόλλυγουντ, πὸν συνδέεται μὲ τὸ παρελθὸν μόνο μὲ μιὰ χρονικὴ περίοδο τριάντα τὸ πολὺ χρόνων. Κι' ὅχι μόνον αὐτὸ: ἀλλὰ καὶ ἢ καλλιέργεια τοῦ ἐμφύζου ὕλικου εἶναι ἀπείρως ἀνώτερη στὴν Ἀγγλία, παρὰ στὴν Ἀμερικὴ. Ἔνας Κάρολος Λάφτον, ἓνας Γεώργιος Ἄρλεκ, ἓνας Κλάιβ Μπρούκ, ἓνας Ρόναντ Κόλμαν (πὸν εἶναι Ἀγγλοὶ καὶ ὅχι Ἀμερικανοί), μιὰ Μαγδαληνὴ Κάρολλ, μιὰ Ἐλισάβετ Μπέργκεν, μιὰ Φλόρα Ράμπτον, δὲν εἶναι ἀπλῶς ἠθοποιοὶ, πὸν ἐνδιαφέρονται πὸς νὰ ἐπιτύχουν τὰ «έφρα» τους ἢ πὸς νὰ δείξουν τὴ σεξουαλικὴ γοητεία τους. Εἶναι μελετημένοι καλλιτέχνες. Σαίρουν τὴν ἱστορία, καὶ ἓνας Ἄρλεκ, εἶτε ὡς Ράτσιλντ, εἶτε ὡς Οὐέλλινγκτον, γίνεται ἀληθινὸ, ὀλοζώντανο ἱστορικό πρόσωπο. Ἐπίμονη καὶ εὐσυνείδητη μελέτη προετοιμάζει τὸν καλλιτέχνη γιὰ τὸ ρόλο του. Ὁ Ἑρρικός δος καὶ ἢ Ἄννα τῆς Κλέβης, στὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Κόρντα, εἶναι καταπληκτικὲς σὲ ὁμοιότητα ἀναπαραστάσεις τῶν δύο αὐτῶν ἱστορικῶν προσώπων. Μιὰ παραβολὴ τῶν πορτραίτων τοῦ Ἑρρικού καὶ τῆς Ἄννας μὲ τὴν ἐμφάνιση τῶν ἠθοποιῶν, πὸν τοὺς ζωντανεύουν στὴν περίφημη αὐτὴ ταινία, ἀρκετὴ γιὰ νὰ δείξῃ ὡς ποῖο βαθμὸ φτάνει ἢ εὐσυνείδησις τοῦ σκηνοθέτη καὶ τῶν ἐρμηνευτῶν του. Ὁ Ἑρρικός δος πὸν μᾶς ἐκφράζει ὁ Λάφτον, εἶναι ὁ ἴδιος, ὁ παράξενος ἀλλὰ καὶ μεγάλος βασιλιάς πὸν, μαζί μὲ τὴν Ἐλισάβετ, δημιούργησαν τὴν Ἀγγλία. Πόσο ψεύτικο φαίνονται, μπροστὰ σὲ μιὰ τέτοια δημιουργία, οἱ ἀμερικανοὶ «γόητες», οἱ Νοβάρρο, ἢ οἱ Μάρτς, ἢ Κλωντὲτ Κολμπέρ καὶ οἱ ἄλλοι πὸν μένουν ὀλοτελα ξένοι στὸ ρόλο τους! Ἄν μπορεῖτε, τολμηστε σύγκριση ἓνος Λάφτον

(Ἑρρικού δος) μ' ἓνα Μάρτς (Μάρκο τοῦ «Σημεῖου τοῦ Σταυροῦ»). Εἶναι ἀδύνατον.

Ἔπειτα, οἱ Ἀγγλοὶ παίρνουν νὰ διαλέγουν τὰ βεμάτὰ τους. Τί θαυμαστὸ ὕλιζὸ ἢ ἰδιωτικὴ ζωὴ τοῦ Ἑρρικού δος, οἱ περιπέτειες τοῦ Ροβέρτου Κλάιβ ἢ ἢ ἀπότομη ἀνήρωση καὶ πτώση τοῦ Στρουενξέ! Τὸ τελευταῖο αὐτὸ ἐπεισόδιο (πὸν τὸ δραματοποίησε τὸ 1827 ὁ Μιχαήλ Μπέρ, ἀδελφός τοῦ Μεγερμπέρ), εἶναι τὸ θέμα τοῦ «Δικτάτωρ», πὸν εἶδαμε πρὶν λίγες ἑβδομάδες. Εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πρὸ ἀξιόλογες ἱστορικές ταινίες τῆς τελευταίας παραγωγῆς. Χωρὶς νὰ βρίζεται στὸ καλλιτεχνικὸ ἐπίπεδο ἓνος «Ἑρρικού δος» ἢ ἓνος «Σιδερένιου Δοῦξ», ἔχει ὡστόσο ὅλα τὰ προτερήματα πὸν ξεχωρίζουν ἓνα έργο ἀπὸ τὴν ἀνωμυρία τοῦ πλήθους. Ἡ ἱστορικὴ ἀκρίβεια εἶναι ἀξιοσημείωτη. Ἡ ἠθοποιία πραγματικὰ θαυμαστὴ. Ὁ Κλάιβ Μπρούκ, (περίφημος ἦδη στὸ «Cavalcade»), δημιουργεῖ ἓνα χαρακτηριστικὸτατο Στρουενξέ, πὸν ἂν δὲν εἶναι τόσο ὅμοιος μὲ τὸ γεροντὸ δικτάτωρα τῆς Δανίας στὴ φυσιογνωμία, εἶναι, στὴ δράση καὶ τὴν ψυχολογία του, ἐντελὸς ὁ ἴδιος. Ὁ Ἐρμίν Οὐίλλιαμς, (ἓνας ἄγνωστος γιὰ μᾶς ἠθοποιός), εἶναι καταπληκτικὸς στὸ ρόλο τοῦ μισότρελλου βασιλιά Χριστιανοῦ 7ου τῆς Δανίας. Ἡ Μαγδαληνὴ Κάρολλ εἶναι μιὰ ὑπέροχη σὲ ὁμορφιά καὶ ἀξιοπρέπεια βασίλισσα Καρολίνα - Ματθίλδη. Ὁ Βίκτωρ Σάβιλλ ἤξερε νὰ διαλέξῃ τοὺς ἠθοποιούς του. Καὶ τὸν ὀπερστέρ του: τὸν ἀσύγκριτο Πλάνερ. Στὰ χέρια τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ καλλιτέχνη, ὁ κινηματογραφικός φακὸς γίνεται τὸ πρὸ εἰσθητο, ἔξυπνο καὶ προσεχτικὸ μάτι. Στὸ καταγώγιτο τοῦ Ἀμβούργου, στὸς δρόμους τῆς Κοπεγχάγης, στὰ ἀνάκτορα τοῦ Χριστιανοῦ, ἐπάνω στὸ βασιλικὸ ἀμάξι τὴν ὥρα τῆς ἀνταρσίας, στὸν πύργο πὸν τὸν χαρίζει ὁ Στρουενξέ στὸ λαὸ γιὰ νοσοκομεῖο (μιὰν ἀπὸ τὶς ὀρεινότερες σκηνές τοῦ κινηματογράφου), στὶς συνεδριάσεις τοῦ Μυστικισμολογίου, στὸ ὀργανιστικὸ συμπόσιο τοῦ ἔξαλλου βασιλιά, στὸ δωμάτιο τοῦ Δικτάτωρα, πὸν παρασύρεται ἐπὶ τέλους ἀπὸ τὸν ἔρωτά του, στὸ κελλὶ τοῦ κατόπιν, ὁ φακὸς τοῦ Πλάνερ κατορθώνει νὰ γίνετῃ μάτι πὸν μπαίνει τόσο βαθιὰ στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων, πὸν βλέπει τόσο ξάστερα τὴν πραγματικότητα, ὡστε νὰ πλόθει σκηνές, πὸν μᾶς φαίνονται ἢ ἴδια ἢ ζωὴ. Ἡ τεχνικὴ καὶ τὸ γούστο φριαμβεύουν. Ὁ Στρουενξέ ζεῖ μπροστὰ μᾶς τὴν παράξενη ζωὴ του, πὸν ἀρχίζει μὲ ματαιοδοξίαν ἀρρητισμοῦ, ἔξυπνεται σὲ φιλοδοξία μεταρρυθμίσεων καὶ ἀπολήγει στὴν ἀνοπόφευκτη τραγωδία τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴ μεγάλη ψυχὴ, τὴν ἄδολη καρδιά καὶ τὸν ἀδάμαστο νοῦ. Τὸ μεθύσι τῶν μεταρρυθμίσεων σβήνει τὶς μικρόχαρες ἐπιθυμίες τοῦ ἀρρητιστο. Καὶ ὁ βαθύτατος ἔρωτας τοῦ ἀνθρώπου πνίγει τὶς φιλοδοξίες τοῦ μεταρρυθμιστοῦ. Ἡ περιπέτεια τοῦ Στρουενξέ εἶναι ἀπὸ τὶς σημαντικότερες τοῦ 18ου αἰῶνα κι' ὁ παράξενος αὐτὸς Δι-

κτάτωρ τῆς Δανίας εἶναι τὸ ζωντανότερο παράδειγμα πολιτικοῦ, πὸν θέλησε νὰ ἐφαρμόσῃ φιλοσοφικὸ σύστημα σὲ μιὰ χώρα. Ἄν μελετήσετε τὴν ἱστορία τῶν μεταρρυθμιστῶν τοῦ 18ου αἰῶνα (εἶναι ὁ μεγάλος αἰῶνας τῶν μεταρρυθμίσεων), θὰ πεισθῆτε ὅτι τὸ ἐπεισόδιο Στρουενξέ εἶναι ἀπὸ τὰ σημαντικότερα. Καὶ θὰ αἰσθανθῆτε θαυμαστὸ γιὰ τὴν ταινία τοῦ Σάβιλλ, πὸν ζωντανεύει μιὰν ὀλοκληρὴν έποχὴ. Ὁ Κλάιβ Μπρούκ ἔχει νιώσει τὸ έργο καὶ τὴ ζωὴ τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ μεταρρυθμιστοῦ τῆς Δανίας.

Γ. Ν. ΜΑΚΡΗΣ

ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΓΑΛΛΙΑ

Στὸ τεῦχος τῆς 1ης Ἰανουαρίου, γράφοντας γιὰ τὰ βραβευμένα βιβλία, ἔλεγα πὸς θὰ μιλοῦσα διεξοδικὰ γι' αὐτὰ καὶ πρὸ πάντων γιὰ τὸ Γρονζοῦρ πὸν δόθηκε στὸν κ. Roger Verceel. Ἐμπληρώνω σήμερα τὴν ὑπόσχεσή μου. Μιλώντας γιὰ τὸ Βερσέλ, οἱ κριτικοὶ ἀναγνώρισαν πὸς ὁ συγγραφεὺς ἄξιζε αὐτὴ τὴν ἀμοιβή. Τὸ τάλαντό του ἔχει πρωτοτυπία, δύναμη, καὶ, παρὰ πᾶσαν ἐπιφύλαξη, μιὰν ὀριμότητα στὴ σκέψη καὶ στὴν περιγραφή πὸν σ' αἰχμαλωτίζει.

Καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας στὸ κολέγιο τοῦ Ντινάν, ὁ Βερσέλ πρωτοεμφανίστηκε μ' ἓνα βιβλίο γραμμὸ κατὰ τὸ διάστημα πὸν ἔμενε ὡς ἀξιωματικὸς στὴ Ρουμανία, τὴν έποχὴ τοῦ πολέμου. Ὅταν τελείωσε ὁ πόλεμος, ἔπληξε ἀπὸ τοὺς πρώτους Γάλλους ἀξιωματικούς πὸν μῆχανε στὴν Τρανσυλβανία. Κι' ἐκεῖ ἀκριβῶς γνώρισε τὸν τρομερὸ αὐτὸν τύπο τῆς Βρετανίας πὸν μᾶς παρουσιάζει στὸ βραβευμένο του μυθιστόρημα: «Capitaine Conan». Ὁ Κονάν εἶναι ὁ ἀνθρωπος πὸν ζῆ μέσα στοὺς κατακλισμούς, παρασυρόμενος ἀπὸ ἠρωτισμὸ κι' ἀπὸ μιὰν ἀκατανόητη δίψα τοῦ αἵματος. Ὅταν ὁ πόλεμος τελειώνει, βλέπει τὸν ἑαυτό του νὰ πέφτῃ σὲ ἀδράνεια, κ' ἔπειτα ἀπὸ τὰ κατορθώματα πὸν τὸν ἐνθουσίαζαν, νοιώθει πὸς θὰ ξαναρχίσῃ τὴν πληγτικὴ ζωὴ του καὶ θυμάται μὲ θλίψη πραγματικὴ τὶς ἡμέρες ὅπου, ἀδιαφορώντας γιὰ τὸ μέλλον καὶ γιὰ τὴν εἰρήνη, βιάδιζ' ἐμπρὸς, ἱκανοποιώντας τὴν ψυχὴ του, ἀόριστα γιὰ ἠρωτισμὸ. Μὲ τὸ έργο αὐτό, ὁ Βερσέλ ἀντικρούει τὸ πρόσβλημα τῆς ἀποστρατεύσεως, μιὰς ἀποστρατεύσεως ἠθικῆς. Ὅσοι λάβανε μέρος στὶς πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις, ξέρουν πὸς στὸν πόλεμο τὸ κάθε τι ἐπιτρέπεται καὶ πὸς ἢ ἠθικὴ πὸν ἔχει ὡς ἀρχὴ τὴν τόλμη δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν ἠθικὴ τῶν εἰρηνικῶν καιρῶν. Ζήτημα ἀντιλήψεως. Ποιὰ πρέπει ν' ἀκολουθῆσῃ κανεὶς; Στὸ βιβλίο του, ὁ κ. Βερσέλ παρουσιάζει, κοντὰ στὸ λοχαγὸ Κονάν, τὸν ὑπολοχαγὸ Νορμπέρ, φύση ἠρεμῆ, προσηλωμένη στὸ καθῆκον, χωρὶς ὑστερικούς ἠρωτισμούς. Ὁ Νορμπέρ ἀντιπροσωπεύει τὴν ἠθικὴ τοῦ θρανοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας. Ὁ Κονάν, πὸν μαζί μὲ τοὺς συντρόφους του, τόλμησε τὰ πάντα, ἀντιμετωπίζοντας χωρὶς φόβο τὸ θάνατο καὶ τοὺς πρὸ

ἀράνταστους κινδύνους, υπερασπίζεται τις απόψεις του και προσπαθεί να ενώσει το παρόν και το μέλλον με το παρελθόν. Ποιός έχει δικαιο; Ο κ. Βερσέλ αφήνει τον αναγνώστη να συμπεράνει.

Βραβεύουσα το βιβλίο αυτό, η 'Ακαδημία Γκονκούρ, κατά τη γνώμη μου, δεν πέτυχε απόλυτα στην έκλογή της. Είναι, βέβαια, έργο γραμμένο με δύναμη, και περιέχει ωραίες σελίδες, αλλά η όλη ατμόσφαιρα, μερικά έπεισόδια, ένα ύψος κάποτε στρουφού, ή πληθώρα του πολεμικού «άγχος», όλ' αυτά, κι' ακόμα μια ψυχολογία ρηχή, συντελούν ώστε ο «Λοχαγός Κονάν» να μην είναι το εξαιρετικό βιβλίο που η 'Ακαδημία Γκονκούρ έπρεπε να φέρη στην πρώτη γραμμή του ενδιαφέροντος.

Πολύ ανώτερο είναι το έργο του κ. Robert Francis που πήρε το βραβείο «Φεμινά»: «Le bateau-refuge». Έκείνο που το χαρακτηρίζει, είναι το θέλημα που εξαρχεί στον αναγνώστη, ένα θέλημα προσεχόμενο από την ποιητική ατμόσφαιρα όπου δρούν, σκέπτονται και πονούν τα πρόσωπα του βιβλίου. Το μυθιστόρημα αυτό είναι η συνέχεια του προηγούμενου: «La Chute de la Maison de Verre» κι' αποτελείται και το ίδιο από σειρά έπεισοδίων, άλλων χαριτωμένων, άλλων παραδόξων, που κρατούν το ενδιαφέρον αδιάπτωτο, χωρίς στη φαντασία του συγγραφέως που ξέρει να δίνη και στα πιο απίθανα γεγονότα τον τόνο της πραγματικότητας.

Τους ήρωες που μς παρουσιάζει πιθανόν να μη τους συναντούμε κάθε μέρα στη ζωή υπάρχοντες όμως, και ότι αφηγείται ο συγγραφέας το αίσθησμάςτε γύρω μας και τα πρόσωπα παίρνουν μια δική τους ύπαρξη που δε μοιάζει με καμιάν άλλη. Το νέο μυθιστόρημα, όπως και το προηγούμενο, έχει θαυμάσιες σελίδες, όπως ο θάνατος της Καμίλ και η επίσκεψη του Πατριζ και του Ζαν στον τάφο της. Στο έργο αυτό αναλύεται η μοίρα των ανθρώπων και τα διάφορα έπεισόδια δε χρησιμοποιούν παρά για την καλύτερη κατανόηση της εξέλιξης του πεπρωμένου. Μας με τα γεγονότα που περνούν κι' αλλάζουν, και τα συναισθήματα παίρνουν τη δική μας μορφή, κι' έτσι το παρόν ενώνεται αδιάκοπα με το παρελθόν, και η πορεία αυτή της αδυσώπητης μοίρας δίνει σε όλα το βιβλίο τη βαθύτερη όμορφιά του και τον αληθινό ανθρώπινο τόνο του.

Ο κ. Ρομπέρ Φρανσίς είναι ακόμα πολύ νέος. Με το αναμνηστικό ταλαντό του, με την πλούσια φαντασία του, με την ποιητική του διάθεση, θα σταίη άργότερα στην πρώτη γραμμή των συγχρόνων Γάλλων πεζογράφων, αν θελήσει να προσέξη περισσότερο το ύψος του, συχνά ακατάστατο και κάποτε λανθασμένο, και ν' αποφυγή τις πολλές λεπτομέρειες, τις παρεμβολές, και, γενικότερα, τη μεγάλη εύκολια της συνθέσεως.

Το μυθιστόρημα του κ. Louis Francis «Blanc», βραβείο Théophile Renaudot, μς παρουσιάζει ένα διπλωμάτη σε διαθεσιμότητα, ένα είδος κατακτητού γυναικείων καρδιών, που πηγαίνει να εγκατασταθή στο πατρικό του σπίτι, στην πατρίδα του, και γνωρίζεται εκεί με την κόρη ενός φτωχού χτίστη, τη Ραϊμόνδη Ζενίς. Ο Μπλάν — αυτό είναι τ' όνομα του ήρωος — αγαπά πραγματικά τη Ραϊμόνδη, που πεθαίνει μια νύχτα, μέσ' στα χιόνια, από εξάντληση, απογοητευμένη από τον έρωτα που αισθάνεται, όχι για τον Μπλάν, αλλά για τον άλλο που αυτή αγάπησε. Ο Μπλάν, που είχε ξυπνήσει άπλω μέσα της τον έρωτα, θα εξακολουθήσει τη ζωή του. Έργο καλογραμμένο, ψυχολογημένο στις λεπτομέρειες, παρουσιάζει θέβρια συμβατικότητα και ξεφεύγει από το θέμα, που στα χέρια ενός άλλου συγγραφέως θα μπορούσε να γίνει αληθινή τραγωδία. Ο τόπος όμως της Ραϊμόνδης είναι ζωντανός και προκαλεί άμέσως τη συμπάθεια του αναγνώστη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ζ. Παπαντωνίου: «'Αγιον Όρος»

Θ' άρχισω άμέσως από μια βασική επιφύλαξη που μου γεννά: έτσι θα είμαι πιο ελεύθερος για να παινέσω κατόπιν το ωραίο βιβλίο του κ. Παπαντωνίου.

Καθώς ο ίδιος παρατηρεί, το «'Αγιον Όρος» είναι ένα σύμβολο που μς μεταφέρει αιώνες πίσω, μέσα στην καρδιά της Βυζαντινής ζωής. «'Αγιον Όρος» θα πει άρνηση του κόσμου τούτου, αποστραφή από το πνεύμα του αιώνας, κάθε αιώνας και ιδιαίτερος του δικού μας: θα πει ακόμα αναποδογύρισμα των σημερινών αξιών, εξύψωση της μυστικής γνομιμίας με τα πράγματα, αποκήρυξη του ορθολογισμού. Ένα τέτοιο θέμα, για να μπορέσεις κάπως να το πλησιάσεις, πρέπει ολόκληρος ν' αλλάξεις, ν' απαρηθεις τον παλιό εαυτό σου, τις συνήθειες της σκέψης, τη λογική, την ορθολογισμό. Το «'Αγιον Όρος», όπως κάθε εκδήλωση του μυστικισμού, δεν εξηγείται, δεν αναλύεται, δεν δικαιολογείται: θα παρουσιασθείς μπροστά του γυμνός, όρφανός από κάθε εξωτερική βοήθεια και θα το ζήσης όσο σου είναι δυνατό να το ζήσης.

Την παραίτηση αυτή που απαιτεί η έπαρση με το «'Αγιον Όρος», ο κ. Παπαντωνίου δε θέλησε να την κάνει, και ίσως να είχε δίκιο. Έπληρε μαζί του, πηγαίνοντας εκεί επάνω, όλα τα πνευματικά ήράδια του πολιτισμού μας, τα οποία τον εμπόδισαν ίσως να συντριβεί μπροστά στη μεγαλοπρέπεια της ασκητικής ζωής, αλλά τον έβοήθησαν εις αντάλλαγμα να μς φέρει ένα βιβλίο λεπτό, ζωντανό, έξυπνο, την καλύτερη άπολογία που θα μπορούσε να γίνει για το «'Αγιον Όρος», αν μπορούσε το θέμα αυτό να σηλώσει μίαν άπολογία. Το βιβλίο του αυτό μς δίνει το «'Αγιον Όρος» καθώς το είδε ένας από

τους έξυπνότερους και τους πιο λεπτούς έρμηνευτές της τέχνης και καθώς το περιέγραψε ένας από τους καλύτερους στυλίστες της εποχής μας: το πράγμα δεν είναι μικρό, και νομίζω, το αξίζει, παρά τις επιφυλάξεις μου, άκέραιος ο θαυμασμός και η εκτίμησή μας.

Η άρχιτεκτόνησή του, άμυδρή: έμίλησα για τον ορθολογισμό που διαπνέει το έργο: όμως ο ορθολογισμός είχε καιρό πια τώρα κάνει δική του και την αισθητική άπόδοση των νοημάτων. Έτσι έχουμε ένα νήμα πολύ ελεύθερο, ένα δρόμο γεμάτο έλεγμούς, που μς δείχνει εδάριστα και έξκούραστα σε κάθε γύρισμά του και μια καινούρια πτυχή των σκέψεων, των έντυπώσεων και των γνώσεων του συγγραφέως. Και των γνώσεων του: γιατί αν και απέφυγε συστηματικά κάθε επίδειξη σοφίας, όμως το βιβλίο του μοιάζει γερά θεμελιωμένο στη γενική και την ειδική βιβλιογραφία του θέματος. Το ύλικό αυτό μεταδίδεται άνεπαίσθητα στον αναγνώστη και πλουτίζει το στοχασμό του χωρίς να τον βαρύνει. Και περνάμε άνετα από μια παρατήρηση προσωπική σε μίαν ιστορική αφήγηση, από ένα περιστατικό σε μίαν αισθητική άνάλυση: όλα χωρούν, κι' όλα έχουν τη θέση τους, την κάποια θέση τους εκεί μέσα, γιατί το «'Αγιον Όρος» κρυσταλλίζεται από την καθολικότητα της εκκλησίας που το έδημιούργησε.

Ο κ. Παπαντωνίου είναι πρό παντός ποιητής και αισθητικός: στις δυό του αυτές ιδιότητες όφείλει τις καλύτερες, κατά την κρίση μου, και τις ωραιότερες σελίδες του βιβλίου του: αισθητικός, έχει το χάρισμα να βλέπει με το κριτήριο της έμορφιάς τον γύρω κόσμο του, — ποιητής, έχει το χάρισμα να βρίσκει τη συμβολική αξία των πραγμάτων. Έτσι όταν έρμηνεύει τους κανόνες της καλογερικής ζωής, έτσι όταν περιγράφει τη φυσική έμορφιά του Όρους, έτσι όταν άκούει τη νύχτα το σήμιντρο να περνά και να ξαναπερνά κάτω από το παράθυρό του... Έτσι ακόμα όταν, στο τέλος του βιβλίου του, μς δίνει, σύμβολο της καλογερικής ζωής, τον άγωνα του καλογέρου με το κήμα: ίσως το σύμβολο να είναι άδικο: μερικές από τις ωραιότερες σελίδες της χριστιανικής φιλολογίας όφείλονται στην άγάπη της φύσεως. Αλλά προσφέρεται στον αναγνώστη με όλη την πειθώ της έμορφιάς.

Όπως είναι έπόμενο, από τα πιο ένδιαφέροντα μέρη του βιβλίου είναι τα κεφάλαια τα άπειρομέτα στην τέχνη του «'Αγιου Όρους» και γενικότερα τη βυζαντινή. Η λεπτή του παρατήρηση και η βαθειά κατανόηση των ζωγραφικών μνημείων της τέχνης αυτής, μς επιτρέπουν να περιμένουμε από τον κ. Παπαντωνίου μια συστηματικότερη ιστορία της ή όποια θα είναι μελετημένη όσο και πρωτότυπη. Από άνάλυση σε άνάλυση φθάνοντας (βλ. σ 88, 93) ο κ. Παπαντωνίου διστάζει προς στιγμή για τη σημασία της διακρίσεως των δυό σχολών με τις όποιες συνηθέζον πολλοί από τον Μιλλέ να κλείνουν μίαν από τας περιόδους της βυζαντινής τέχνης, δηλαδή της κρητικής και της μακεδονικής. Και αλήθεια, άρκει να διαπιστώσει

και τις διαφωνίες των ειδικών για την κατάταξη των έργων στη μίαν ή στην άλλη σχολή, για να του γεννηθούν παρόμοιες άμφιβολίες: άλλωστε, οι δυό σχολές συνέπεσαν ποτέ μέσα στα ίδια χρονικά όρια; ζήτημα κι αυτό — τίποτε δε θα μς έμποδίσει να πιστέψουμε πως αποτελούν όπλως δυό σημεία της κινήσεως εκκρεμής που χαρακτηρίζει ολόκληρη την ιστορία της βυζαντινής ζωγραφικής. «'Αν στους όρους Μακεδονική και Κρητική τοποθετηθούν οι άληθινοί, Ρεαλισμός και Ίδεαλισμός, έχουμε την πραγματικότητα...» γράφει ο κ. Παπαντωνίου: νομίζω από τεχνικολογικής άπόψεως την παρατήρηση έπιβεβλημένη. Από την άποψη μιάν «υπερβατικής» αισθητικής, έλπίζω να μπορέσω κάποτε να δείξω τον άνταγωνισμό αυτόν σάν σύμβολο της αιώνιας πάλης μεταξύ ύλης και πνεύματος, ή όποια αποτελεί και τη βαθύτατη ουσία του δράματος της βυζαντινής ιστορίας.

Ίδιαίτερη σημασία έχει το κεφάλαιο που άφιερώνει ο συγγραφέας στην «Έρμηνεία των Ζωγράφων»: όμολογώ πως είναι από το βιβλίο που πολύ αγαπώ, που συχνά ξαναπιάνω στα χέρια μου με την ίδια πάντοτε συγκίνηση. Ο ταπεινός αυτός άνθρωπος έδωσε, με μόνο βοήθ του την πίστη, όχι άπλω καθώς ένόμιζε ένα έχειρίδιο ζωγραφικής, αλλά τη συνταγή για την επίτευξη της κάθε τέχνης: την προσευχή. «'Αν οι θεοφίες του Παύλου συμπύκνουν εν μέρει με τις συνταγές του καλογέρου, το πράγμα δεν πρέπει να μς ξαφνίζει: δεν ύπόκει άμφιβολία πως κάποιος λόγος σπερματικός έφύτιζε κάποτε τον νού του άρχαίου φιλοσόφου. Ίσως ο συγγραφέας να κρίνει, για τη δική μου την αντίληψη, με άνστηρότητα λίγο υπερβολική τον Διονύσιο: αν σκεφθούμε πως ο άγιοςγράφος δυό πράγματα ζητεί για να γίνει το έργο τέχνης, τη θεία χάρη άφ' ενός, δηλαδή το ταλέντο, και άφ' έτέρου την επίμελεια που για τον Buffon όρίζει την μεγαλοφυΐα, δε βλέπω τί παραπάνω θα είχαμε να ζητήσουμε έμεις. Απόδειξη πως οι συνταγές του Διονυσίου δεν προαγγέλλουν τον θάνατο της τέχνης, έχουμε μια σημαντική, το ζωγραφικό έργο αυτού του ίδιου που με τόση άγάπη το αναλύει ο κ. Παπαντωνίου. Αλλωστε, σημειώνει ο συγγραφέας, η άνστηρή προσήλωση στις περιγραφές του Διονυσίου δεν αποκλείει την εκδήλωση της προσωπικότητας: «δέκα ζωγράφοι πιστοί στο κείμενο μπορούν να κάμουν δέκα διαφορετικές εικόνες στις όποιες ο Χριστιανός θα βλέπει ένα και το ίδιο θέμα». Για μένα η παρακμή της βυζαντινής ζωγραφικής όφείλεται σε λόγους πολλούς εκ των όποιων ο κυριότερος είναι η εισαγωγή του πνεύματος του υποκειμενικού και κοσμικού μέσα στην άγιολογία.

Με τον κ. Παπαντωνίου μς συνδέουν και άλλες άγάπες, καθώς ο κοινός μας θαυμασμός για τον Παλλάδιο και την «Ιστορία» του Λυπούμυ που ο χώρος και η θέση δεν θα μου επέτρεπαν μίαν ευρύτερη ανάπτυξη της σημασίας του βιβλίου αυτού, που είναι από τα φωτεινότερα δοκουμενά όχι μόνο της ασκητικής χρι-

στιανικής διαθέσεως αλλά και συνάμα της άπλης χριστιανικής «φιλανθρωπίας». Δεν θά ήθελα όμως να τελειώσω τὸ σημείωμά μου χωρίς ν' αναφέρω και τοῦτο: ὁ κ. Παπαντωνίου είχε τὴν πολὺ καλὴ ἰδέα νὰ παραθέσει στὸ τέλος τοῦ βιβλίου του διάφορα κείμενα παλαιὰ καὶ νεότερα σχετικά μετὸ «Ἅγιον Ὄρος» ἕνα ἀπὸ αὐτὰ μὲν ἔκανε ἐντύπωση ἐξαιρετική. Εἶναι ἕνα κομμάτι ἀπὸ ἄρθρο τοῦ Χαριλάου Παπαντανίου, ἕνα λυρικό μᾶζι καὶ περιγραφικὸ κομμάτι σπανίας δυνάμεως καὶ ἐμορφιάς. Δὲν γνωρίζω τὸ ἔργο τοῦ Χ. Παπαντωνίου ἂν ἦτο ἰσχυρὸς ποιητὴς νὰ ξεχωρίσει ἀπ' αὐτὸ μερικές παρόμοιες σελίδες, γρόσος καὶ πρὸς ἐκεῖνον καὶ πρὸς ἑμᾶς θὰ εἶταν ἡ περισυλλογὴ τους καὶ ἡ ἐκδοσὴ τους σὲ τεῦχος ἰδιαίτερο.

Τὸ «Ἅγιον Ὄρος» τοῦ κ. Παπαντωνίου βεβαίως δὲν κλείνει τὴ σχετικὴ φιλολογία. Σὲ ἐποχὴ ὅμως ποὺ ὁ νοῦς τῶν ἀνθρώπων στρέφεται κατὰ τὴ μεγίστη τους πλειονότητα σὲ ἄξίες ἀμφίβολες, εἶναι εὐτύχημα ποὺ παρουσιάζεται τὸ βιβλίον αὐτὸ νὰ μᾶς θυμίσει πὸς κάποιον, καὶ τόσο κοντὰ μας, ὑπάρχει μιά μικρὴ γωνιά τῆς γῆς ὅπου ἡ κλῆσις τῶν ἀξιών δὲν ἔχει ἀντιστραφῆ, καὶ ὅπου τὸ σχετικὸ μὲ ὄλες του τίς ἀρετὲς ὑποχωρεῖ μπροστά στίς μεγαλοπρεπεῖς ἐξιώσεις τοῦ Ἀπολύτου.

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

***Αγίς Θέρος: «Τὰ Λυρικά τοῦ Σικελιανοῦ».**

Σ' ἕνα κομμάτι τὸμο ὁ κ. Ἅγις Θέρος ἔξεδωσε μιά διάλεξη ποὺ εἶχε κάνει πέρου στὸ Ἑλληνικὸ Ὄδειο γιὰ τὸν Σικελιανό, μᾶζι με μερικὰ ποιήματα τοῦ ποιητοῦ τοῦ «Δελφικοῦ Ἦμου», διαλεγμένα ἀπὸ ὅλο του τὸ ἔργο καὶ γιὰ τὰ ὅποια κάνει λίγο ἢ πολὺ λόγο στὴ διάλεξί του ὁ κ. Θέρος.

Μὲ ἕνα ὄρος ἀληθινὰ προσωπικό, λιτό, ζωντανό, θερμό, καὶ ὅπου φαίνεται ὅλη ἡ ἀγάπη τοῦ ὁμιλητῆ γιὰ τὸν ποιητῆ, ὁ κ. Θέρος, ἀφοῦ δώσει ἕνα διζὸ τον γενικό, νὰ ποῦμε, ὀρισμὸ τῆς ποιήσεως καὶ τοῦ ποιητοῦ, ξεχωρίζει ἕνα-ἕνα τὰ κυριότερα γνωρίσματα τοῦ Σικελιανοῦ, τὴν ψυχικὴ καὶ σωματικὴ του ὑγεία καὶ ἀντιφραγγίζεται ὁλόκληρη στὸ ἔργο του καὶ τὸ ἐξηγεῖ, τὴ ζωὴ τοῦ ποιητοῦ μέσα στὴ φύση, καὶ ἰδιαίτερος τὴν ἑλληνικὴ, τὸ ἀδιάκοπα μέστωμα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματός του μετὴ μελέτη. Μιλεῖ ἀκόμη ὁ κ. Θέρος γιὰ τὴ διπλὴ — διπλὴ στὸ φαινόμενο, ἐνιαία στὸ βίβλιον — ὑπόσταση τοῦ Σικελιανοῦ: τὴν «ἀποστολικὴ — ἀνασυνθετικὴ» καὶ τὴν «δημιουργικὴ — ποιητικὴ». Τέλος, μπαίνοντας σιὰ καθέκαστα τοῦ ἔργου, κάνει λόγο καὶ γιὰ ἐκεῖνα, με γνώση καὶ με ἀκριβεία, ἀναφερόμενος καθετὸσο καὶ σὲ σχετικά ποιήματα.

Εἶναι κρῖμα ὅτι ἐργασίες σάν τοῦ κ. Θέρου δὲν γίνονται συχνότερα. Γιατὶ βοηθοῦν ἀληθινὰ τὸ μεγάλο κοινὸ νὰ πλησιάσει ἕναν ποιητῆ ποὺ ἔχει πίσω του ἤδη ἕνα ἔργο τόσο σημαντικό καὶ ποὺ βρῖσκεται ἀκόμα στὴν ἀκμὴ τῆς δημιουργι-

κότητός του, τὸ βοηθοῦν μὲ κάποια προετοιμασία, ἀπαραίτητη ὅταν πρόκειται γιὰ ἔργο σάν τοῦ Σικελιανοῦ.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Θ. Σταύρου: «Ἡ «Ἑλένη» τοῦ Γκαίτε».

Λίγο ἀργά ἴσως — εἶναι μῆνες τώρα ποὺ ἐμφανίστηκε — μιλοῦ γιὰ μιά ἐργασία ἀπὸ κάθε ἄποψη ἀξιόλογη, Πρόκειται γιὰ τὴν «Ἑλένη» τοῦ «Δεύτερου Φάουστ», τὴν μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν κ. Θεοφάνη Σταύρου. Ὡς μόνη δικαιολογία γιὰ τὸ ἀργοπορημὸ θὰ μπορούσα νὰ ἐπικαλεσθῶ ὅτι ἡ μετάφραση αὐτὴ δὲν πρωτοεκδίδεται πόρῃ, ὅπως, ἄλλωστε, ἂν δὲ γελιέμαι, καὶ ἡ εἰσαγωγή ποὺ τὴ συνοδεύει, ποὺ γράφηκε ὑπὸ τύπον ὁμιλίας καὶ ἐδιαβάστηκε τὸ 1921 στὴ Σμύρνη.

Ὁ κ. Σταύρου ἀναλύει ἐξαιρετὰ τὴν «κλασικορωμαντικὴ φαντασμαγορία» αὐτὴ ποὺ τὴν πρωτοτύπου σάν ἔργο ξεχωριστὸ ὁ Goethe τὸ 1827 καὶ ποὺ τὴν ἔβαλε κατόπιν ὡς τρίτη πράξη στὸν «Δεύτερο Φάουστ». Μόνον μὲ φαίνεται δεῖ θὰ μπορούσε νὰ τονίσῃ κάπως τὸν ὀριζικὸ καὶ τὸ μυστικὸ χαρακτήρα τοῦ κομμάτιοῦ τούτου, χαρακτήρα ποὺ ἐπικρατεῖ καὶ σ' ὅλον τὸν «Δεύτερο Φάουστ».

Δὲν ξεύρω, δυστυχῶς, γερμανικά γιὰ νὰ κρίνω κατὰ πόσον ἡ μετάφραση τοῦ κ. Σταύρου ἀποδίδει τὸ πρωτότυπο. Ἄλλ' ἂν μπορεῖ νὰ κριθῆ μιά μετάφραση αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, ἡ «Ἑλένη» τοῦ κ. Σταύρου, φαίνεται καμωμένη μετὰ πολλὴ καλαισθησία καὶ μετὰ ἀληθινὸ ποιητικὸ αἶσθημα. Ὁ στίχος, ἀνετος καὶ ἀρμονικός, διατηρεῖ καὶ ὅλο τὸ σοβαρὸ καὶ αὐστηρὸ ἐκεῖνο κάλλος, καὶ ὅλη τὴν πυκνότητα, καὶ ὅλο τὸν ὑψηλὸ φιλοσοφικὸ λυρισμὸ ποὺ ἔδωσε ὁ μεγάλος γερμανὸς ποιητῆς στὸ σημαντικότερο ἔργο του. Ἰδιαίτερα μὲν ἄρεσε τὸ κομμάτι τοῦ Ἑυφορίωνος. Ἐχει μὲν ἀνάλαφρη χάρη, ἕνα παιχνιδίσμα, ἕνα τρικύμισμα ποὺ μᾶς κάνουν νὰ φρανταζόμαστε τί θαῦμα θὰ εἶναι στὸ πρωτότυπο τοῦτο τὸ κομμάτι.

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Μανώλη Ἀλεξίου: «Τοπία δίχως οὐρανό.»

Ὁμολογῶ ὅτι διάβασα μ' εὐχαρίστηση τὴ νεοεκδομένη συλλογὴ τοῦ κ. Ἀλεξίου. Ὑπάρχουν ἐκεῖ μέσα στίχοι ἀληθινὰ συμπαθητικοί. Ὡ, βέβαιον, δὲ λέγω ὅτι τὰ ποιήματά του ἔχουν τίποτε τὸ πολὺ προσωπικό, ἴσια ἴσια ποὺ ἔδω κ' ἐκεῖ ἀναγνωρίζεις κανεὶς τὴν ἀναπόφευκτη πιά ἐπίδραση τοῦ Καρυωτάκη, καὶ μερικῶν ἄλλων νεωτέρων ποὺ ἡ τεχντροπία τους ἔχει μεγάλη πέρουση στοὺς κύκλους τῶν ποιητῶν τῶν τελευταίων γενεῶν. Μὰ ὁ τόνος τῶν ποιημάτων τοῦ κ. Ἀλεξίου φανερῶνει μιά ψυχὴ ἀληθινὰ εὐαίσθητη, καὶ ποὺ θὰ βρεῖ ἀσφαλῶς καὶ κατὰ πῶ βιβλὸ νὰ ἐκφράσει, ὅταν λυτρωθῆ ἀπὸ εἰς ἐπίδρασεις, ἀπὸ τὴ «φιλολογία» καὶ ἀπὸ μερικὰ ἐκφραστικά «clisés», ποὺ χρειάζεται καὶ γνώση καὶ ἀληθινὴ διάθεση γιὰ ἀγνή δημιουργία, γιὰ νὰ τὰ σπάσει κανεὶς. Ὡστόσο, καὶ ἀπὸ τώρα ἀκόμα θὰ ἦταν ἄδικο νὰ μὴν ἀναγνωρί-

σομε στὸν κ. Ἀλεξίου ἕνα φρόντισμα τῆς μορφῆς ποὺ δὲ φτάνει ὅμως στὴν ξηρότητα, ἕνα λεπτὸ λυρικὸ χιούμορ, μιά τρυφεράδα νεανικὴ ποὺ διατηρεῖ ὅλη τὴ ζέση καὶ τὴν ὀρμὴ τῆς, καὶ, κάποτε-κάποτε, μιά ἀγνόητα ποὺ μῆτε προσποιημένη φαίνεται νὰ εἶναι μῆτε πέφτει στὴν ἀφέλεια. Ὁ κ. Ἀλεξίου πιστεύει ἀκόμα στίς «συγκινητικὲς» ἰδέες. Ὅταν νοιώσει πόσο τέτοιες ἰδέες δὲν ὑπάρχουν αὐτὲς καθ' ἑαυτὲς, ὅπως ἀκριβῶς δὲν ὑπάρχουν καὶ θέματα ποιητικὰ καὶ ὡ ποιητικά, τότε ἀσφαλῶς θὰ γράφει ποιήματα ποὺ δὲ θὰ στηρίζονται, ὅπως αὐτὸ ποὺ ἀναφέρω ἀμέσως παρακάτω, σὲ μιά ἔξυπνη ἰδέα, ἀλλὰ σὲ ἕνα ψυχικὸ γεγονός καὶ θὰ ἔχουν ὅλη τὴ θέμμη καὶ τὴν ἀλήθεια τοῦ γεγονότος τούτου:

ΥΠΑΡΧΟΥΝ . . .

Ὑπάρχουν στὸν ἀπέραντο κόσμος, σ' αὐτὴ τὴ γῆ, βουνοκορφές ἀπάτητες, ἀγρία, παρθένα δάση, θάλασσες ποὺ ἔχουν σκεπαστεῖ μετὰ ὄμιχλη καὶ αἰγὴ, ποὺ δὲ θὰ δῶ, ποὺ τᾶχω χάσει.

Γιὰ ἐμὲ θὰ μείνουν ἀγνωστες, ὄνειρα μακρινά, οἱ πολιτεῖες ποὺ νοσταλγῶ, χαμένες Ἀτλαντίδες. Γύρω, πουλιὰ φασματικά, πετοῦν σιὰ σκοτεινὰ κί' οἱ τελευταῖες μου ἐλπίδες.

Μὰ τρέμω μήπως δὴπλα μου, κοντὰ μου ἴσως πολὺ, κί' ἄς μὴ τὴ βλέπω, βρῖσκεται χρόνια καὶ τὴν ἀφήσω, μὰ ὑπαρξὴ ἀγνή, μιά ἀπλὴ καρδιά, ποὺ σβῆνει χωρὶς νὰ τὴ γνωρίσω . . . [σιωνιηλῆ,

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

- Ἐπίτομον Ἑγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν. Ἐκδοτικός οἶκος «Ἐλευθεροδόκη».
- Γιάννη Λεῦκη: «Στεναγμοὶ καὶ πόθοι». Ποιήματα. Νικολάου Β. Τωμαδάκη: «Ἐκδόσεις καὶ χειρόγραφα τοῦ ποιητοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ» Δρ. 60.
- Θανάση Πετσάλη: «Ὁ ἀπόγονος» Μυθιστόρημα. Δρ. 50.
- Σαφοκλέους: «Ἄϊας». Μετάφρασις, πρόλογος καὶ σημειώματα Δημητρίου Μ. Σάρρου. Δρ. 40.
- Ἐμμανουὴλ Κάντ: «Πρὸς αἰώνιον εἰρήνην». Μετάφρ. Ν. Μαρσαλλοῦ. Ἐκδοτ. οἶκος «Παρνασσός». Δρ. 20.
- Ἀντῶνη Κόμη: «Κ. Π. Καβάφης». Δρ. 20.
- Ἄχ. Καλεῦρα: «Ἡ Ἑλλάς καὶ αἱ ἰδέαι». Δρ. 35.
- Δημητρίου Μ. Σάρρου: «Πῶς εἶδα καὶ πῶς ἔτραγούδησεν ὁ Λόρδος Βύρων τὴν Ἡκεῖρον». Ἀνατύποις ἀπὸ τὸν «Φιλολογικὸν Νέον Κόσμον».

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εἰς τὰς περισσότερας ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας (20, 21, 22 καὶ 23 Μαρτ.) μετὰ τὴν ἀναγγελίαν τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου Πάλλη, ἄρθρα καὶ σημειώματα διὰ τὸ ἔργον του καὶ τοὺς γλωσσικούς ἀγῶνας του. Ἀναφέρομεν τὰ ἀξιολογώτερα: τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου («Ἠχώ τῆς Ἑλλάδος», 21 Μαρτ.), ὁ ὁποῖος τονίζει ὅτι «ὁ Πάλλη δὲν ἦταν κυρίως παρὰ ἕνας ἐξοχός, ἕνας δαιμόνιος μεταφραστὴς» καὶ ὅτι «ὅσοι μετέφρασαν πατὲρ στὴ γλώσσά μας ἀρχαίους ἢ νεώτερους κλασσικούς, πρέπει νὰ παραμερίσουν μπροστά του, σκυφτοὶ καὶ μετὰ τὸ καπέλλο στὰ χέρια» τοῦ κ. Στρ. Μυριβίλη («Πρωτὰ», 21 Μαρτ.) καὶ τοῦ κ. Γαρδῖκα, ὁ ὁποῖος εἰς ἐπιστολῆν του («Βραδυνὴ» 22 Μαρτ.), παρὰ τὸν φανατισμὸν του διὰ

τὴν καθαρεύουσαν, ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ μεταφραστὴς τῆς «Ἰλιάδος» ἦτο ἐκλεκτός λογοτέχνης καὶ διὰ αἱ διορθώσεις του ἐπὶ διαφόρων ἀρχαίων κειμένων εἶχαν ἐπαινεθῆ ἀπὸ σπουδαίους ξένους ἐλληνολόγους.

— Εἰς τὸν «Τύπον» (26 Μαρτ.) ὁ κ. Γ. Πράτοικας καὶ εἰς τὸν «Ἀνεξάρτητον» (27 Μαρτ.) ὁ κ. Μ. Καρυελλῆς διετύπωσαν πολλὰς ἀντιρρήσεις διὰ τὴν ἀξιαν τῶν λογοτεχνικῶν ἔργων, τὰ ὅποια ἐβράβευσε ἡ Ἀκαδημία. Γενικὴ μόνον ὑπῆρξε ἡ ἰκανοποίησις ἀπὸ τὴν ἀπονομῆν τοῦ Ἀριστείου τῶν Γραμμάτων εἰς τὸν κ. Ν. Λάσκαρην («Τύπος» 26 Μαρτ., «Ἐστία» 27 Μαρτ., «Ἀκρόπολις» 28 Μαρτ. κλπ.)

— Ἐὐμενῶς μᾶλλον ἐκρίθη ὁ «Ρήγας» τοῦ κ. Ἄρ. Προβεγγίου, τὸν ὁποῖον ἀνεβίβασε τὸ Ἑθνικὸν Θέατρον μᾶζι μετὰ τὸ «Νὰ ζῆ τὸ Μεσολόγγι» τοῦ κ. Β. Ρῶτα ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Ἑθνικῆς μας ἐορτῆς. Ὁ κ. Διον. Κόκκινος («Ἀριεὺς» εἰς τὸ «Ἑλληνικὸν Μέλλον» (28 Μαρτ.), μονονότι εὐρίσκει εἰς μεταξὺ τοῦ δραματολογίου μετὰ τὰ σχετικά πρὸς τὸν κύκλον τῶν μεγάλων ἐκείνων ἑθνικῶν γεγονότων θέματα, τὸ ἔργον τοῦ Σίφνιου ποιητοῦ εἶναι ἀπὸ τὰ καλλίτερα, δὲν νομίζει ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ παράδοσις διὰ τὴν Ἑθνικὴν μας σκηνὴν ἢ ἀναζητήσις ὁπωσδήποτε ἔργων μετὰ ἱστορικὸν θέμα διὰ τὴν 25ην Μαρτίου» καὶ, σχολιάζων τὴν σκηνοθεσίαν τοῦ ἔργου, σημειώνει ἀρκετὰς ἐλλείψεις ἢ ἱστορικὰς ἀνακρίβειας εἰς τὰς ἀμφίσεις μερικῶν ἐκ τῶν κυριωτέρων προσώπων. Διὰ τὸν «Ρήγαν», ἐπίσης, εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» (27 Μαρτ.) κριτικὸν σημείωμα τοῦ κ. Α. Λιδωρίκη, ὁ ὁποῖος παρατηρεῖ ὅτι τὸ δρᾶμα αὐτὸ εἶναι τὸ καταλληλότερον ἀπὸ τὰ ἔργα ποὺ θὰ ἐπιλοδοῦσαν νὰ παρουσιασθοῦν ὡς ἑθνικοπατριωτικά ἐν ὧραις καὶ ἡμέραις τελετῶν καὶ πανηγύρων, διότι χωρὶς νὰ ἐξαντλή μετὰ ἀτελείωτες ρουκέτες πατριωτικὰς καὶ μονολόγους πηχίλους τὴν ἀνοχὴν τοῦ κόσμου, δίδει μετὰ διάθεσιν πατριωτικὴν καὶ λυρισμὸν τὸ δρᾶμα τοῦ ἠρωικοῦ Βελεστινλή καὶ συγκινεῖ εἰς πολλὰς στιγμάς.

— Εἰς τὴν φιλολογικὴν σελίδα τῆς «Καθημερινῆς» (25 Μαρτ.), πλὴν τῆς «Γέχνης καὶ ἀισθητικῆς» τοῦ κ. Αἰνῶν Καρζῆ καὶ τῶν εὐμενεστάτων κρίσεων τοῦ κ. Αἰμ. Χουμουζίου διὰ τὰ «Χριστούγεννα τοῦ ἀλήτη» τῆς Ἰραῖμ, ἐνθουσιώδες ἄρθρον τοῦ κ. Τ. Κ. Παπατάων διὰ τὸ νέον βιβλίον τοῦ κ. Γιάννη Βλαχογιάννη «Κλέφτες τοῦ Μοριά». Ὁ κ. Παπατάων, ἀφοῦ δώσει σύντομον περίληψιν τοῦ ἔργου, ἐπιμένει εἰς τὴν παρατήρησιν ὅτι πρόκειται «γιὰ μὴν αὐτόχρημα συγκλονιστικὴ ἀποκάλυψη, ποὺ κρεμίζει σκοτεινὰς ἐργασίας πλείστων συνεργῶν ἐπιπλωμένες σάν ἀποπνευτικὸ δίχτυ ποὺ συσκοτίζει ἐπὶ δεκάδες χρόνων τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια» καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀναπνέει «κανεὶς αὖρα πεύκων καὶ ἐλάτων μετὰ τὸ βιβλίον τοῦ Βλαχογιάννη καὶ τῶχει καμάρη του πὸς βρέθηκε ἐπιτέλους ὁ ἄνθρωπος ποὺ καταράκωλισε τὸ λίθον ἀπὸ τὸν τάφον ποῦ-χαν παραχωμῆναι τὸ κουφάρι τῆς ἀλήθειας καὶ τὴν ἀνάστησε καὶ τὴ ζωογόνησε καὶ τώρα μᾶς φέγγει καὶ μᾶς γοητεῖ».

— Εἰς τὴν «Ἠχώ» τῆς Ἑλλάδος, φιλολογικὰ ἀναμνησεῖς τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου, ἄρθρα καὶ διηγηματικὰ νέων λογοτεχνῶν καὶ ἡ συνέχεια τῶν συνηγεῶν τοῦ κ. Α. Δαράκη μετὰ τοὺς λογίους μας (μετὰ τοὺς κ. κ. Γρ. Ξενοπούλου, Μ. Μαλακάσην, Π. Νιρβάναν, Ν. Καζαντζάκη, Ἄγγ. Τερζάκη, Κ. Οὐράνην κ. ἄ.)

Ἐλάβομεν, ἀκόμη, «Μακεδονικὰς Ἠμέρας», «Κυπριακὰ Γράμματα», «Μούσας» Ζακύνθου, «Δελτίον» Ὁμοσπονδίας Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, «Ἐκπαιδευτικὸν Δελτίον», «Ἐκκλησιῶν», «Θεσοφικὸν Δελτίον», «Μακεδονοπόλου», «Ἀρκαδικὸν Τύπον» Τριπόλεως, «Νέον Κήρυκα» Μυτιλήνης, «Φωνὴν Μυκόνου», «Μακεδονικὴν» Φλωρίνης, «Πρύσσον» Ἀλμυροῦ κλπ. κλπ.

Ω.

Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Πανηγυρικὴ Συνεδρίασις τῆς 25ης Μαρτίου 1935
Τὴν 25 Μαρτίου, ὥραν 4 μ.μ., ἐγένετο μετὰ πολλῆς ἐπισημότητος ἡ ἐτήσια πανηγυρικὴ συνεδρίασις τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.
Κατὰ ταύτην, ἐν ἀρχῇ ὠμίλησε δι' ὀλίγων ὁ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας κ. Μ. Κατσαρᾶς διὰ τε

τὴν ἐπέτειον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας καὶ τὴν ἐπέτειον τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, εὐχηθεὶς ἐν τέλει ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὴν νόμιμον Κυβέρνησιν τῆς πατρίδος νὰ κατορθώσῃ τελείαν καὶ ὀριστικὴν τὴν ἐπέτρ ποτε ἀπαραίτητον ἐσωτερικὴν τῆς Ἑλλάδος γαλήνην.

Ἀκολούθως ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χρυσόστομος ὠμίλησε ἐπεὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωση χρόνους» παραστήσας ὅτι τὸ Βυζάντιον ὠπλήρη πάντοτε φαινοτάτη καὶ περίλαμπρος ἐστὶ τῶν γραμμάτων καὶ ὅτι ἂν καὶ ἡ ἄλωσις συνεπήγαγε τὴν καταστροφὴν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐξαφάνισεν τῆς παιδείας, οἱ λόγιοι ἄνδρες καὶ οἱ διδάσκαλοι ἀπεδημιῶσαν εἰς τὴν Δύσιν, οὕτω δὲ χάρις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατέστη δυνατόν νὰ ὑποστηρίχῃ καὶ πάλιν ἡ παιδεία.

Μετὰ ταῦτα ὁ Γενικός Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας κ. Γεώργιος Π. Οἰκονόμου ἀνεγνώσε τὴν ἔκθεσιν τοῦ περὶ τῶν ἀπονειμμένων ἀριστιῶν καὶ μεταλλίων τῆς Ἀκαδημίας, ὡς καὶ περὶ τῶν προκηρυσσομένων νέων, ὡς ἑξῆς:

Μετὰ γνώμην τῆς Α' τάξεως ἡ Ἀκαδημία ἀπονέμει:

Ἐκ τοῦ γεωργικοῦ βραβείου 15.000 δρχ. τοῦ Ἐμμ. Μπενάκη:

α) Βραβεῖον 4.000 δρχ. εἰς τοὺς κ. κ. Ἀγγελον Μανουῶσαν, δικηγόρον, καὶ Κωνστ. Σταυρίδην, ἱατρὸν, διότι μεταβαλόντες χέρσον παρὰ τὰ Νέα Λίδια ἀγρόν εἰς πρότυπον ἀγρόκτημα καὶ ἐγκαταστήσαντες εἰς αὐτὸ κτηνατροφικὴν σχολὴν, ἐξαιρετικῶς συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πέριξ χωρικῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας.

β) Βραβεῖον 4.000 δρχ. εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Ἰωάννην καὶ Σπυρίδωνα Παπαγεωργιάδην, διότι ἀπὸ τριακονταετίας ἀσχολούμενοι περὶ τὴν ἰοσοπιάν ἐκτάκτως ἠδύοκίμησαν καὶ περὶ τὴν παραγωγὴν φυσικῶν ἀφρωδῶν οἴνων καὶ περὶ τὴν παρασκευὴν ἐλαχίστα οἰνοπνευματοῦχου οἴνου, τῆς ἀμύρρας ὡς καὶ τῆς σταφυλίνης, ἥτοι αὐτοῦτου χυμοῦ νωπῶν σταφυλῶν, χρησιμωτάτου πρὸς σταφυλοθεραπείαν κατὰ τὸν χειμῶνα, ἔτυχον δὲ οὗτοι καὶ εὐρύτερας εὐρωπαϊκῆς ἀναγνωρίσεως.

γ) Βραβεῖον 4.000 δρχ. εἰς τὸν ἱατρὸν Ἀλεξανδραυπόλεως κ. Γεώργιον Ἀποστόλου, διότι ἐκχερῶσας θαμνώδη ἔκτασιν 400 στρεμμάτων καὶ ἐμβολιάσας περὶ τὰς 7.000 ἀγριελιάων καὶ ἀγριαπέδων, ἐπέκτεινας δὲ σημαντικῶς τὴν καλλιέργειαν δι' ἐκλεκτῶν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ σίτου, ἀπέβη παράδειγμα πρὸς μίμῃσιν εἰς τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ.

δ) Βραβεῖον 3.000 δρχ. εἰς τὸν γεωργὸν κ. Ἡλῖαν Π. Φυτιλῆν, κάτοικον Ἀλμυροῦ τῆς Θεσσαλίας, διότι ἐσήγαγε τὴν 4ετή ἀμειψιστορὰν μετὰ βαθυτέρων ἀρόσεων καὶ χρήσεως λιπασμάτων, καταργήσας τὴν ἀγρανάπουσιν καὶ βελτιώσας ὑποδειγματικῶς διὰ τοὺς περιόικους τὴν καλλιέργειαν, πρὸς δὲ τοῦτους ἐκχερῶσας θαμνώδεις ἐκτάσεις καὶ ἐξευγενέσας ἄγρια δένδρα.

Ἐκ τοῦ βραβείου 10.000 δρχ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν ἀρίστην μελέτην τῆς ρητινοπαραγωγῆς ἐν Ἑλλάδι ἀπονέμεται τὸ ποσὸν δρχ. 5.000 ὡς χρηματικὴ ἐνίσχυσις καὶ ἔπαινος εἰς τὴν μελέτην τοῦ κ. Νικολάου Λάζου.

Τὸ ἐκ δρχ. 25.000 βραβεῖον τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν μελέτην τῶν βιταμινῶν δὲν ἀπονέμεται.

Πέντε βραβεῖα ἐκ 1.800 δρχ. ἕκαστον τῆς Ἐταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων εἰς τοὺς ἀρίστους σχολικοὺς κήπους τῆς Ἠπείρου καὶ πέντε βραβεῖα τοῦ αὐτοῦ ποσοῦ, τῆς αὐτῆς Ἐταιρείας, διὰ τοὺς δημοδιδασκάλους τῶν βραβευθησομένων σχολικῶν κήπων, ἀπενεμήθησαν ὡς ἑξῆς:

α) Βραβεῖον δρχ. 1.800 εἰς τὸν σχολικὸν κήπον Δελβινακίου. β) Βραβεῖον δρχ. 1.800 εἰς τὴν Διευθύντριαν τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου Δελβινακίου Ἑλένην Γ. Νατίδου. γ) Βραβεῖον δρχ. 1.800 εἰς τὸν σχολικὸν κήπον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου Ἀσφάκας Ζαγορίου. δ) Βραβεῖον δρχ. 1.800 εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον Ἀσφάκας Κωνστ. Κοτρώτην. ε) Βραβεῖον δρχ. 1.800 εἰς τὸν σχολικὸν κήπον Παστῶν Ἰωαννίνων. στ) Βραβεῖον δρχ. 1.800 εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον Παστῶν, Γεώργιον Σπυρόπουλον. ζ) Βραβεῖον δρχ. 1.800 εἰς τὸν σχολικὸν κήπον Χουλια-

ράδων Ἰωαννίνων. η) Βραβεῖον δρχ. 1.800 εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον Χουλιαράδων, Βασίλειον Σισύλην. θ) Βραβεῖον 1.800 δρχ. εἰς τὸν σχολικὸν κήπον Παντοκράτορος Πρεβέζης. ι) Βραβεῖον δρχ. 1.800 εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον Παντοκράτορος, Διονύσιον Δρακούσην.

Τὸ ἐκ δρχ. 6.500 βραβεῖον τῆς Ἐταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἐσπεριδοειδῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἀπονέμεται εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Παναγιώτην καὶ Ἰωάννην Σπάρτη Σαραντόπουλον, Σκάλας τῆς περιφέρειας Σπάρτης, διότι διατηροῦσι μέγαν δενδρόκηπον, περὶ τρέχοντα 1.300 ἐσπεριδοειδῆ καλλιεργούμενα μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιμελείας εἰς ἐκλεκτὰς ποικιλίας Ἰθαγενεῖς καὶ ξένας (Γύνιδος, Καλιφορνίας κ. ἄ.), περιλαμβάνοντα δὲ καὶ φυτῶν 100.000 νεαρῶν νεορατצעῶν προωρισμένων πρὸς ἐμβολιασμὸν καὶ διάδοσιν τῶν εἰρημένων ποικιλιῶν.

Βραβεῖον δρχ. 6.500 τῆς αὐτῆς Ἐταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων διὰ τὴν ἀρίστην καλλιέργειαν τῆς μηλέας ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ, ἀπονέμεται εἰς τὸν κ. Ἰωάννην Θ. Καλαϊτζίδη, δημοδιδάσκαλον Κάτω Κλεινῶν Φλωρίνης.

Τὸ ἐκ δρχ. 17.500 τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, προωρισμένον διὰ κοινότητα ἢ συνεταιρισμὸν συνετέλεσαντ' ἀξιόλογον ὕδατικὸν ἔργον, ἥτοι ἀρδευσιν ἢ ἀποστράγγισιν ἢ ἐξυγιάνισιν ἢ προστασίαν γαιῶν — δὲν ἀπενεμήθη εἰς οὐδένα, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἀπονέμεται:

α) Ἐπαινος εἰς τὸν κ. Ἰω. Πιπερίγκον, πρόεδρον τῆς Κοινότητος Ξηρομέρου Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, διότι διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς Κοινότητος καὶ δι' ὀκτακοσίων ἡμερομισθίων προσωπικῆς ἐργασίας ἀνέσκαψε προχριστιανικὸν ὕδραγωγεῖον καὶ ἐκρησισμοποίησε τὴν ἀνακαλυφθεῖσαν ἰκανὴν ποσότητα πομποῦ ὕδατος διὰ τὴν ἀρδευσιν τῆς κοινότητος.

β) Ἀπονέμεται ὡσαύτως ἔπαινος εἰς τὸν κ. Θεοδόσιον Μοσχάκην, Πρόεδρον τῆς Κοινότητος Δραπανίδ' Κισσάμου, διότι διὰ τῆς δαπάνης 100.000 δρχ. ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος καὶ προσωπικῆς ἐργασίας ἀρκετῶν ἡμερῶν προέβη εἰς τὴν κατασκευὴν ὕδραγωγεῖου διὰ τὴν ὕδρευσιν τῆς Κοινότητος.

Τὸ ἐκ 10.000 δρχ. βραβεῖον τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς αἰνοποιίας ὑπὸ συνεταιρισμῶν κατανέμεται ὡς ἑξῆς:

α) Βραβεῖον δρχ. 4.000 εἰς τὴν Ἐγώσιν Παραγωγικῶν Συνεταιρισμῶν Πεζῶν Ἡρακλείου.

β) Ἀνὰ 2.000 δρχ. ὡς βραβεῖον εἰς ἕκαστην τῶν τριῶν Οἰνοποιητικῶν Ἐνώσεων Μάλεμε, Κολυμπαρίου καὶ Καστελλίου Κρήτης.

Μετὰ γνώμην τῆς Β' Τάξεως ἡ Ἀκαδημία ἀπεφάσισε τὰ ἑξῆς:

Τὸ ἐκ δρχ. 9.000 ἔπαθλον τοῦ Δημ. Βικέλα ἀπονέμεται εἰς τὴν διδάσκαλον Αἰκατερίνην Γ. Παπᾶ, διὰ τὴν συλλογὴν διηγημάτων, τὴν φέρουσαν τὸν τίτλον: «Στὴ σκαμιά ἀπὸ κάτω».

Εἰς τὴν κορίαν Ταϊάναν Σταύρου ἀπονέμεται ἔπαινος διὰ τὴν συλλογὴν διηγημάτων, τὴν φέρουσαν τὸν τίτλον «Ἐκεῖνοι ποῦ ἔμειναν».

Τὸ ἐκ δρχ. 10.000 ἄθλον Κοραῆ διὰ τὴν ἀρίστην πραγματείαν, τὴν ἔχουσαν ὡς θέμα: «Αἱ περὶ πολιτείας καὶ δικαίου γνώμαι τοῦ Κοραῆ», ἐπεδιδόξαν δύο ἔργα, ἐν μὲν ὑπὸ τῷ ρητόν: «δικαίος Κύριος», ἄλλο δὲ ὑπὸ τῷ ρητόν: «δικαιοσύνη ὑποῖ ἔθνος». Ἡ Ἀκαδημία ἀπονέμει τὸ βραβεῖον εἰς τὸ ὑπὸ τῷ ρητόν: «δικαιοσύνη ὑποῖ ἔθνος», ἔργον τῶν κ. κ. Μαυτάφη καὶ Κακκαλιάρη.

Εἰς τὸ ὑπὸ τῷ ρητόν: «δικαίος Κύριος» ἔργον τοῦ κ. Ἐμμ. Παντελάκη ἀπονέμεται ἔπαινος.

Τὸ ἐκ δρχ. 4.500 βραβεῖον Βασ. Λαμπρῆ, προωρισμένον διὰ τὴν ἀρίστην λυρικὴν συλλογὴν, τὴν ἐκδοθεῖσαν τὸ πρῶτον κατὰ τὰ ἔτη 1933 καὶ 1934, ἠμφισβήτησαν πλείονα ἔργα, μεταξὺ δὲ ταύτων προεκρίθη διὰ τὸ βραβεῖον ὁ μεταθανάτιος τόμος «Μουσικῆς φωνῆς» τοῦ Λαμπροῦ Παρφύρα.

Ἐκ τοῦ λογοτεχνικοῦ, φιλολογικοῦ, ἀρχαιολογικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ βραβείου τῆς κ. Ἐλενας Βενιζέλου, ἐβραβεύθη διὰ δρχ. 25.000 τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου: «Τὸ Ἅγιον Ὄρος».

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ βραβείου ἐβραβεύθη δι' ἔπαινον τὸ βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ἀντωνίου Σιγάλα: «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γραφῆς».

Ἐβραβεύθη δι' ἔπαινον, τὸ ὑπὸ τῆς ἐφημερίδος «Πρώτα» ἐκδοθὲν «Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας».

Ἐβραβεύθη δι' ἔπαινον τὸ βιβλίον τῆς Κας Ἀθηνῶν Ταρσούλη «Κάστρα καὶ Πολιτεῖες τοῦ Μωρηῶ».

Ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Ἐθαγ. Κονδύλη καὶ συμωνίας πρὸς τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἡ Ἀκαδημία προεκρίθει τὴν ἐκ Κάτω Λαμπροῦ πτωχὴν καὶ ὀρφανὴν πατρὸς Βαλεντίαν Λεωνίδα Τσάπα.

Τὸ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τεθὲν βραβεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ ἀρετῆς καὶ αὐτοθυσίας ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν ἐπιστήμην, τὴν τέχνην ἢ τὸν πλησίον, ἐτέλεσεθελοῦς κατὰ τὸ διάστημα ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου 1934 μέχρι τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1935, ἀπανέμεται, ἀποφάσει τῆς ὁλομελείας, ὡς ἑξῆς:

α) Βραβεῖον δρχ. 4.000 εἰς τὸν ναύτην τοῦ Π. Ναυτικοῦ Γεώργιον Δ. Μπαρμπάρην ἐκ Πάρου, διότι μετὰ κίνδυνον τῆς ἰδίας τοῦ ζωῆς καὶ μετὰ ἐτοιμότητα πνεύματος, ἔσωσεν ἐπιβάτας τοῦ ἀτμοπλοίου «Πόπη» κατὰ τὴν προσάραξιν καὶ τὸν κατακλυσμὸν τῶν διαμερισμάτων τῆς β' θέσεως.

β) Βραβεῖον 3.000 δρχ. εἰς τὸν ἀθλητὴν Χαρολάμπην Πατουλίδην, διότι ἐν τῇ προσπάθειᾳ αὐτοῦ, ὅπως σωθῇ τρία κοράσια ἀπὸ κτηνώδους ἐπιθέσεως, ἔπεσε θύμα τῆς ἠρωϊκῆς του ἐπεμβάσεως καὶ ἐφονεύθη διὰ τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς του. Τὸ βραβεῖον προορίζεται διὰ τοὺς στενωτέρους αὐτοῦ συγγενεῖς καὶ ἀπονέμεται, ἵνα βραβευθῇ ἡ μνήμη τοῦ νεκροῦ ἥρωος καὶ ἀποβῇ παράδειγμα ἀξίον θαυμασμοῦ.

γ) Βραβεῖον δρχ. 3.000 εἰς τὸν Βασ. Λεμονίδην, ὅστις ἐν τῇ προσπάθειᾳ αὐτοῦ ὅπως διασώσῃ κοράσια, ἐνήγη ἐν Πειραιεῖ. Τὸ χρηματικὸν ποσὸν θὰ δοθῇ εἰς τὴν ἐπιζῶσαν ἀδελφὴν τοῦ Λεμονίδου.

Ἀπονέμεται ἔπαινος εἰς τοὺς μοναχοὺς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου Καλλιόπιον καὶ Ἀγάπιον, τοὺς χωροφύλακας Μαγκαφώσῃ καὶ Κουρούμαλῃ καὶ τὸν ἰδιώτην Δ. Μητούπουλον, διότι συνετέλεσαν εἰς τὴν διάσωσιν κειμηλίων τῆς μονῆς τοῦ Μ. Σπηλαίου κατὰ τὴν συμβάσαν μεγάλην πυρκαϊάν.

Ἀργυροῦν μετάλλιον εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις θεραπευτήριον «Εὐαγγελισμός», διότι ἐπὶ μίαν πεντηκονταετίαν λειτουργεῖ εὐδοκίμως καὶ ὡς φυτῶριον γυναικῶν νοσοκόμων καὶ ὡς ἀριστὸν θεραπευτικὸν ἴδρυμα, ἐφαρμόζον τὰ τελειότερα ἐπιστημονικὰ μέσα καὶ παρέχον φιλανθρωπῶς καὶ δωρεὰν νυσηλείαν καὶ ἱατρικὴν περίθαλψιν κατ' ἔτος εἰς πολλὰς χιλιάδας ἀπόρων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἀσθενῶν, καταρθῶσαν νὰ ἀναδειχθῇ ἐν τῶν ἀριστῶν θεραπευτηρίων τῆς Εὐρώπης.

Ἐπίσης, ἡ Ἀκαδημία καὶ εἰς ἐξαιρετὸν ἀτομικὴν δρᾶσιν ἀποβλέπουσα ἀπονέμει ἀργυροῦν μετάλλιον εἰς τὴν κυρίαν Φανήν Πέτρου Ζαλοκώστα, διότι κατὰ πάντας τοὺς πολέμους καὶ ἐπὶ μίαν δλόκληρον εικοσιπενταετίαν προσήνεγκε μεγίστας ὀνηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα περιθάλασσα πλείστους ἀσθενεῖς καὶ τραυματίους μετ' αὐταπαρηγορίας καὶ ἀφροσύσεως ὅπως ἐξαιρετικῆς, ἐπὶ κινδύνῳ δὲ αὐτῆς τῆς ζωῆς τῆς.

Ἡ Ἀκαδημία, ἔχουσα ὑπ' ὄψει καὶ γνώμην τῆς Β' τάξεως, ἀπονέμει τὸ Ἀριστεῖον τῶν Γραμμάτων εἰς τὸν διακεκριμένον λογοτέχνην καὶ ἱστορικὸν τοῦ θεάτορου κ. Νικόλαον Λάσκαρην.

Τὸ Ἀριστεῖον τῶν Καλῶν Τεχνῶν δὲν ἀπενεμήθη ἐφέτος.

Μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἡ προκήρυξις τῶν νέων βραβείων.

Εἰδήσεις

* Τὴν 16ην Μαρτίου ἀπέθανε ὁ παλαιὸς δημοσιογράφος καὶ διευθυντῆς τοῦ «Χρόνου» Κωστής Χαϊρόπουλος.

* Ἀπὸ τὸ Αἰβερπουλ ἀνηγγέλθη ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου Πάλλη.

* Τὴν 23ην Μαρτίου ἀπέθανε ὁ νέος γλύπτης Ἀντῆς Θ. Θωμόπουλος.

* Ἀπὸ τῆς 23ης Μαρτίου εἰς τὸν «Παρνασσόν» ἡ ἔκθεσις τῆς Ἐνώσεως Ἑλευθέρων Καλλιτεχνῶν. Περιλαμβάνει ἔργα τῶν κ. κ. Χαλεπά, Γαλιάνη, Ἀγ-

γελοπούλου, Γαλανοῦ, Γιολδάση, Γεωργιοπούλου, Γκιγκάδη, Δάβη, Ζέππου, Θετταλοῦ, Κολαχώρα, Κάφη, Κεραμίδα, Κοντοπούλου, Κορογιαννάκη, Κωνσταντινίδη, Μασάκη, Μόσχα, Νάκη, Νικολάου, Περναντινοῦ, Ρέγγου καὶ Φερεντίνου καὶ τῆς δ. Θεῶνης Δημ. Βαυτοῦρα.

* Ἀπὸ τῆς 23ης Μαρτίου εἰς τὴν Αἰθουσαν Στρατηγοπούλου ἡ ἔκθεσις τῆς διδος Valeria Laidl.

* Ἀπὸ τῆς 18ης Μαρτίου εἰς τὴν «Galerie d'Art Ouo», ἡ ἔκθεσις τοῦ ζωγράφου κ. Ἀλφρέδου Σίντλερ.

* Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου ἐξελέγη ὁ κ. Σπ. Λοβέρδος.

* Εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρίαν ὠργανώθησαν ὑπὸ τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν τρεῖς διαλέξεις (19 καὶ 26 Μαρτ. καὶ 2 Ἀπριλ.) μετ' ὁμιλιῶν τὸν κ. Ἰ. Συκουτρῆν καὶ θέμα «Ὁ καλλιτέχνης καὶ ἡ κοινωνία εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα».

* Τὴν 27ην Μαρτίου ἐδόθη εἰς τὴν «Λέσχην Καλλιτεχνῶν» ἡ τρίτη διάλεξις τῆς Ἐταιρείας τῶν φίλων τοῦ θεάτορου μετ' ὁμιλιῶν τὸν κ. Γ. Τσουκαλᾶν καὶ θέμα «Ἡ ποίησις καὶ οἱ νέοι».

* Τὸ Ἐθνικὸν Θέατρον συνέβαλε εἰς τὸν πανηγυρισμὸν τῆς Ἐθνικῆς μας ἑορτῆς μετὰ τὴν ἀναβίβασιν τοῦ «Ρήγα» τοῦ κ. Ἄρ. Προβεγγίου καὶ τοῦ μονοπράκτου τοῦ κ. Β. Ρῶτα «Μὰ ζῆ τὸ Μεσολόγγι».

* Μὲ τὸ ποσὸν τῶν 10.000 δρχ., τὸ ὁποῖον διέθεσε ὁ κ. Ἀλ. Πάλλης ὑπὲρ τῶν Δωδεκανησίων εἰς μνήμην τοῦ πατρὸς του, ὁ κ. Σκευὸς Ζερβὸς ἐπρόκηρυξε γλωσσικὸν καὶ ἀστροφικὸν διαγωνισμὸν τῆς Δωδεκανήσου. Διὰ περισσοτέρας πληροφορίας εἰς τὸν κ. Σκ. Ζερβὸν 1—2 μ. μ. ἀπὸ 1—6 Ἀπριλίου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Στ. Κούρτ. Ἐνταῦθα, Ἑλήφθη. Θὰ δημοσιευθῇ μετὰ τὴν σειρὰν του.—κ. Β. Καλ. Ἐνταῦθα. Εὐχαριστῶς θὰ τὸ διαβάσωμε. Τὸ περιένομε.—κ. Ἄλλκ. Γιαν. Θεογνίκην. Θὰ κριθῇ, ἴσως ἀπὸ ἐρχόμενα.—κ. Μ. Μπαδ. Θὰ τὸ ἀναζητήσωμε εἰς τὸν φάκελλον τῶν ὑπὸ κρίσειν καὶ θὰ σὰς γράψωμε. Ἄν ἔρατε πόσα χειρόγραφα λαμβάνομε, θὰ εἰσαίτε λιγώτερον ἀνυπόμονος καὶ ἀσθηρῶς.—κ. Θ. Ζῶρ. Πύργου. Στίχοι ὁμοιοί, συμπληρωτικοί, ἀπηχησεῖς ὅμως ἀπὸ τὴν ἐργασίαν γνωστῶν ποιητῶν. Ἡ ἀπουσία τῆς προσωπικῆς συγκινήσεως εἶναι αἰσθητὴ καὶ στὰ δύο τραγούδια.—δ. Μύρ. Ἀλ. Πάτρας. Καλογραμμένο, ἀλλὰ χωρὶς ἀξίολογο περιεχόμενον. Ἰδιαίτερως μὲς ἀρεσὴ ἡ ἀπλή καὶ πολιτισμένη ἀφήγησις. Ἀσφαλῶς, ἂν ἐπιμελέτε, θὰ δώσατε καλύτερες σελίδες, μετὰ τῆς ὁποίας προτιμοῦμε νὰ σὰς παρουσιάσωμε.—κ. Ὀλιμ. Περ. Ἀπὸ τὴν «Θρηνησίαν» ἐπέσατε στὴν εὐκόλη αἰσθηματολογία. Ἐπειτα, ἐκεῖνο τὸ «Μὰ τὰν γλυκεῖα κλπ.» καὶ μερικὰ ἄλλα ἀνάλογα κακόχηα ζημιώνουσι πολὺ τοὺς στίχους σας. Ἐργασθεῖτε καὶ προπάντων μὴ βιάζεσθε νὰ ἐμφανισθῆτε. Ὑπάρχει πάντα καιρὸς γιὰ ὅσους ἔχουν νὰ ποῦν κάτι.—κ. Σκ. Παν. Καθαρὴ ἡ προσπάθειά σου νὰ πρωτοτυπῆσете, μέτριο ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα. Μὴν ἐξυγᾶτε ποτὲ ὅτι ὁ ἀναγνώστης ἔχει περισσοτέρας ἀπαιτήσεις, ὅταν εὐρεθῇ ἐμπρὸς εἰς τὴν ἐργασίαν λογοτέχνου ποῦ θέλει νὰ ἐκανασαταθῇ, γ' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὰ γνωστά καὶ τὰ τετριμμένα.—κ. Χρ. Μια. Κάϊρον. Τὸ κρατοῦμε. Θὰ δημοσιευθῇ σ' ἐν' ἀπὸ τὰ προσεχῆ τεύχη.—κ. Π. Πάμ. Θὰ σὰς κάνομε μίαν οὐσάσιν, τὴν ὁποῖαν δὲ λάβουν ὑπ' ὄψιν τῶν καὶ πολλοὶ ἄλλοι φίλοι μας: ὀλιγωτέρους στίχους καὶ περισσοτέρων ποίησιν. Ἐχουν τραγουδήσει τόσοι ἄλλοι τὴν «μοναξιά», τὸν χορὸ τῶν «μετρηφισμένων», τὴν γαλήνη «μετὰ τὴν τρικυμία»! —κ. Ἄλλκ. Γεωργ. Πλωμάρι. Πρωτόλειο ποῦ δίνει ἐλπίδες. Τὸ τέλος προπάντων τοῦ διηγήματος δείχνει ὅτι δὲν στέκεστε στὰ ἐξωτερικὰ γεγονότα ἀλλὰ προσπαθεῖτε νὰ περάσατε στὴς βαθύτερες, στὴς πραγματικὰς αἰτίας ποῦ ἀποτελοῦν τὸν ἐσωτερικὸν μας κόσμον. Μὴν ἀπομακρυνθῆτε ἀπὸ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀντιμετωπίσεως τῆς ζωῆς. Θὰ γράψετε ἀξιόλογα πράγματα.—κ. Ν. Ρυσ. Προτιμοῦμε τὸν «Ἀλήθη». Ὑπάρχει καὶ πόνος καὶ σάτυρα στὰ τραγούδι αὐτό. Τὸ κρατοῦμε γιὰ ἐν' ἀπὸ τὰ προσεχῆ τεύχη.—κ. Στ. Μήτρ. Ἐνταῦθα. Στίχοι ἀτεχνοί, μετὰ πολλὰς μετρικῆς ἀνωμαλίας καὶ ἀρκετὰς ἀνορθογραφίας (ἔχεις ὀφθαλμο-

εἰκῶνα κλπ.) Ἀνάγκη νὰ συμπληρώσετε τὶς σπουδές σας. — κ. Κ. Γράλ. Κέρκυρα. Κατάλληλο γιὰ παιδικὰ περιοδικά. Ἀποφεύγετε τὰ ἐξηντημένα πλέον θέματα καὶ προσέχετε τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ τελικοῦ νι. Σχεδὸν λείπει πάντοτε ἐκεῖ ποὺ χρειάζεται (τὴ προσοχή, στὴ τέχνη, τὴ καρδιά κλπ.) καὶ ὑπάρχει ὅπου δὲν προφέρεται. — κ. Γιάν. Ἰωάν. Καλλιθέαν. Ξεχωρίσαμε τὸ «Παιχνιδάκι». Ἐχει καὶ δροσιά καὶ τέχνη. — κ. Γιάν. Ἀθ. Καλλιθέαν. Καὶ στὴν «Ἰθάκη» καὶ στὶς «Μυκῆνες» καὶ στὸ «Θρίαμβο τοῦ ταπεινοῦ» στίχοι ὁμοιοί, ποὺ δὲν προσφέρουν κάτι τὸ νέο καὶ τὸ πρωτοπικτό. Καὶ δυὸ ὀρθογραφικὰ λάθη: «ἐστία» καὶ «Ἠλέκτρα». — δ. Μ. Μητρ. Ἐνταῦθα. Στὴν «Ἀνυφάντρα», κι' ὁ τόνος εἶναι εὐκρινέστερος κι' ὁ στίχος τεχνικότερος. Τὴν κρατοῦμε. Ἀπὸ τὸ «Καράβι» μόνο δυὸ στίχοι μᾶς ἐσταμάτησαν:

Μοιῶθω πὼς ἔχουμε τὸ ἴδιο ριζικό.

Στὴν πλῆρη σύ, ἐγὼ σὸ μέτωπο γραμμένο.

— κ. Εὐάγγ. Ζαχ. Πύργου. Μὴν εἰσθε τόσο ἀπειρητικός: καὶ τὰς δέκα πέντε ἡμέρας τοῦ δεκαπενθήμερου ἂν διαθέταμε διὰ τὴν «Ἀλληλογραφίαν», πάλι δὲν θὰ καταρθώναμε νὰ δίδωμε ἀμέσως ἀπαντήσεις εἰς ὅλας τὰς ἐπιστολάς τῶν ἀναγνωστῶν μας. Εἶναι ἀπίστευτο τί μᾶς φέρνει καθημερινῶς τὸ ταχυδρομεῖο χάρις εἰς τὴν «ἐκτίμησιν», διὰ τὴν ὁποῖαν μᾶς γράφετε. — κ. Γιάν. Λάμψ. Ἐνταῦθα.

Θέλετε νὰ τοποθετήσετε ἕνα δῶμα εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν τοῦ πολέμου, ἀλλ' ἢ προσπάθεια αὕτη ἀπαιτεῖ μεγαλυτέραν περιγραφικὴν δύναμιν καὶ δευτέραν παρατηρητικότητα. Δοκιμάστε τὰς δυνάμεις σας εἰς ἀπλοῦστερα θέματα. — δ. Μαρ. Πιστ. Κιλκίς. Στὴ «Δέσπω» δὲν λείπουν οἱ ἀξιόλογοι σίχοι, ἀλλὰ θυμίζουσι, ἰδίως ὡς διάθεσις, τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Τὸ «Ἀπόψε» μετριώτερο. Περιμένουμε τὸ διήγημα. — κ. Τρ. Ἀμ. Πειραιᾶ. Καὶ τὰ νέα ποιήματά σας μᾶς ἀναγκάζουν νὰ σᾶς δώσωμε τὴν ἴδια συμβουλή. Πῶς ὅμως νὰ ἱκανοποιήσωμε τὴν ἀξιολογίαν σας; Εἶναι δυνατόν νὰ κάνωμε ἀπὸ τὴν στήλην αὐτὴν δλόκληρον μάθημα ποιητικῆς τέχνης; Ὅσον διὰ τοὺς «δοκίμους» ποιητάς, τί νὰ σᾶς ποῦμε; Δὲν εἶναι ἀγνωστοί, ὑποθέτομεν, καὶ τὰ βιβλία τους εὐρίσκονται εἰς ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα. — κ. Δημ. Κουρ. Καλλιθέαν. Εὐρίσκεσθε ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τῶν ἐπιδράσεων. Ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι σιγά-σιγά θ' ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ αὐτάς καὶ, μὲ τὸν ζήλον ποὺ ἔχετε, θὰ φθάσετε ἐκεῖ ποὺ θέλετε. Γὰ καλὰ σας λόγια μᾶς ἐνθαρρύνουν εἰς τὴν ἀγῶνα μας. — κ. Ἀθ. Τσμ. Ἐνταῦθα. Τίποτε τὸ ἐξαιρετικό. Ἐνταῦτοις μορεῖτε νὰ ἐξακολουθήσετε τὸ μέλλον ἑνὸς νέου, καὶ κρηπῶντων ἑνὸς νέου λογοτέχνου, ἐπιφυλάσσει πολλὰς ἐκπλήξεις.

Η «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΜΕ ΑΞΙΩΣΕΙΣ:

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗ

“ΤΟ ΣΥΝΑΞΑΡΙ ΤΩΝ ΑΜΑΡΤΩΛΩΝ,,

ΜΕΡΙΚΕΣ ΓΝΩΜΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗ:

«... Μὲ τὸ βιβλίον αὐτὸ ὁ Καραγάτσης παίρνει μιὰ σημαντικὴ θέση ἀνάμεσα στοὺς νεοἰλλήνες συγγραφεῖς.»

Ἐλλη Δασκαλάκη

«... Ὁ Καραγάτσης ξέρει νὰ ζωντανεύει τύπους καὶ ξέρει νὰ προκαλεῖ καὶ νὰ συγκρατεῖ ἀδιάπτωτο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη.»

Ἀλκης Θρύλος

«... Ἐνας δυνατὸς χυμὸς ζωῆς ποὺ γεμίζει τὶς σελίδες του καὶ δίνει χτυπητὰ χρώματα στὰ πρόσωπα καὶ ἔκταση στὰ γεγονότα.»

Γ. Θεοτοκάς

«... Συνδετικὴ καὶ ἀφηγηματικὴ ἱκανότητα, σπάνια μάλιστα ὅταν συλλογιστοῦμε ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶναι ἀπ' τοὺς νεαρώτερου ποὺ ἔχουμε.»

Γαλ. Καζαντζάκη

«... Ἡ διαγραφόμενη ἐθνικὴ ἀναγέννηση, τῆς ὁποίας σκόρπια μηνύματα ἔχουμε σ' ὅλες μας τὶς ἐκδηλώσεις, ἔχει ἐξασφαλίσει στὸν τομέα τῆς Τέχνης, σὸ πρόσωπο τοῦ κ. Καραγάτσης, μιὰ συγγραφικὴ ἀξία, ὑπερτέρα τῶν ἐφημέρων συμβατικῶν συγκατανεύσεων.»

Ἰ. Μελᾶς

«... Τὸ βιβλίον τοῦ Καραγάτσης «Συνταγματάρχης Λιάπκιν» εἶναι μιὰ ὄμορφη ὑπόσχεσις. Ὁ συγγραφεὺς του, μολονότι νέος, κατάφερε νὰ πλάσει ἕναν ἄνθρωπο ζωντανό κι' αὐτὸ εἶναι μιὰ κατάκτηση ποδὲν τῆ ζήλευει κάθε ποιητής.»

Κωστής Μπασιτιάς

«... Τὸ βιβλίον αὐτὸ πρὸ παντὸς ἔχει «ψυχὴ» καὶ νομίζω ὅτι εἶναι τὸ σπουδαιότερο ἀπ' ὅλα ὅσα τοῦ βρῖσκουμε.»

Λιλιὰ Νάκου

Ἐνα γράμμα

Φίλε κύριε Γκοβόστη,

Σὰς εὐχαριστῶ θερμὰ γιὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ νέου συγγραφέα, ποὺ μοῦ κάνατε, μὲ τὴν ἀποστολὴν τοῦ «Συνταγματάρχου Λιάπκιν». Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀποψη ἢ προσφορά σας μοῦ εἶναι πολὺτιμη.

Δικός σας

Παῦλος Νιρβάνας

«... Ἀληθινὴ ἀποκάλυψις.» Γρ. Ξενοπούλου

«... Τὸ ἔργο τοῦ Καραγάτσης ἔχει πολλὰ καὶ μεγάλα ἀρετὰς. Ζωντανεῖα, ὄμορφα ἀφηγηματικὰ πρόσωπα, γλῶσσα μεστή, περιγραφὴς φωτεινές.»

Τάκης Παπατσώνης

«... Τὸ βιβλίον τοῦ Καραγάτσης εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ λαμπρότερα νεοελληνικὰ ἔργα ποὺ διάβασα τὴν τελευταία δεκαετία.»

«... Ἄν εἶναι νέος ὁ Καραγάτσης, ὁ ποιητὴς του, δὲν τονε λέγω ἀλλ' ὁ διηγηματογράφος — δὲν πρέπει νὰ σταματήσῃ. Γιατὶ βέβαια βαδίζει πρὸς τὴν κορυφὴ τῆς Τέχνης.»

Ν. Ποριώτης

«... 172 καλογραμμένες σελίδες.»

Νέοι Πρωτοπόροι

«... Ὁ «Συνταγματάρχης Λιάπκιν» εἶναι ἕνα βιβλίον ἀπὸ τὰ πιὰ καλὰ ἑλληνικὰ ποὺ διάβασα.»

Γιάνν. Ρίτσας

«... Ἐργον ζωντανῆς φαντασίας, μιὰ γνήσια φιλολογικὴ σύνθεσις.»

Μιχ. Ραδάς

«... Ὁ κ. Καραγάτσης εἶναι μεταξὺ τῶν νέων ἕνας κατ' ἐξοχὴν πεζογράφος τῆς πλασματικῆς πραγματικότητος τῶν προσώπων καὶ τῶν καταστάσεων, ὁ καλύτερος ἰσως «μυθιστοριογράφος.»

Πέτρος Σπανδωνίδης

«... Ὁ Καραγάτσης ξέρει νὰ συνθέσῃ μιὰ ὑπόθεσιν καὶ νὰ ζωντανεύσῃ τοὺς τύπους ποὺ τονε συγκίνησαν καὶ ποὺ θέλει νὰ τοὺς μεταπλάσῃ μὲ τὴν τέχνην του... ξέρει ν' ἀφηγηθῇ, ξέρει νὰ φτιάσῃ ἕνα μυθιστόρημα.»

Γ. Τσουκαλάς

«... Ἐργον ποὺ ἀντέχει στὶς ἀξιώσεις τοῦ πιὸ ἀπαιτητικοῦ ἀναγνώστη.»

Πέτρος Χάρης

ΔΡΑΧ. 20

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 79-ΑΘΗΝΑΙ